HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

2018-2023.

Hosszúhetény Község Önkormányzat Képviselő-testülete 103/2018. (VI. 25.) sz. határozatával jóváhagyva a módosító .120./2023. (X.30.) sz. határozattal egységes szerkezetben.

HOSSZÚHETÉNY KÖZSÉG TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYVE

A MÓDOSÍTÁST KÉSZÍTETTE 2023. ÉVBEN:

Hajdu Csaba
települési főépítész
okl. településtervező
TT-02-1503

MEGBÍZÓ:

Hosszúhetény Községi Önkormányzat
7694 Hosszúhetény, Fő u. 166.
Dr. Csörnyei László polgármester

TERVEZŐK:

dr. Hübner Mátyás DLA
okl. építészmérnök, vezető tervező
TT/1É-02-0107

dr. Baracsi Viktória
okl. településmérnök
TT/02-0655

Tőke Máté
okl. településmérnök

Böszörményi Krisztina
okl. táj- és kertészmérnök
K1-02-0031

Gábor Olivér
régész
SZ 59/3003, V 25/2003

FELHASZNÁLT IRODALOM

Önkormányzati adatszolgáltatás
Hosszúhetény Község Településrendezési Terve és Örökségvédelmi Hatástanulmánya
Hübner Tervező Kft, 2016
KSH 2011 évi népszámlálás
Múltringató (szerk.: Jakab Józsefné) 2015
Kisújbánya – Értékvédelmi Segédlet 2012 (Sólyom Benedek DLA)
PTE – PMMK Településmérnök hallgatók felmérése 2004

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ ÁBRÁK Lechner Tudásközpont

FOTÓK

dr. Hübner Mátyás DLA
Ybl díjas építész

Horváth Márton
okl. településmérnök

T A R T A L O M J E G Y Z É K

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

2. HOSSZÚHETÉNY BEMUTATÁSA

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT
3.1. Hosszúhetény fejlődésének történeti leírása
3.2. A régészeti és épített örökségi értékek
3.2.1. Régészeti területek
3.2.2. Műemlékek, műemléki környezet
3.2.3. Helyi védelem alatt álló épületek
3.3. Zöldfelületi, táji, természeti értékek

4. LEHATÁROLÁS
4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása
4.1.1. Falusias lakóterületek
4.1.2. Településközponti terület
4.1.3. Gazdasági területek
4.1.4. Különleges területek
4.1.5 Zöld-, erdő-, és mezőgazdasági terület, belterületi zöldfelületi rendszer

5. AJÁNLÁSOK
5.1. Építészeti útmutató
5.2. Zöldfelület-gazdálkodási ajánlások

6. JÓ PÉLDÁK

1. BEVEZETŐ, KÖSZÖNTŐ

„Tiszteld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn!""
(Széchenyi István)

A pécsváradi apátság alapítólevele szerint ezer éve – bizonyosan és folyamatosan – létezik a Zengő és a Hármas-hegy tövében Hosszúhetény. Tudjuk persze – hiszen ásatások tanúskodnak róla –, hogy a településünk már a kőkorszakban, majd a rómaiak idején is lakott hely volt. A határában feltárt római kori villa romjai a III.-IV. századból származnak.

Ezer év a történelemben is meghatározó korszak. Emberi életek, sorsok sokaságának összessége, amelynek ereje meghatározó az utódok számára. Egy évezredet átélni, megélni, túlélni, s mindennek emléket állítani példaértékű. Főként, ha egy helyi közösségről és annak lakóhelyéről, kedves falujáról van szó.

Hosszúhetény a Kelet-Mecsek déli lejtőjén a Zengő és a Hármas-hegy lábánál festői környezetben fekvő település, melyhez szervesen és közigazgatásilag is kapcsolódik két gyönyörű hegyi falucska, Püspökszentlászló és Kisújbánya.

A Mecsek legmagasabb csúcsa, a régen Vas-hegynek nevezett 682 m magas Zengő a turisták egyik kedvelt célpontja, hazánkban csak itt nyílik a fokozattan védett bánáti bazsarózsa. A község lakosságának nagy része földműveléssel, állattartással foglalkozott, majd a Mecsekben 1782-ben kezdődött meg a szénbányászat, ettől kezdve sok bányászcsalád telepedett le a faluban.
Ma 3400 körül van a lélekszám, dolgozni elsősorban Pécsre járnak az emberek, de sok a helyi szolgáltató kisvállalkozás is, teljes körű az oktatási, egészségügyi és kulturális ellás.

Községünk hagyományőrző település, színpompás népviselettel, sajátos népdal-, néptánc-, népszokás- és tájszókinccsel bír, és nem utolsó sorban különösen értékes természeti és épített környezeti értékekkel rendelkezik.

E kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit. Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Dr. Csörnyei László
polgármester

2. HOSSZÚHETÉNY BEMUTATÁSA

Településszerkezet alakulása

A település szerkezetének kialakulásában a földrajzi környezetnek alapvető szerepe volt, a település az É-D irányú Hosszúhetényi vízfolyás völgyében jött létre, a Hármas hegy és a Zengő szorításában. Ez utóbbi adottság eredményezte azt, hogy a község növekedése elsődlegesen déli irányban, a kevésbé mozgalmas felszínű területek felé történt.

A mai 6541 sz. összekötő út (Fő utca) mentén létrejött egyutcás település az idők folyamán a nyugati oldalon a Petőfi, Iskola és Ormándi utcákkal, a keleti oldalon a Zengő és Zrínyi utcákkal bővült, az 1950-es évektől pedig elsősorban a déli községrész gyarapodott.

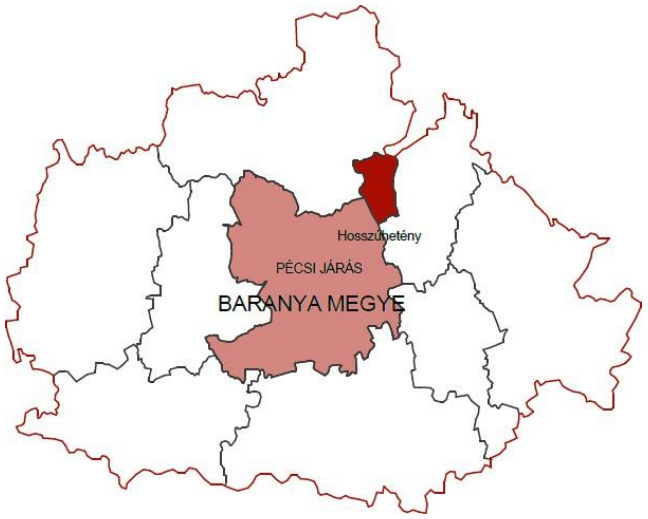

A településszerkezet alakulása a népességszám növekedésével párhuzamosan történt, hiszen az 1870-ben még 2.571 fős népességszám 1970-re jelentősen megnőtt, majd átmeneti csökkenést követően a tendencia ismét növekedést mutatott. Az 1970-es évet követő lassú népességcsökkenés miatt a lakásépítés lendülete is szerényebbé vált, a lakásállomány rehabilitációja nagyobb hangsúlyt kapott.

A község **népességszámának** változását az alábbi táblázat mutatja (KSH):

Év	1970	1980	1990	2001	2011
Fő	3 607	3 262	3 107	3 377	3 417

A településszerkezet változására a fenti tényezőkön túl hatással volt a természeti táj (északon az erdőterületek, délen a mezőgazdasági, a lakóterületek közvetlen szomszédságában a zártkerti területek), a szénbányászat (iparvágánnyal), melynek megszűnése elsősorban a munkahelyek vonatkozásában jelentett kedvezőtlen fordulatot.

Hosszúhetény község sajátossága, hogy a központi belterület mellett két önálló belterülettel – Kisújbánya és Püspökszentlászló – is rendelkezik. Az egykor önálló települések ma elsődlegesen üdülési funkcióval bírnak.

A település igazgatási területének szerkezetére ma az alábbi **területhasználatok** a meghatározóak:

Földrészlet statisztika fekvésenként					
fekvés	**Földrészletek száma**	**egyéb önálló épületek száma**	**egyéb önálló lakások száma**	**∑ terület (ha)**	
belterület	1 843	14	40	308,37	6,81%
külterület	673	6	0	3 876,25	85,63%
zártkert	1 454	3	0	342,13	7,56
∑	**3 970**	**23**	**40**	**4 526,75**	**100%**

Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján a **művelési ágak és a minőségi osztályok:**

Földrészlet statisztika művelési áganként		
művelési ág	**∑ alrészlet terület (ha)**	**%**
erdő, fásított terület	2 661,51	58,80%
rét, legelő	430,00	9,50%
kert, gyümölcsös	79,75	1,76%
szőlő	101,59	2,24%
halastó	0,93	0,02%
kivett	497,99	11,00%
szántó	754,98	16,68%
∑	**4 526,75**	**100%**

A **lakások és lakott üdülők** építési év szerinti megoszlása:

1946 előtt		1946 – 1960		1961 -1970		1971 -1980		1981 -1990		1991-2000		2001 -2005		2006 -2011		összesen	
%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db
28,5	338	15,1	179	10,7	127	13,7	163	15,2	180	5,3	63	5,4	64	6,1	72	**100**	**1 186**

A táblázat értékei szemléletesen mutatják a község lakásállományának állapotát, mely szerint 50 évnél öregebb körülbelül 44%, 1961-90 között jelentős (~40%) volt az új lakóépületek száma, 1991-től ötévenként cca. 5%-kal növekedett a lakásállomány. Az adatok az épületek folyamatos megújításának szükségességére is felhívják a figyelmet.

Településkép

A mai községkép jellemzően mutatja, történeti kialakulását, nevezetesen azt, hogy nem telepített falu. A patak medrét követő község főutcájának vonalvezetése, a domborzat által meghatározott halmazos szórtsága, a telkek méretei és formája jellegzetes dombvidéki település képét mutatja.

Ma már csak néhány még részben épségben maradt épület sejteti, hogy a településen végig futó patak egykor jól működő malmok egész sorát hajtotta. Egyes források szerint 17 malom volt a faluban.
A török hódoltságot átvészelt és mindvégig lakott magyar falu a XVIII-XIX. század első felében két, ill. három osztatú házakból állt A lakóépületek gyakran magukba foglalták a gazdasági funkciót is /kamra, istálló, pince/. A lakóházak gerendavázas szerkezettel vagy sárfallal épültek rozsszalmából kötött zsupp vagy nád fedte őket.

A XIX. sz. második felében még uralkodó a két-három osztatú lakóház, de ekkor többségében már a középen elhelyezkedő bejárattal szemben lévő konyha felett szabadkémény található – alatta kemence -, amely a másik két helyiség füstelvezetését is megoldotta.

A XIX. században német családok is megtelepedtek itt és az ő szerepük a község szerkezetének feszesebbé válásában lett érzékelhető, mint ahogy ez, a telepes falvak Püspökszentlászló és Kisújbánya máig élő településszerkezetén és községképén egyértelműen meghatározó.

A XIX. század végén a korábbi lakóépületek mellett a külterületi állattartás csökkenésével legtöbbször nagyméretű, akkor korszerű anyagokkal és szerkezetekkel épített gazdasági épületek /pajta, istálló, fészer, szín, kamra/ születtek, s ezzel kezdődik a község népi építészetének döntő átalakulása, amely a XX. század elején zárul.

A lakóházak korszerűsítésére, átalakulására rendszerint csak ezután kerül sor, amelynek során nagyságát, tagolódását, díszítését a reális igényeken túl jelentkező reprezentációs törekvés határozta meg (”tiszta” szoba, oldal tornác, hátsó konyha, füstölő, stb.).

Az épületek anyagát akkor már többnyire a téglagyárak biztosították, de részben sokszorosított termék volt az épületek homlokzatán megjelenő gipsz vagy kerámia épületdísz, megmunkált kovácsolt vagy öntöttvas kerítéselem, amelynek készítésére városi iparosok specializálódtak.
Közvetítésükkel jelentek meg a házakon a különböző építészeti stílusok, népi ízléssel átalakított változatai a községben.

Az ezt követő újabb átalakítások és új épület építések, amelynek során az utcával párhuzamos épületszárnyak jelennek meg cserépfedéssel, új homlokzatokkal, már szinte kizárólag iparosok munkái és a városi formákat ültették át.
A falu központjának zártsorúvá válása a polgárosodás velejárója a XIX. sz. végén, XX. sz. elején.

A XX. sz. első felében jelennek meg azok, a községképben ma is meghatározó szerepet játszó lakóépületek, amelyek jellegzetes formájukkal újból helyi, egyedi jelleget adtak a falunak.
Először a meglévő hagyományos nyílásrendet megtartó, tornácos utcára merőleges gerincű és tömegű nyeregtetős lakóépületek tetőzetét kontyolták le az utcai homlokzatoknál és készültek a tornác fölé túlnyújtva attikaszerű falvastagságnyi kiugrások cserépfedéssel, sajátságos formával gazdagítva a falu építészeti karakterét. Ezek az épületek átmenetet biztosítottak megjelenésükkel a hagyományos és a polgárosodó községkép között.

Később már új épületek is készültek ebben a “stílusban”, több esetben már a telekhatáron álló oldalon is kiegészítve a jellegzetes kis tetőépítményekkel, ezzel tovább gazdagodott az épületek megjelenési formája.

A XX. században a lakóépületekkel kapcsolatos újabb igények eredményezték az új beépítési módok (szabadonálló, iker- és társasházak) megjelenését és a telkek használatának megváltozását.

3. ÖRÖKSÉGÜNK, ÉRTÉKVIZSGÁLAT

3.1. Hosszúhetény fejlődésének történeti leírása

Ásatások alapján ismert, hogy már a kőkor népe otthonra talált itt, a festői szépségű Zengő és a Hármashegy lábánál elterülő területen. A római korban Pannónia egy kisebb, de jelentős települése volt. Egy III-IV. századból való római villa nyomait 1937-ben tárták fel.

1091-ből származik az első írásos feljegyzés Hosszúhetényről, amely a pécsváradi apátsághoz való tartozását igazolja. Árpád-kori okmányokban Villa Heten, ill. Hetyn néven említették.

A község lakosai szerint a falu nevét Hetény vezérről kapta, akinek itt birtoka volt. A megkülönböztető Hosszú- előtag a falu kiterjedésére, elnyúlt alakjára utal. Szóban és írásban is léteznek különböző változatai: Hetény, Villa Heten, Hetin, Hőszű Hetyny, Hoszu Heten, Hoszu Hetteny, Hoszszu Hetény, H.Heteny, Hoszuhetény, Hoszszu-Hetény, Hoszszú-Hetény, H.hetény, Thetey, Hethen.

A népvándorlás korából a Dunántúlon alig vannak leletek. Hosszúhetényben semmilyen lelet nem került elő. A harcok során elnéptelenedett vidékre bajorok, főként pedig szlávok telepedtek le. A különböző népek összeolvadása elég hamar bekövetkezett. A Gesta Hungarorum szerint Baranyát Ete törzse kapta meg, a pusztaszeri gyűlés után. Mások szerint ezt a területet a Botond-törzs kapta. A hetényiek viszont ragaszkodnak hozzá, hogy ezen a területen Hetény vezér uralkodott, akinek a Zengő tövében volt a székhelye.

István király 1009-ben megvetette a pécsi püspökség alapjait. Ezzel közel egyidejű a pécsváradi Bencés apátság alapítása (1015) a Zengő alján. Az apátság számos falut kapott a királytól, ezek között volt Hosszúhetény is. A Vashegy környékének minden faluját az apátság szolgálatára rendelte a király, így Hosszúhetényt is. Hetény községet először a Szt. István király pannonhalmi és pécsi alapítólevelének felhasználásával készült pécsváradi Bencés apátság alapítólevele említi. Az alapítólevél szerint Hetény már 998-ban az apátság birtoka volt. A tatárjárás pusztított, de nem annyira, mint az Alföldön, itt a lakosság el tudott bújni az erdőkben. Hosszúhetényt a pécsváradi konvent nemes

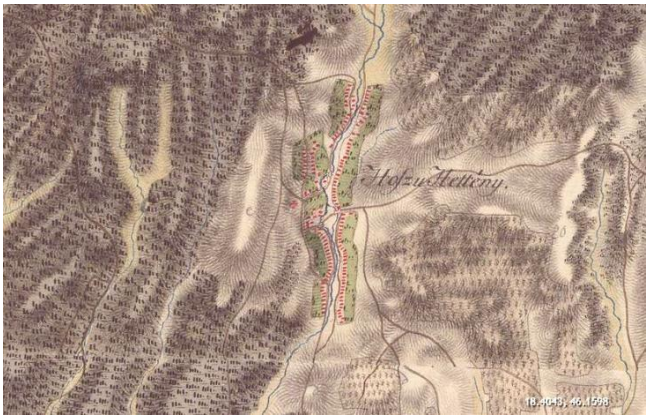

Hosszúhetény az I. katonai felmérés térképén

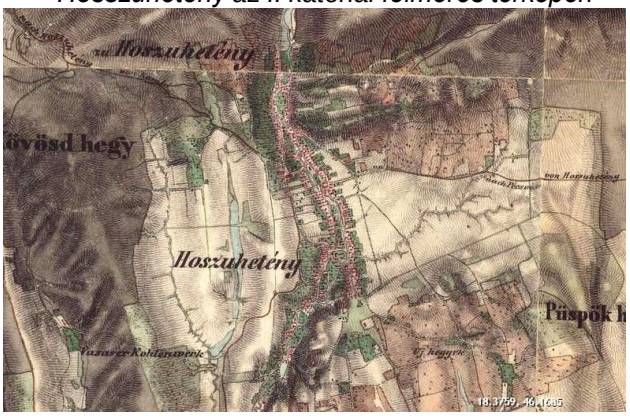

A II. katonai felmérés térképén

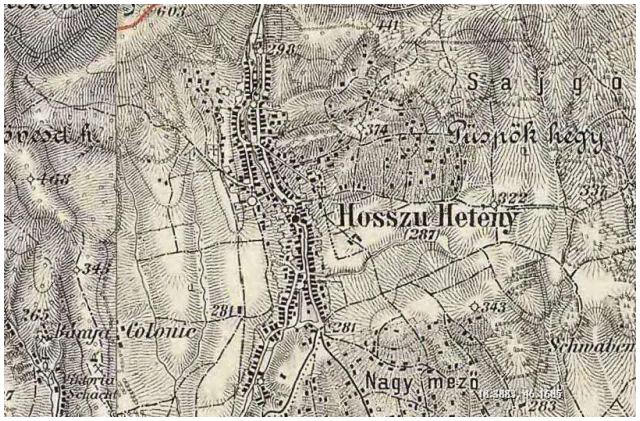

A III. katonai felmérés térképén

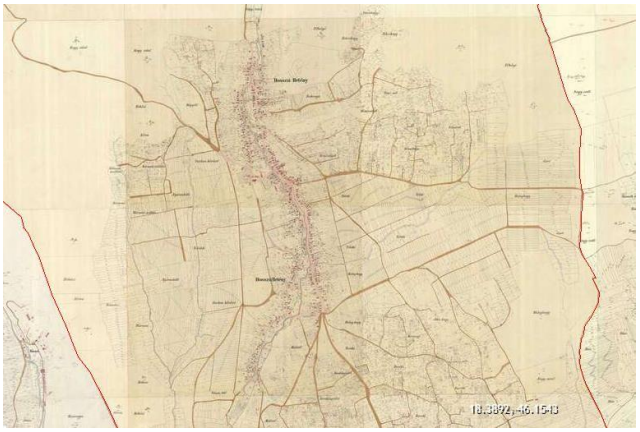

Az 1864-es kataszteri térképen

jobbágyai lakták. Egy 1292-97 körüli tanú névsorban az apátság 10 hetényi nemes jobbágyát is felsorolják. 1543-ban Pécs elestével török kézre kerül a terület.

A török megszállás idején Hosszúhetény lakossága nem pusztult el, köszönhetően természeti környezetének (a hegyek oltalmazták).
A töröktől való visszafoglalása után jól gyarapodott a település. A falu a középkorban megőrizte színtiszta magyarságát és katolikus vallását. A mai község területén több falu alakult ki, melyek már elpusztultak vagy beleolvadtak Hosszúheténybe. Ezek a kis falvak már nem tudtak többé feléledni, neveiket határ- és dűlőnevek őrzik. Ezek a következők: Kovásséde, Becő, Nádas, Perény, Ormánd. Ormánd egy védett völgyben helyezkedik el, Hosszúhetény déli részén. Szerepel a pécsváradi apátság alapítólevelében (1015: Villa Vrmandy). A pécsváradi apátság alapítólevele szerint I. István adta az apátságnak. Kisebb falu lehetett, mint Hosszúhetény, mert 1333-35. évi pápai adóívekben nem szerepel, itt csak Hetényt említik. Hosszúhetény, Ormánd abban az időben még külön falu volt, mára összeolvadt Hosszúheténnyel.

A török kiűzésekor írták le a település mai elnevezését, a Hosszúhetényt. Védett fekvésének köszönhetően aránylag könnyen átvészelte a hódoltságot, ezért megőrizte színtiszta magyarságát és katolikus vallását. Német családok a múlt század második felében jelentek meg nagyobb számban.

Az 1937-es helységnévtár adatai szerint Hosszúhetény területe 4785 ha – a jelenlegivel közel azonos nagyságrendű – lakosainak száma 2786 fő, az épületek száma 528 db. 1937 és 1970 közötti több, mint 800 fős (~30%-os) népességnövekedés is jelzi a község iránti érdeklődést.

Az egykor hagyományosan földművelő faluban a földművelés mára visszaszorult, bár a szőlőtermelés jelentős. A mecsekaljai borvidék pécsi körzetéhez tartozik. Lakosainak jelentős része dolgozik a községen kívül, főképp Pécsett és Komlón. A mára lehanyatlott mecseki bányászat fellendülésével a 19. századtól egyre több bányász élt a faluban, akik közül sokan úgy települtek be. A településen is mélyítettek aknákat, sőt az 1950-es években arra is készültek tervek, hogy Komlóhoz hasonlóan lakótelepekkel átalakított bányavárossá alakítják, ezek a tervek azonban nem váltak valóra és a község megőrizte a természetes környezetbe simuló képét.

Hosszúhetény egykori képeslapokon

Hosszúhetény egykori képeslapon

A Hosszúhetényi Sport- és Ifjúsági Egyesület kiadása 1930 k.

Püspökszentlászló

Püspökszentlászló középkori magyar falu. A török hódoltság alatt elnéptelenedett és csak 1750 táján települtek ide német családok. Ma Hosszúhetényhez tartozik. A szájhagyomány szerint Szent László királyunk nagyon szeretett a környéken vadászni. Egyik alkalommal nagy vihar kerekedett, ami elől egy barlangban keresett menedéket. A barlang helyén később az itt lakó remetéknek egy templomot építetett. Egy 1235-ből fennmaradt királyi adománylevélben szerepelt először a település megnevezése, mint “Szent László egyháza”. II. Endre királyunk 1235-ben adományozta ezen királyi birtokot Bertalan pécsi püspöknek. 1327 és 1525 között Szent Lászlón bencés perjelség is volt. Az 50 éves török uralom alatti időszakról írásos feljegyzések sajnos nem maradtak fenn, de egy, a hosszúhetényi plébánia anyagában fellelt, 1721-ből származó, “visitacio canomica”, azaz egyházközségi látogatási jegyzőkönyv romtemplomként említi a szentlászlói első kis kápolnát. Ebben az időben telepedett le és élt itt a Zengő oldalában egy ferences remete, Fr. Joannes Reinhard Uhl, aki remetetársaival 1725 körül az első kápolna romjaiból újabb kis templomot emelt Szentlászlón.

Az 1760-as években a német telepítések eredményeként már 120 főnyi lakossága volt Szentlászlónak. A benépesült kis település polgárainak kérésére és segítségükkel emelték a jelenleg is álló, immár harmadik templomot 1797-ben. Építtetője gróf Eszterházy Pál László pécsi püspök, aki ezzel egy időben egy püspöki nyaralónak álcázott kolostort is építetett itt. Ezt a nyaralókastélyt és környezetét hozatta rendbe az 1890-es években, Hettyey Sámuel pécsi püspök. A nyaralót övező mintegy 6 kh parkban különleges fákat és díszbokrokat ültettek, amelyet alácsöveztek, hogy a fákat öntözni lehessen. Ennek érdekében a kastéllyal szembeni oldalon egy 16 köbméteres víztározót építtetett. Ebből látták el ivóvízzel a kastélyt, és a parkban létesített díszes Zsolnay szökőkutat is. Mindezzel megalapozta a ma látható arborétumot.
Az 1937-es helységnévtár adatai szerint Püspökszentlászló önálló községként szerepel 24 épülettel, 99 lakossal. A kastélyban 1948-ig iskola, majd nyugdíjas nővérotthon működött 2001-ig. 1942-ben a községet Hosszúhetényhez csatolták. Mára a település lakó- és üdülési funkciókat egyaránt kielégít.

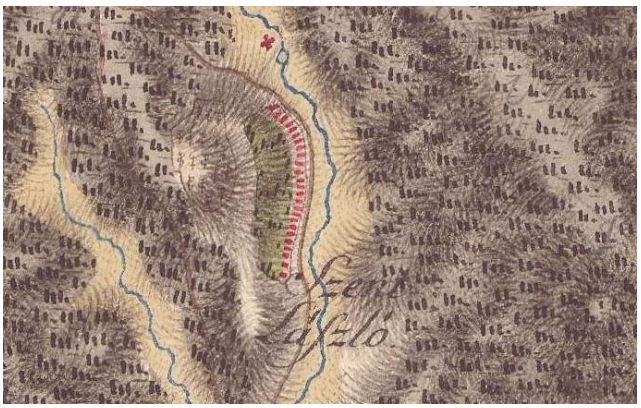

Püspökszentlászló az I. katonai felmérés térképén

A II. katonai felmérés térképén

A III. katonai felmérés térképén

Az 1864-es kataszteri térképen

Püspökszentlászlónak egyetlen utcája van, a völgyfalak miatt csak egyik oldalán állnak házak. A falu közepén kis harangtorony áll. A falu főutcáján található az Életrendezés Háza, melyet Vácz Jenő atya alapított.

Kisújbánya

Kisújbánya a Kisújbányai-medencében található. A falun egy patak folyik keresztül, és több forrás is található. A patak kivételes természeti szépségű völgye Óbányával köti össze a falut. A falukép a klasszikus sváb parasztfalut jeleníti meg. Története az üvegkészítéssel függ össze. Miután az Óbánya környéki erdők kimerültek, a hutamester, Philipp Gasteiger új helyet keresett üveghutája számára. Legalkalmasabbnak erre a Csomor-völgy (a mai Kisújbánya területe) bizonyult, melynek használatára a pécsi püspökséggel kötött és 1761. október 21-én életbe lépett szerződés adott lehetőséget. A hutamester és üvegfúvói Morvaországból származó, németajkú emberek voltak, az egyéb feladatokat ellátó zsellérek valószínűleg Franken környéki bajor telepesek.

A falut eredetileg Vitriaria Nova, Neue Glashütte (Új üveghuta) néven említették. Kápolnája Szent Márton tiszteletére épült 1794-ben. Kisújbánya lakói erdőirtás útján folytatták az üvegkészítést, akárcsak a szomszédos Óbánya és Pusztabánya üvegfúvói. A kisújbányai üveghuta 1762-1784 között működött. Sváb lakói ezután elsősorban a hegyi jellegű tehéntartásból éltek, a szomszédos települések piacaira hordták a tejtermékeiket. A falu a Kisújbánya nevet a kiegyezés után kapta a Neuglashütte fordításaként és a Felvidéken található Újbányától való megkülönböztetésül. A falu lakóit igen szerény életmód jellemezte a világtól eléggé elzárt erdei településen, az élet legtöbb területén önellátásra rendezkedtek be, maguk építették a ma is látható vályogházakat, szerszámaikat is maguk készítették még a 60-as években is.

Az 1937-es helységnévtár adatai szerint Kisújbánya önálló településként szerepel 61 épülettel, és 319 lakossal.

A szocializmus alatt a kistelepüléseket elsorvasztó állami politika Kisújbányát is majdnem eltüntette a föld színéről, mint néhány más baranyai kistelepülést. Az általános iskolát 1975-ben, majd később a boltot is felszámolták, közutat nem építettek (csak földutak voltak a lovaskocsiknak). A falu út hiányában az 1970-es évek elejére elsorvadt, és a lehetetlen helyzetbe hozott német őslakosság elvándorlásra kényszerült, házaikat üdülőnek vették meg, főként városi emberek. A falunak 1976-ban egy őslakosa volt.

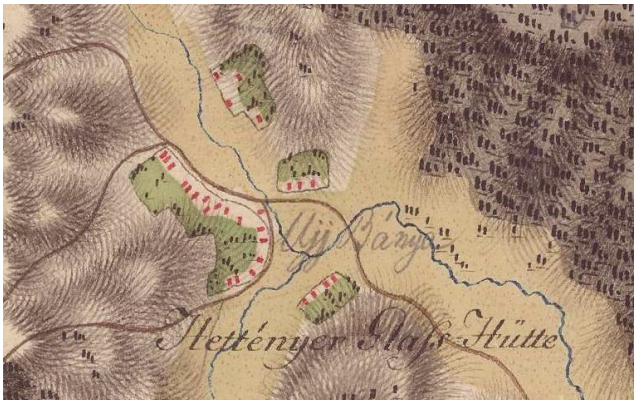

Kisújbánya az I. katonai felmérés térképén

A II. katonai felmérés térképén

A III. katonai felmérés térképén

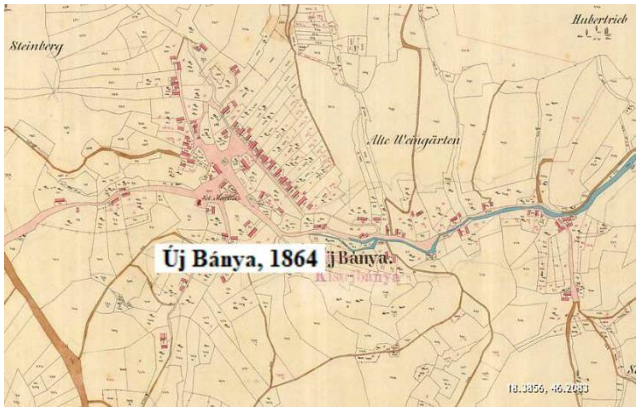

Az 1864-es kataszteri térképen

A Hosszúhetény egyik településrészeként szereplő Kisújbánya fennmaradásáért és értékmegőrző állapotának megmaradásáért a Kisújbányai Baráti Kör Alapítvány tevékenykedik elszántan és eredményesen.

3.2. A régészeti és épített örökségi értékek

3.2.1. Régészeti területek

ssz	Lelőhely azonosító	megnevezés	hrsz	Védettség
1	54907	Pásztor-forrás	0232/1	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
2	54908	Baglyas-hegy	0251	*nyilvántartott régészeti lelőhely, Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet*
3	54909	Hidasi-hát (Hemma-szurdok)	0251	*nyilvántartott régészeti lelőhely, Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet*
4	32100	Szamárhegy	062/4 (Máza 0201)	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
5	62538	Ormánd	016/5,7,8,9,10 099, 111, 347/2	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
6	58947	Máté-part	0262	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
7	78771	Dömös oldal	867, 873, 913/2, 914-916, 917/1-2, 918/1-2, 919/1-2, 920/1-2, 921/1-2, 924/1-2, 925, 947/1, 947/2, 947/13-27, 3374, 3375, 3380, 3388/2, 3395, 3396/1-2, 3397, 3399, 3400/4, 3400/6, 3406/3	*nyilvántartott régészeti lelőhely.*
8	24708, 24715, 30962, 71163	Somkerék / Somkerék-dűlő 1-2-3	0141/3, 0141/5-16, 0142, 0143/12-13 0141/15-20	*a villa fokozottan védett régészeti lelőhely és műemlék (0141/7-9), a telep nyilvántartott régészeti lelőhely*
9	24709	Ráctető-dűlő	0143/2	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
10	37581	Zengővár	0190/1,3,4 (Pécsv.: 021/1-2)	*fokozottan védett régészeti lelőhely, ill. nyilvántartott (0190/5) régészeti lelőhely*
11	62542	Nyáras-házi dűlő	054/5-6, 055, 056	*nyilvántartott régészeti lelőhely*
12	58559	R.k. templom, templomkert és templomdomb	125, 164/16, 179, 180, 181	*nyilvántartott régészeti lelőhely, és műemlék (180)*

3.2.2. Műemlékek, műemléki környezet

Hosszúhetény szabályozási tervének készítésekor (2001) Építészeti örökségvédelmi hatástanulmány és az épített és természeti környezet helyi védelemről szóló rendelet készült, mely többek között meghatározta a település épített örökségének védett, ill. védelemre javasolt elemeit, épületeit valamint lehatárolta a helyi védelemre javasolt területeket. Továbbá, rögzítette a védett épületekre, területekre vonatkozó követelményeit.

A község műemlékei és védett területei a Baranya Megyei Kormányhivatal Pécsi Járási Hivatal Hatósági Főosztály Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály adatszolgáltatása alapján:

Országos védelem alatt álló épületek

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
11755	11219	Római katolikus templom	Iskola u. 49.	180	60/8, 125, 164/10, 164/14, 164/16, 165/1, 165/2, 169, 179, 181, 182, 183/1, 183/2, 183/3, 187

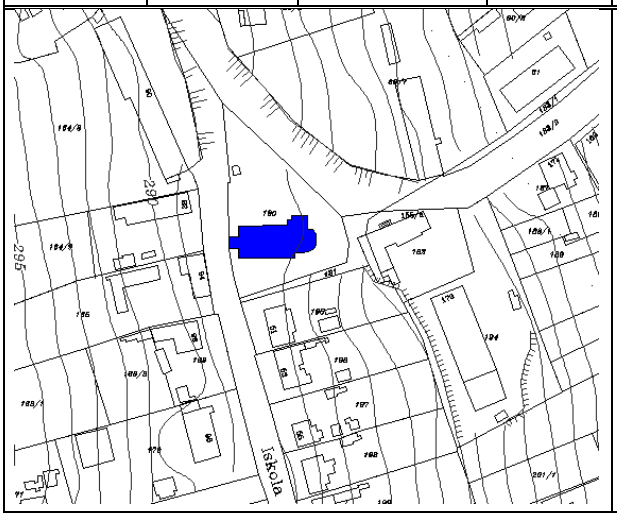

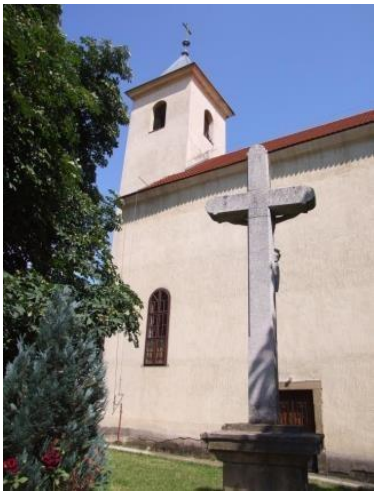

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
11759	11223	Dallos-Böröcz vízimalom és gazdasági épület	Ormándi utca 19.	405	294, 295, 296, 348, 400/1, 400/2, 401, 424, 425, 426, 427, 429

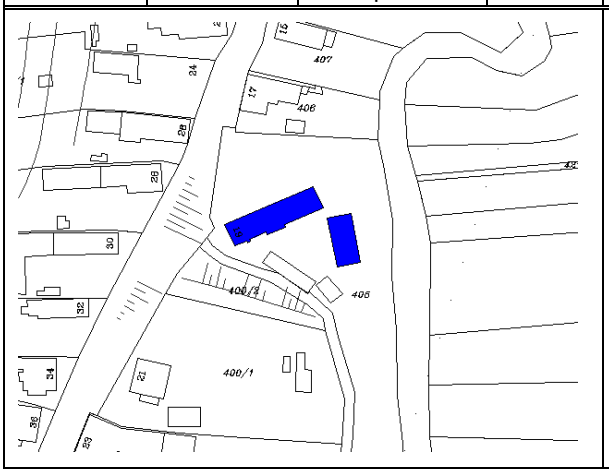

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
11957	11220	Mária-kápolna	Iskola u. 49.	180	60/8, 125, 164/10, 164/14, 164/16, 165/1, 165/2, 169, 179, 181, 182, 183/1, 183/2, 183/3, 187

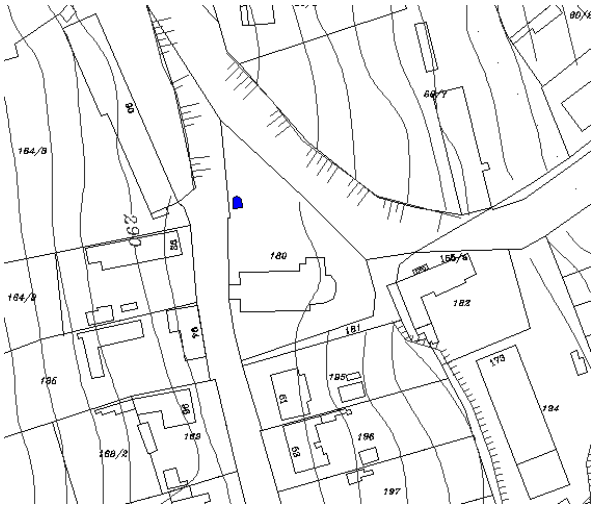

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
11958	11221	Immaculata-szobor	Iskola u. 49.	180	60/8, 125, 164/10, 164/14, 164/16, 165/1, 165/2, 169, 179, , 182, 183/1, 183/2, 183/3, 187

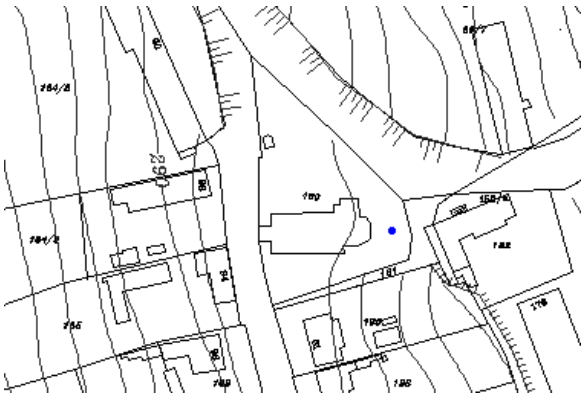

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
11959	11222	Római katolikus plébánia	Iskola u. 49.	60/7	60/8, 125, 164/10, 164/14, 164/16, 165/1, 165/2, 169, 179, 181, 182, 183/1, 183/2, 183/3

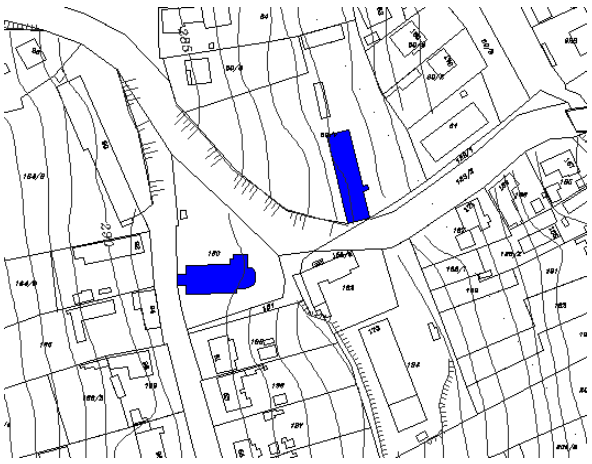

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
1427	10458	Lakóház - Tájház	Kossuth L. u. 10.	912/2	874, 878, 913/1, 912/1, 927, 930, 931

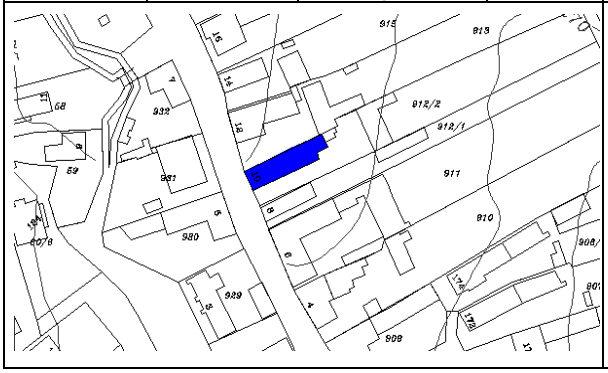

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
1428	288	Római-kori villa alapfalai	Somkeré k dűlő	0141/9	0141/7

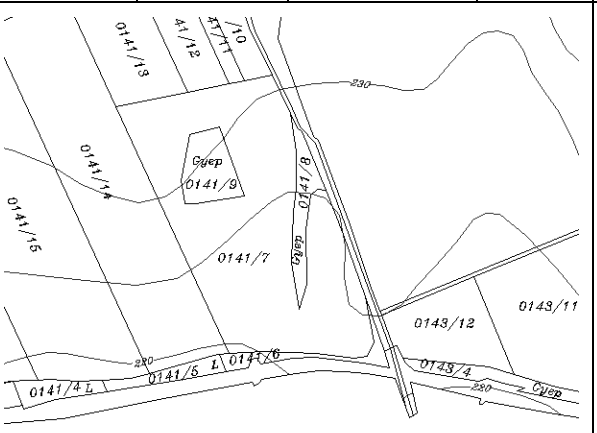

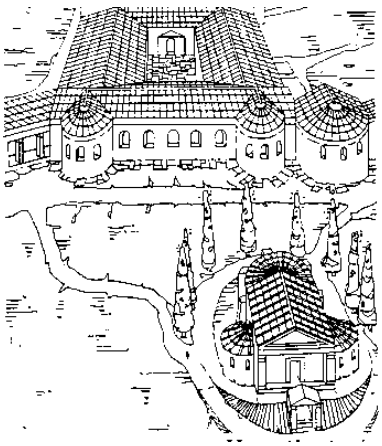

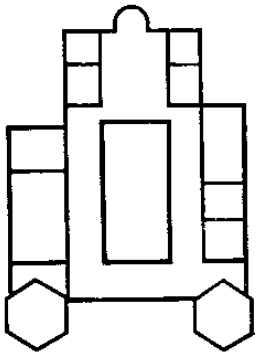

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
1429	289	Püspöki kastély	Püspöksz. Templom tér	1539	0202, 1535/1, 1538, 1540, 1543

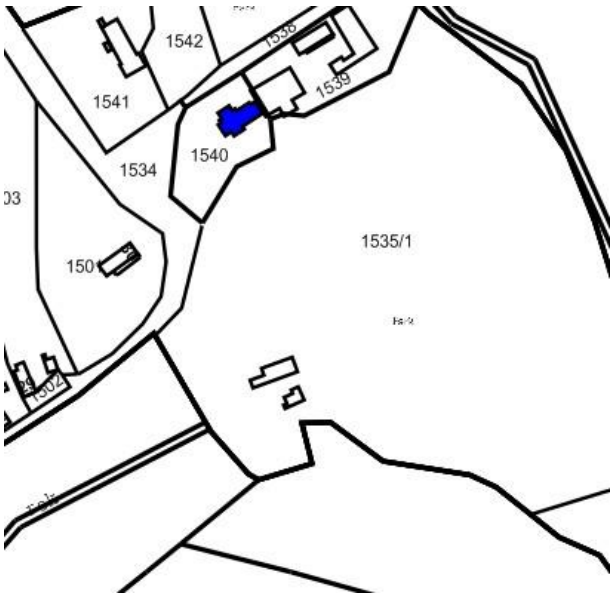

Azonosító	Törzsszám	megnevezése	cím	hrsz.	műemléki környezet
1430	290	Római katolikus templom	Püspöksz. Templom tér	1540	1534, 1535/1, 1538, 1539, 1541, 1542, 1543, 1501

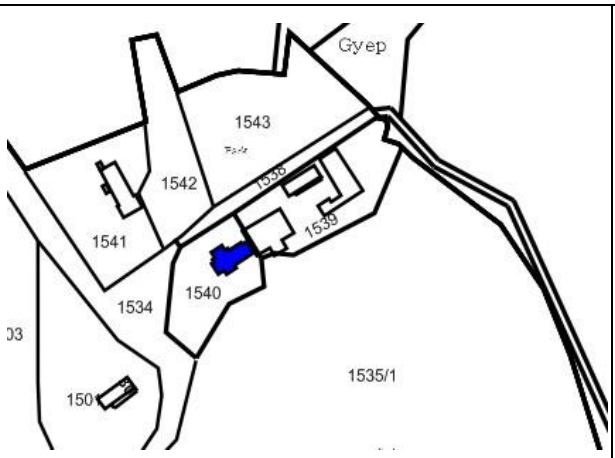

3.2.3. Helyi védelem alatt álló épületek

	A	B	C	D
1.	**cím**	**hrsz**	**funkció**	**védett érték**
2.	Hosszúhetény, Iskola utca 23.	47	lakóépület	Az épület tömege, csonkatornácos kialakítása, az eredeti nyílásrendje. (A tetősíkban fekvő ablakok és az utólagosan kialakított nyílások nem képezik a védelem tárgyát.) Az utcai kőlábazatos kovácsoltvas kerítés.
3.	Hosszúhetény, Iskola utca 27.	49	lakóépület	Az épület tömege, csonkatornácos kialakítása, az eredeti nyílásrendje és a nyílások osztásrendje és anyaghasználata. Az utcai kőlábazatos kovácsoltvas kerítés.
4.	Hosszúhetény, Iskola utca 30.	82	lakóépület	Az épület tömege, eredeti nyílásrendje, csonka tornácos rendje.
5.	Hosszúhetény, Iskola utca 34.	88/1	lakóépület	Az épület tömege, csonkatornácos rendje, nyílásrendje, nyílásainak osztásrendje és anyaghasználata.
6.	Hosszúhetény, Iskola utca 86.	124	lakóépület	A 20. század elején épített lakóépület, amely a település történeti és utcaképi szerepe alapján védett. Eredeti épülettömeg, tornácos rendje, nyílásrendje és a nyílászárók osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
7.	Hosszúhetény, Iskola utca 92.	164/16	lakóépület	Az utcaképben betöltött szerepe és eredeti arányai miatt védett lakóépület. Az épület tömege, eredeti nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata. A kőlábazatos téglapilléres léckerítés.
8.				
9.	Hosszúhetény, Fő utca 21.	425	lakóépület	Az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílásnyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
10.	Hosszúhetény, Fő utca 27.	422	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház utcaképi megjelenése, az egységes utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, csonkatornácos rendje, eredeti nyílásrendje utcai homlokzatának vakolatdíszei.
11.	Hosszúhetény, Fő utca 31.	420	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai és korlátja, az eredeti nyílásrendje.

	cím	hrsz	funkció	védett érték
12.	Hosszúhetény, Fő utca 33.	419	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, csonkatornácos rendje, eredeti nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
13.	Hosszúhetény, Fő utca 47.	412/1	lakóépület	A XX. század első felében épült polgári lakóház, amely díszített utcai homlokzatával a településkép meghatározó és védendő eleme. Az épület tömege, nyílásrendje, eredeti tartószerkezetei, homlokzati vakolat és kerámia díszei, a nyílászárók osztásrendje és anyaghasználata. Az utcai kőlábazatos kovácsoltvas kerítés egésze.
14.	Hosszúhetény, Fő utca 55.	269	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, utcai homlokzatának vakolatdíszei.
15.	Hosszúhetény, Fő utca 57.	268	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, csonkatornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, utcai homlokzatának vakolatdíszei.
16.				
17.	Hosszúhetény, Fő utca 117.	227/1	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
18.	Hosszúhetény, Fő utca 117. előtti	413	híd	A téglaboltozatos híd egésze védett.
19.	Hosszúhetény, Fő utca 139.	208	lakóépület	Az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, az utcai kovácsoltvas kapuk.
20.	Hosszúhetény, Fő utca 159. előtti	945	híd	A téglaboltozatos híd egésze.
null21.	Hosszúhetény, Fő utca 22.	780	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak anyaghasználata és osztásrendje.
22.	Hosszúhetény, Fő utca 58.	802	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
23.	Hosszúhetény, Fő utca 64.	805	lakóépület + melléképület	A XX. század elejéről származó a település polgárosodásának jelentős településtörténeti emléke. Az épület tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak anyaghasználata és osztásrendje, utcai homlokzatának vakolatdíszei és lábazatának anyaghasználata. A vésett fa anyagú kapuzat.
24.	Hosszúhetény, Fő utca 70.	808	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
25.	Hosszúhetény, Fő utca 74.	810/1	lakóépület + melléképület	A XX. század elejéről származó a település polgárosodásának jelentős településtörténeti emléke. Az épület tömege, szegmensíves falazott pillérekből álló tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata. A téglaarchitektúrás gazdasági épület tömege és nyílásrendje. Az utcai kerítés.
26.	Hosszúhetény, Fő utca 76.	811/1	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Az épület tömege, tornácos rendje, faragott tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
27.	Hosszúhetény, Fő utca 88.	817	közterületi kút	A kút egésze védett.

	cím	hrsz	funkció	védett érték
28.	Hosszúhetény, Fő utca 92.	819	lakóépület + melléképület	A XX. század elejéről származó a település polgárosodásának jelentős településtörténeti emléke a városi előképek alapján készített eklektikus utcai homlokzattal épült polgári lakóépület. Védett az épületek tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei, a kapuzat egésze.
29.	Hosszúhetény, Fő utca 108.	829	lakóépület	A XX. század elejéről származó jellegzetes falusi lakóház az egységes vonzó falusi utcakép biztosítása érdekében védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje.
30.	Hosszúhetény, Fő utca 122.	840	lakóépület	Hagyományos lopott tornácos épület, amely utcaképben betöltött szerepe miatt védett. Az épület tömege, lopott tornácos rendje, építéskori nyílásrendje.
31.	Hosszúhetény, Fő utca 124.	841/1	lakóépület	Hagyományos tornácos épület, amely utcaképben betöltött szerepe miatt védett. Védett az épület tömege, csonkatornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei. Védett az utcai kerítés acélszerkezetei.
32.	Hosszúhetény, Fő utca 154.	895	lakóépület	A XX. század elején épült jelentős tömegű kétszintes szolid eklektikus díszítésű lakóépület a település központjának meghatározó településképi elemeként védett. Védett az épület tömege, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, a homlokzatok vakolat és kerámia díszei.
33.	Hosszúhetény, Fő utca 166.	902	községháza	Az eredeti funkciójú eklektikus homlokzatú épület településközpont megjelenését jelentékeny módon meghatározó volta miatt védett. Védett az épület tömege, utcai homlokzatának nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszei.
34.	Hosszúhetény, Fő utca 170.	905	orvosi rendelő	A XX. sz. első felében épült, a polgárosodó falura jellemző nagy kapu áthajtós, városi díszítő jegyeket képviselő, nagyméretű, arányos ablakkiosztású épület, amely a településközpontot meghatározó épületeként védett. Védett az épület tömege, nyílásrendje, nyílásainak osztásrendje, utcai homlokzatának vakolatdíszei és a kőlábazata.
35.	Hosszúhetény, Kossuth Lajos utca	955	kőbánya előtti kereszt	Az egykori kőbánya szélén a Kossuth L. utcában álló XIX. sz.-i feszület és a talapzatán kifaragott egyszerű piéta fontos településtörténeti értéke miatt védett.
36.	Hosszúhetény, Kossuth Lajos utca 14.	915	lakóépület és melléképület	Az egyszerű lakóépület a település jelentős részére egykor jellemző épülettípusként védett a keresztbe fordított melléképülettel együtt. Védett a lakóépület tömege, nyílásrendje, tornácos rendje, a melléképület tömege és nyílásrendje.
37.	Hosszúhetény, Kossuth Lajos utca 94.	997	kútház	A telek előkertjében álló jellegzetes karakterű kútház egésze a településképi és történeti értéke miatt védett.
38.	Hosszúhetény, Petőfi utca 14.	1083	lakóépület és melléképület	A múlt század első felében épült nyeregtetős, oromfalas, hagyományos formákat őrző, arányos nyílásrenddel bíró, kiegyensúlyozott utcai homlokzatú, fa oszlop tornácos lakóépület és a hátsó keresztszárnyként épült áthajtó pajta a településtörténet és a községkép megőrzése érdekében védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, tornácoszlopai, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, utcai homlokzatának vakolatdíszei. Védett a gazdasági épület tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
39.	Hosszúhetény, Petőfi utca 16.	1084	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a XX. sz. első feléből a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak faragott kialakítása, anyaghasználata és osztásrendje,

	cím	hrsz	funkció	védett érték
40.	Hosszúhetény, Petőfi utca 19.	18	lakóépület és présház	A hagyományos tornácos falusi lakóépület településtörténeti szempontból és településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak anyaghasználata és osztásrendje, utcai homlokzatának vakolatdíszei. A présház tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, a nyílások kő anyagú keretezése, építéskori nyílászárói és zsalugáterei.
41.	Hosszúhetény, Petőfi utca 25.	15/1	lakóépület és utcai kerítés	A hagyományos tornácos falusi lakóépület településtörténeti szempontból és településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak anyaghasználata és osztásrendje, utcai homlokzatának téglaarchitektúrája és kő lábazata. Védett az utcai kerítés.
42.	Hosszúhetény, Petőfi utca 36.	1094	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett a lakóépület tömege, csonkatornácos rendje, eredeti nyílásrendje és nyílászáróinak osztásrendje, valamint anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése.
43.	Hosszúhetény, Petőfi utca 47.	2	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata (kivéve tetősíkablakok), utcai homlokzatának vakolatdíszítése.
44.	Hosszúhetény, Ormándi utca 10.	286/3	lakóépület és gazdasági épület, utcai kerítés	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, utcai homlokzatának vakolatdíszítései. Védett az utcai kovácsoltvas kerítés fém anyagú részei, és az eredeti pillérek. Védett a gazdasági épület tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és építéskori anyaghasználata.
45.	Hosszúhetény, Ormándi utca 24.	293/1	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett a lakóépület tömege, csonkatornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, utcai homlokzatának vakolatdísz fragmentumai.
46.	Hosszúhetény, Ormándi utca 33.	393/3	lakóépület	A Településszerkezetben elfoglalt helye és településtörténeti szerepe miatt az egykori XIX. sz.-i malom épületegyüttes védett. Védett az épületek tömege, eredeti nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, a homlokzatok vakolatdíszei.
47.	Hosszúhetény, Kajdy köz 13.	391	lakóépület	A XIX. sz.-i épület egykor feltehetően a szomszédos malomhoz tartozott, a településszerkezetben elfoglalt helye és feltárandó településtörténeti szerepe miatt a helyi védett. Védett az épület tömege, nyílásrendje, nyílásainak osztásrendje és anyaghasználata, homlokzatainak vakolatdíszítései.
48.	Hosszúhetény, Ormándi utca 51.	377	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
49.	Hosszúhetény, Ormándi utca 55.	374/1	lakóépület és melléképület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, csonka tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata. Védett a melléképület tömege, nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
50.	Hosszúhetény, Ormándi utca 58.	314	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.

	cím	hrsz	funkció	védett érték
51.	Hosszúhetény, Ormándi utca 62.	323	lakóépület	A jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje.
52.	Hosszúhetény, Ormándi utca 66.	325	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
53.	Hosszúhetény, Ormándi utca 90/a.	338	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, csonkatornácos rendje, eredeti nyílásrendje, tűzfalának „macskalépcsős” kialakítása.
54.	Hosszúhetény, Ormándi utca 94.	340	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület eredeti tömege, tornácos rendje, utcai homlokzatának nyílásrendje, utcai eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítései.
55.	Hosszúhetény, Ormándi utca 102.	344	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület eredeti tömege, utcai homlokzatának nyílásrendje, utcai eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
56.	Hosszúhetény, Zengő utca 5.	952	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
57.	Hosszúhetény, Fő utca 29.	421/1	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett Védett az épület eredeti tömege, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
58.	Hosszúhetény, Fő utca 20.	778	gazdasági épület	A gazdasági épület tömege, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
59.	Hosszúhetény, Fő utca 50.	798/1	lakóépület	A XX. század elején épült jellegzetes Hosszúhetényi lakóház a településképi és településtörténeti jelentősége miatt védett Védett az épület eredeti tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
60.	Hosszúhetény, Kossuth Lajos utca 43.	1024	lakóépület és utcai kerítés	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a XX. sz. első feléből a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az oromfalon található vakolatdísz fragmentuma. Az utcai kerítés fémszerkezete.
61.	Hosszúhetény, Ormándi utca 30.	296	lakóépület és utcai kerítést	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a XX. sz. első feléből a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, zárt tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése. Az utcai kerítés fém szerkezetei.
62.	Hosszúhetény, Ormándi utca 46.	306	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a XX. sz. első feléből a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
63.	Hosszúhetény, Ormándi utca 104/a.	345/1	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a XX. sz. első feléből a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, eredeti nyílásrendje, eredeti nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítései.

	cím	hrsz	funkció	védett érték
64.	Fő utca 16.	776	Lakóépület és utcai kerítés	Az utcára merőleges gerincű, kontyolt gerinctetős, klasszikus arányokat mutató, hagyományos nyílásrendet és részben nyílászárókat tartó lakóépület, kovácsoltvas kerítéssel jelentős település történeti őrzendő érték. Védett a lakóépület tömege, nyílásrendje, nyílásainak építéskori osztásrendje és anyaghasználata, tornácos rendje, az utcai homlokzat vakolatdíszei. Az utcai kerítés kovácsoltvas elemei és műkő oszlopai.
65.	Fő utca 14.	775/2	Gazdasági épület	Az utcával párhuzamos gerincű, oromfalas, klasszikus arányokat mutató, hagyományos nyílásrendet és nyílászárókat tartó gazdasági épület, látszó tégla és kő vegyes falazattal jelentős település történeti őrzendő érték. Védett a gazdasági épület tömege, nyílásrendje, nyílásainak osztásrendje és anyaghasználata, az utcára néző udvari homlokzat látszó tégla és a kő architektúrája.
66.	Fő utca 40.	792	Lakóépület	Az utcára merőleges gerincű, oromfalas, klasszikus arányokat mutató, tornácos falusi lakóépület. Az épület az eredeti nyílásrendjét nagyrészt elveszítette, mert szélesebb, az épülettől idegen arányú ablakok kerület beépítésre. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje.
67.	Iskola utca 52.	103	Lakóépület	Az utcával párhuzamos gerincű, D-i oldalán oromfalas, polgáriasodó megjelenésű alápincézett lakóépület az utcában egyedi beépítési módot mutató épületként is védendő. Védett a lakóépület építéskori tömege, utcai homlokzatának nyílásrendje, nyílásainak építéskori osztásrendje és anyaghasználata, vakolatdíszei, az udvari homlokzat fém pinceajtaja, az udvari homlokzat pince ablakainak kovácsoltvas rácsai.
68.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló utca 4.	1529	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
69.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló utca 17.	1517	lakóépület és melléképület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata. Védett a melléképület tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
70.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló utca	1534 út	harangtorony	A harangtorony a településrész meghatározó településképi megjelenésű épületeként védett. Védett az épület egésze.
71.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló utca 22.	1510	lakóépület és melléképület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, az utcai homlokzat vakolatdíszítése. Védett a melléképület tömege és nyílásrendje.
72.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló u. 18.	1515	lakóépület	Védett az épület tömege, nyílásrendje.
73.	Püspökszentlászló, Püspökszentlászló u. 26.	1506/1	lakóépület	Védett az épület tömege, nyílásrendje.
74.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 12.	1623	lakóépület és melléképület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata. Védett a melléképület tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak anyaghasználata.
75.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 21.	1642	lakóépület és melléképület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.

	cím	hrsz	funkció	védett érték
76.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 24.	1653	lakóépület és utcai kerítés	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése, az épület kőlábazata. Védett az utcai kőkerítés.
77.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 26.	1658	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata.
78.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 47.	1687	lakóépület és kerekes kút	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése.
79.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 51.	1695	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése, a tornácajtónyílás acélkorlátja.
80.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 53.	1635/1	lakóépület és melléképület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház a településképi megjelenése miatt védett. Védett a lakóépület tömege, tornácos rendje, tornácoszlopai, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, az utcai homlokzat vakolatdíszítése.
81.	Kisújbánya, Kisújbánya utca	1615/2	templom	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó egyhajós 1794-ben épült falusi templom a településképi megjelenése, településtörténeti jelentősége miatt védett. Védett a templom tömege, nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, homlokzatok vakolatdíszítése. Védett a templom mellett található Szűz Mária szobor és a kereszt egésze is.
82.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 6.	1710	lakóépület	
83.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 54.	1614	lakóépület	
84.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 18.	1610	lakóépület	
85.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 22.	1643	lakóépület és melléképület	
86.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 29.	1662	lakóépület	
87.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 33.	1668	lakóépület	
88.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 35.	1672	lakóépület	
89.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 38.	1678	lakóépület és melléképület	
90.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 39.	1679	lakóépület és melléképület	
91.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 41.	1681	lakóépület	
92.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 43.	1683	lakóépület	A hagyományos tömegformálású jellegzetes eredeti részleteket hordozó falusi lakóház elsősorban a településképi megjelenése miatt védett. Védett az épület tömege, építéskori nyílásrendje, nyílászáróinak osztásrendje és anyaghasználata, a cserépkályha.
93.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 45.	1685	lakóépület és melléképület	

	cím	hrsz	funkció	védett érték
94.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 46.	1686	lakóépület	
95.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 8.	1712	lakóépület	
96.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 1.	1691/1	lakóépület	
97.	Kisújbánya, Kisújbánya utca 12.	1623	lakóépület és melléképület	

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
2.	47	Iskola u. 23.	HV

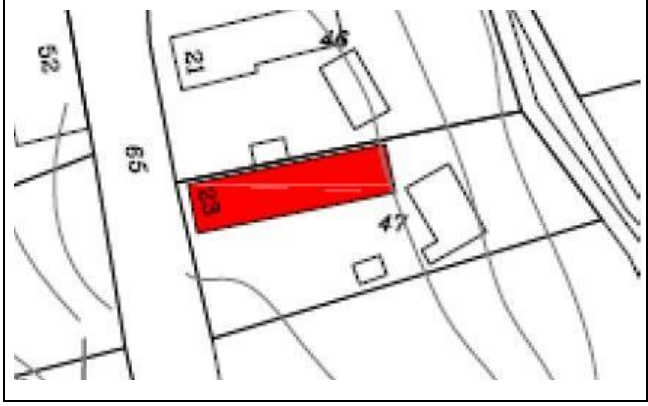

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
3.	49	Iskola u. 27.	HV

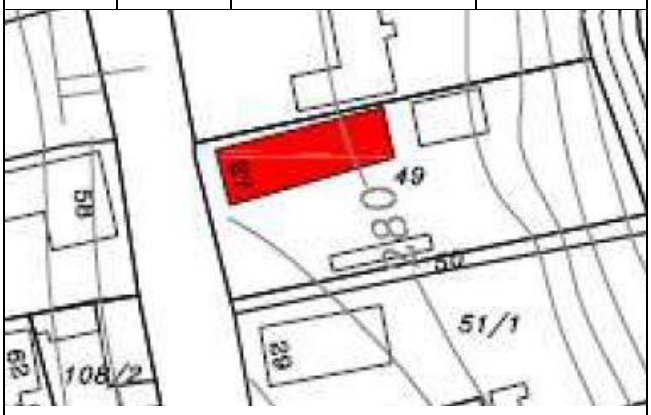

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
4.	82	Iskola u. 30.	HV

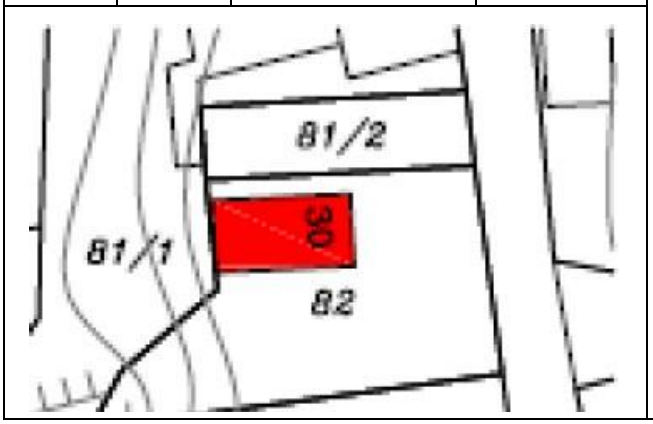

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
5.	88/1	Iskola u. 34.	HV

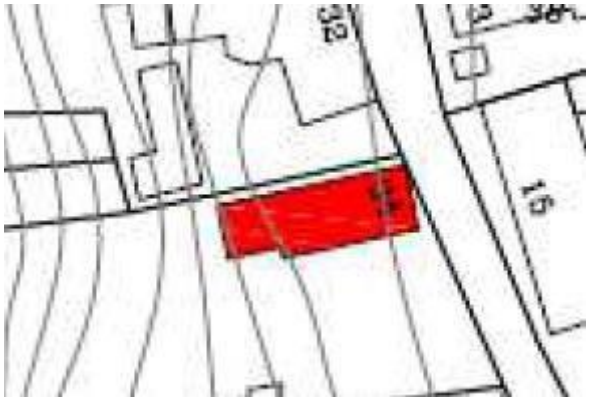

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
6.	124	Iskola u. 86.	HV

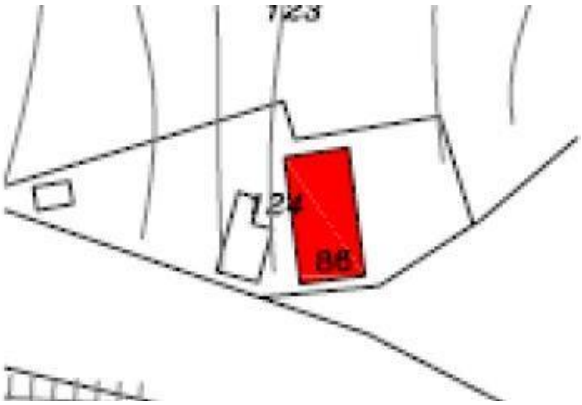

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
7.	164/16	Iskola u. 92.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
9.	425	Fő u. 21.	HV

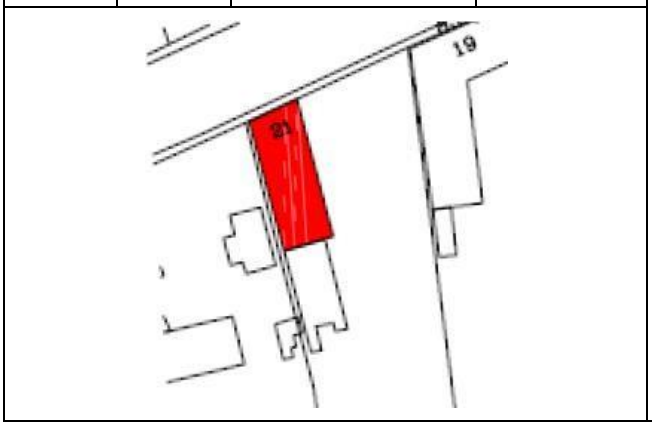

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
10.	422	Fő u. 27.	HV

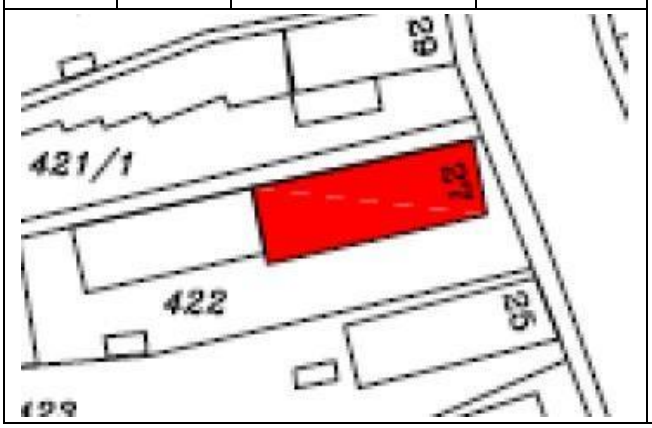

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
11.	420	Fő u. 31.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
12.	419	Fő u. 33.	HV

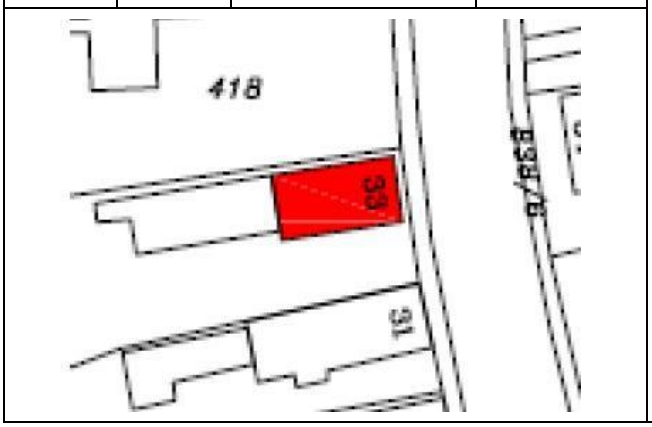

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
13.	412/1	Fő u. 47.	HV

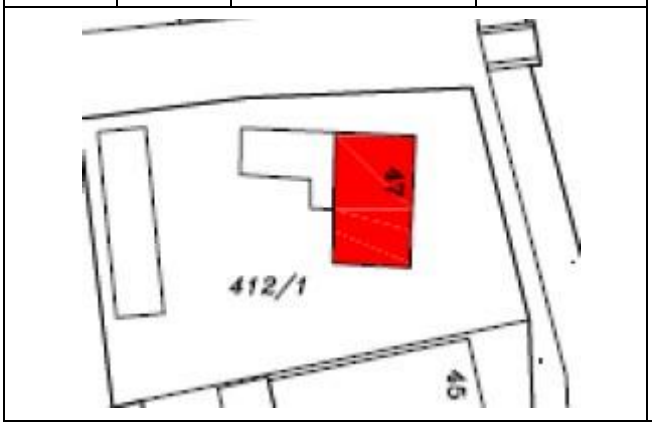

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
14.	269	Fő u. 55.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
15.	268	Fő u. 57.	HV

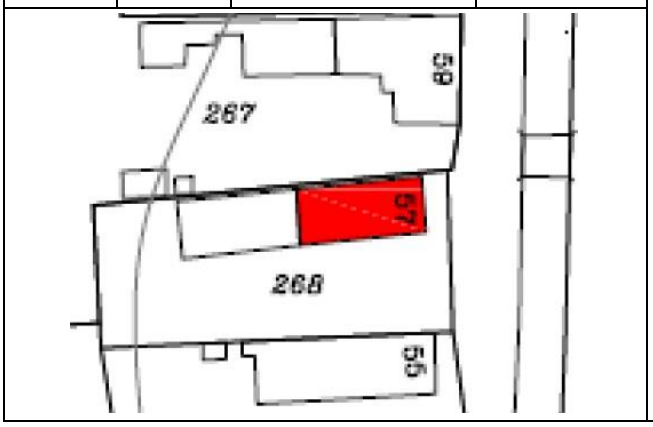

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
17.	227/1	Fő u. 117/A	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
18.	413	Fő u.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
19.	208	Fő u. 139.	HV

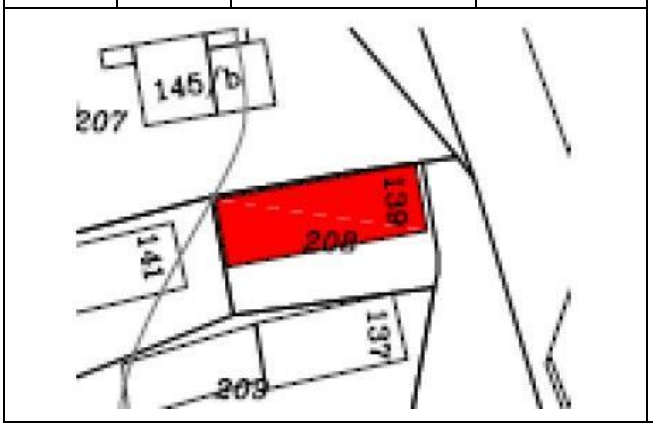

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
20.	945	Fő u.	HV

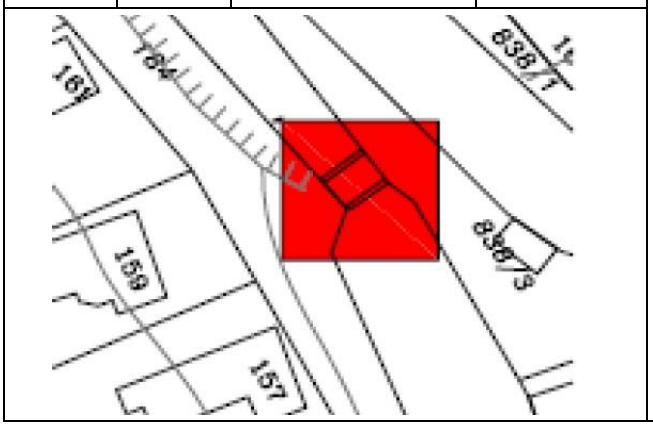

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
21.	780	Fő u. 22.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
22.	802	Fő u. 58.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
23.	805	Fő u. 64.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
24.	808	Fő u. 70.	HV

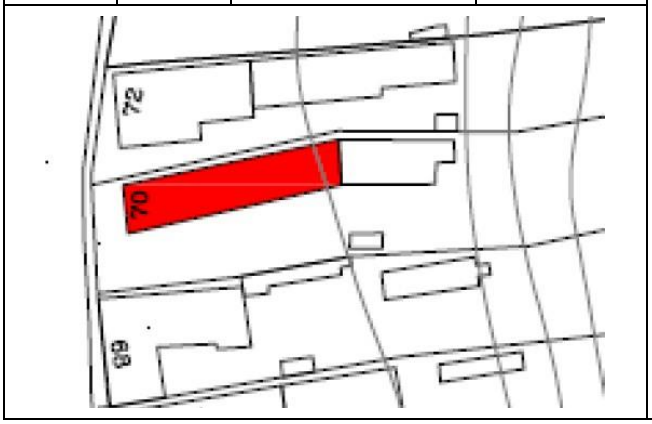

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
25.	810/1	Fő u. 74.	HV

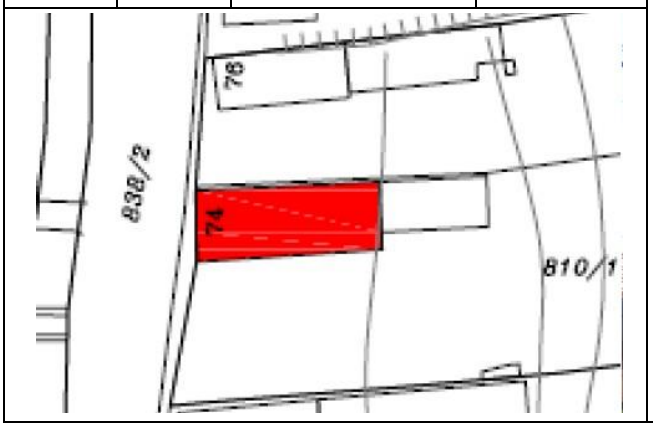

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
26.	811/1	Fő u. 76.	HV

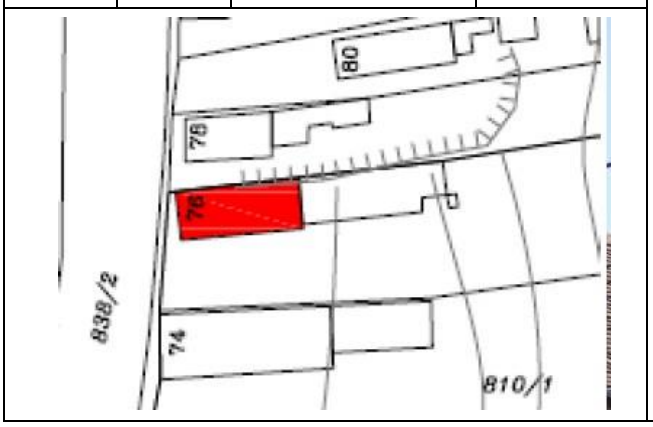

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
27.	817	Fő u. 88.	HV

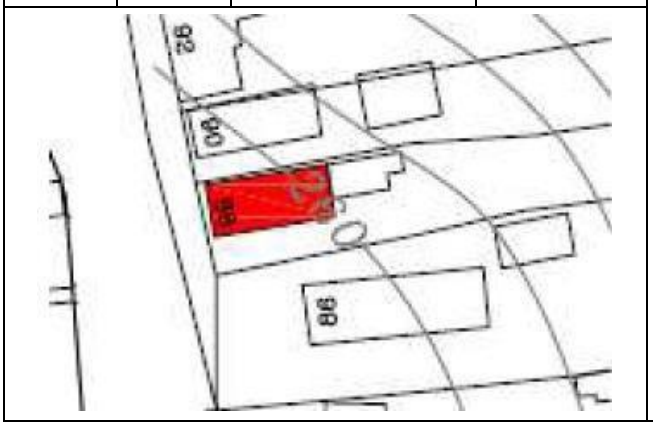

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
28.	819	Fő u. 92.	HV

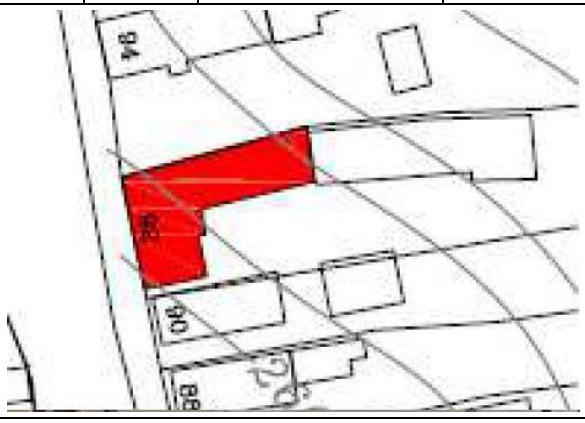

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
29.	829	Fő u. 108.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
30.	840	Fő u. 122.	HV

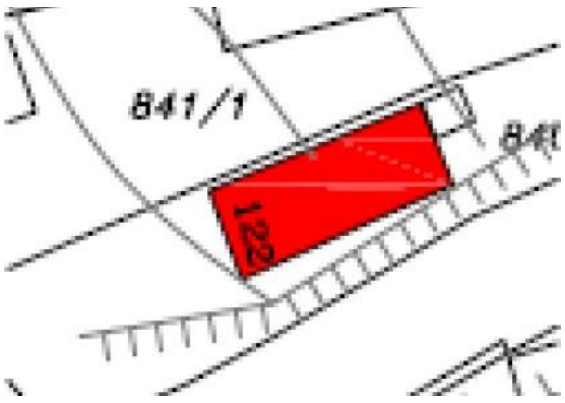

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
31.	841/1	Fő u. 124.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
32.	895	Fő u. 154.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
33.	902	Fő u. 166.	HV

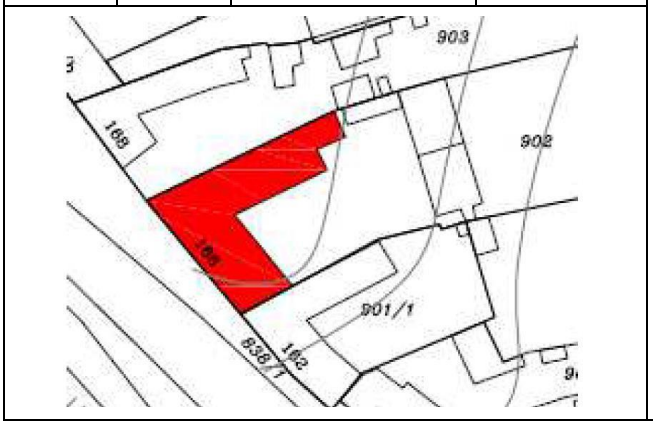

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
34.	905	Fő u. 170.	HV

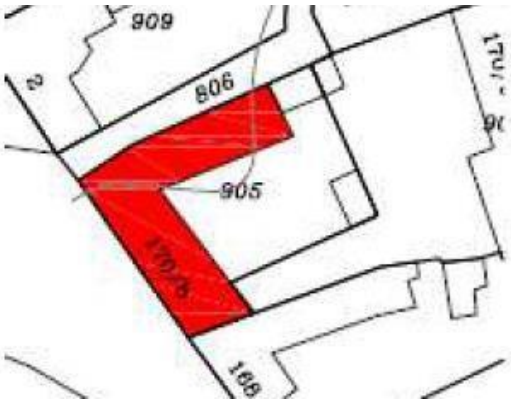

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
35.	955	Kossuth u.	HV

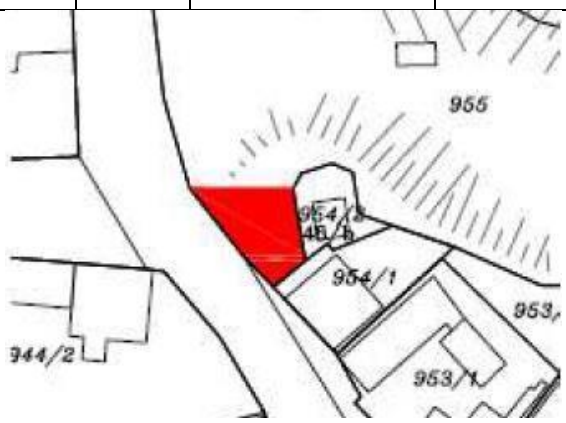

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
36.	915	Kossuth u. 14.	HV

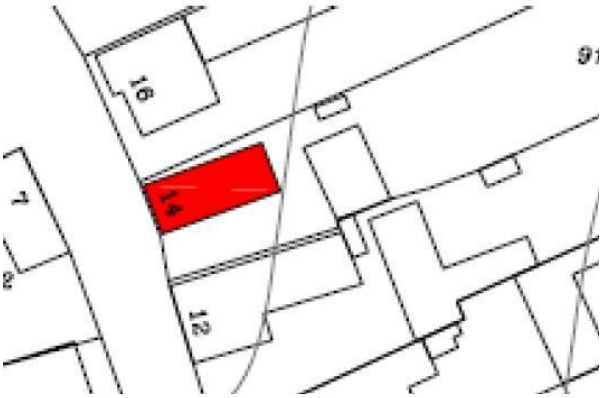

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
37.	997	Kossuth u. 94.	HV

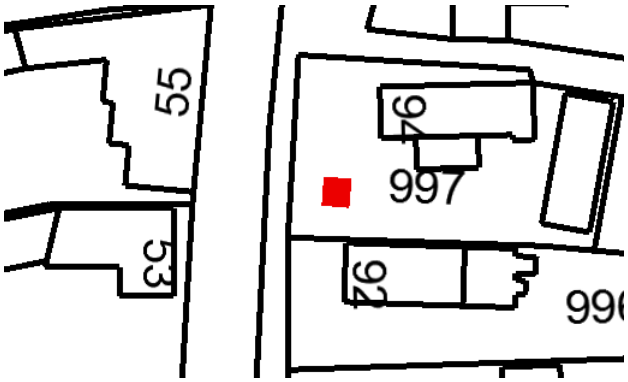

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
38.	1083	Petőfi u. 14.	HV

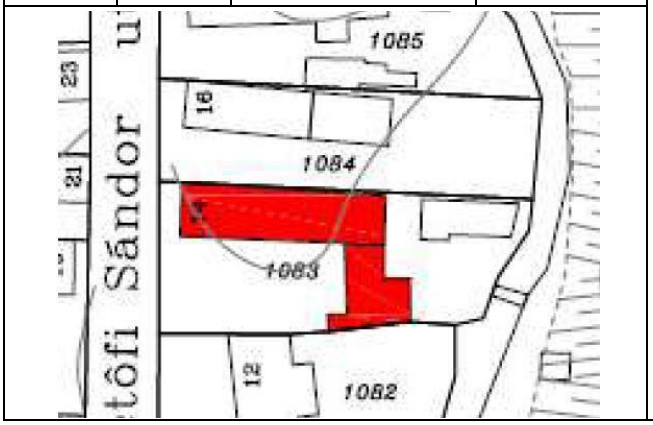

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
39.	1084	Petőfi u. 16.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
40.	18	Petőfi u. 19.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
41.	15/1	Petőfi u. 25.	HV

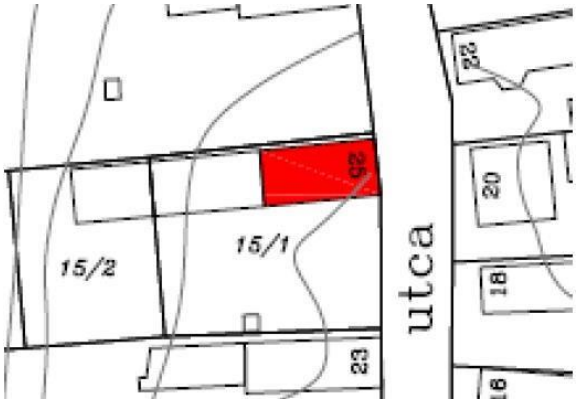

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
42.	1094	Petőfi u. 36.	HV

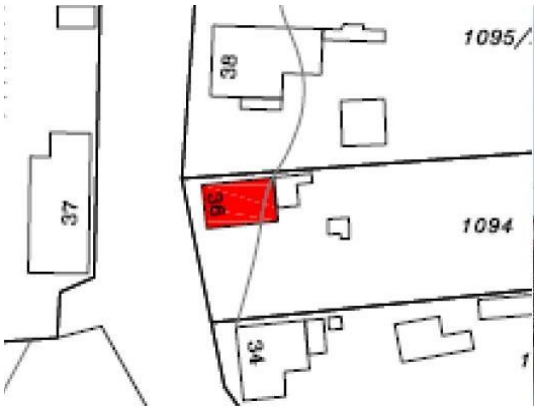

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
43.	2	Petőfi u. 47.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
44.	286/3	Ormándi u. 10.	HV

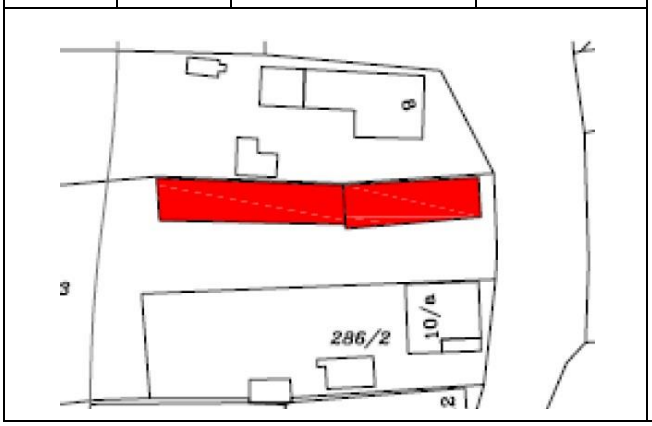

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
45.	293/1	Ormándi u. 24.	HV

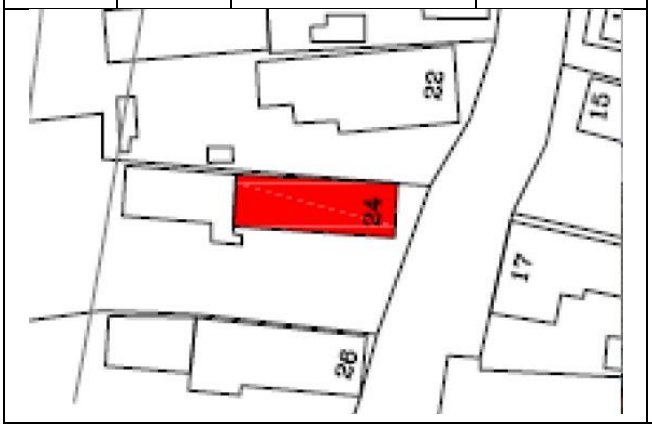

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
46.	393/3	Ormándi u. 33.	HV

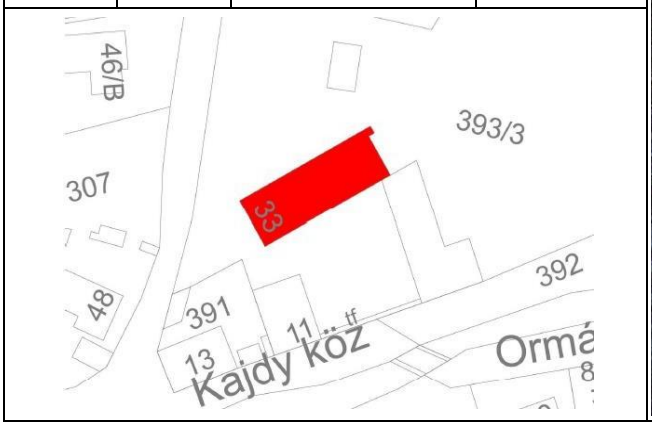

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
47.	391	Kajdy Köz 13.	HV

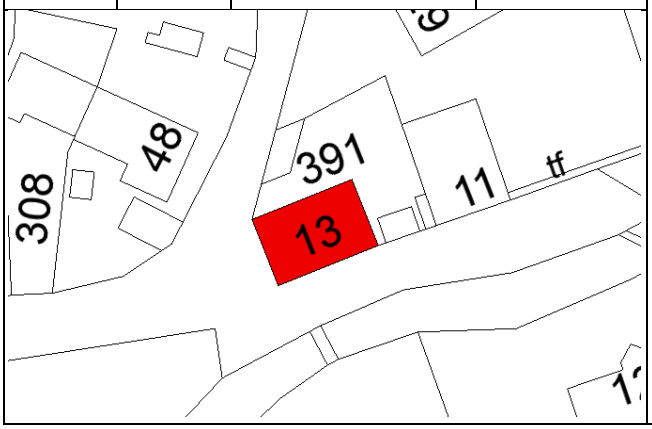

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
48.	377	Ormándi u. 51.	HV

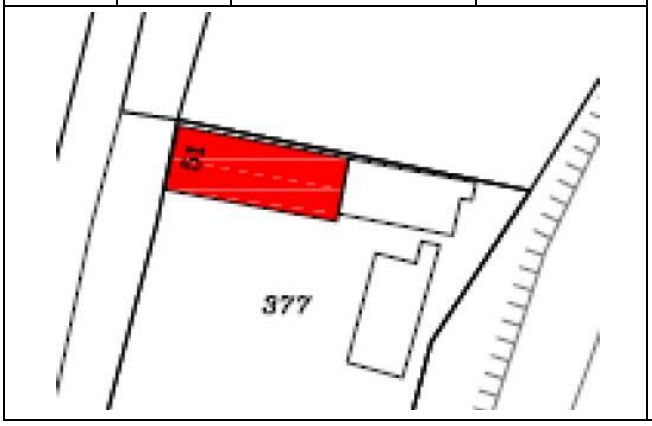

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
49.	374/1	Ormándi u. 55.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
50.	314	Ormándi u. 58.	HV

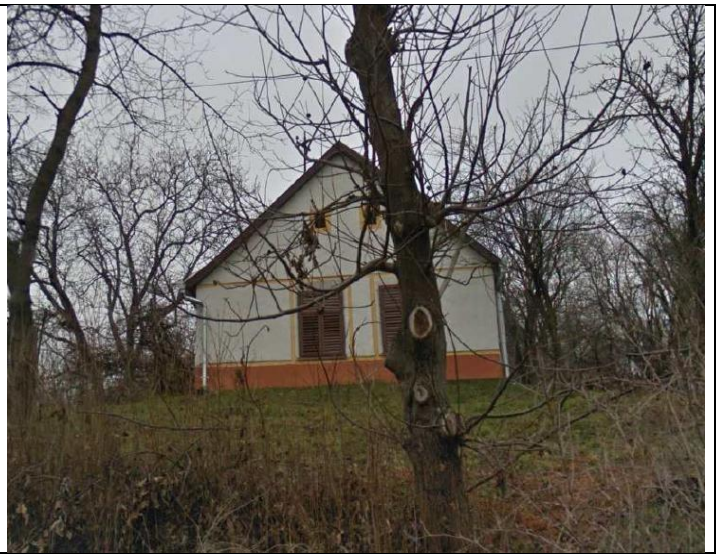

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
51.	323	Ormándi u. 62.	HV

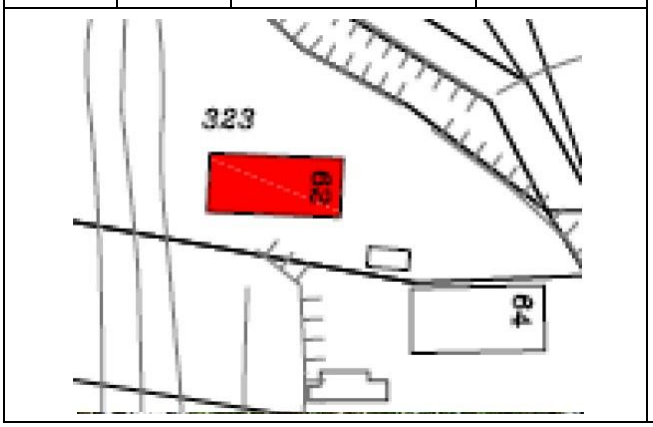

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
52.	325	Ormándi u. 66.	HV

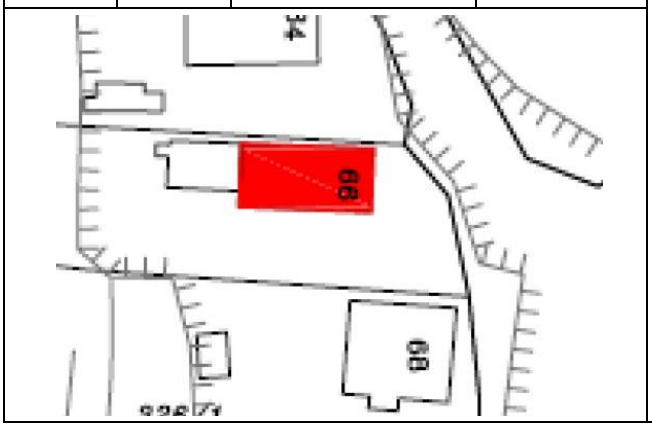

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
53.	338	Ormándi u. 90/a	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
54.	340	Ormándi u. 94.	HV

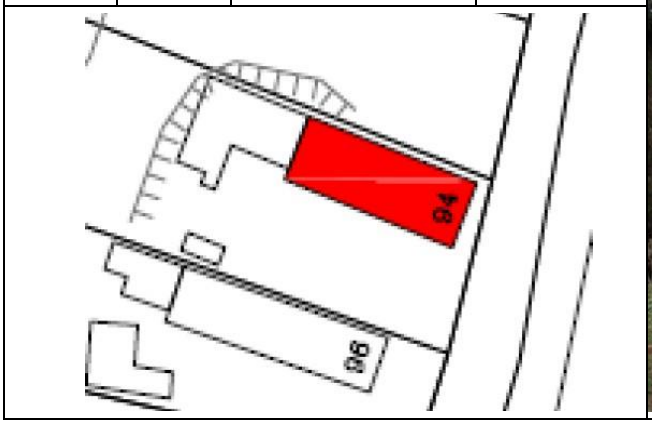

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
55.	344	Ormándi u. 102.	HV

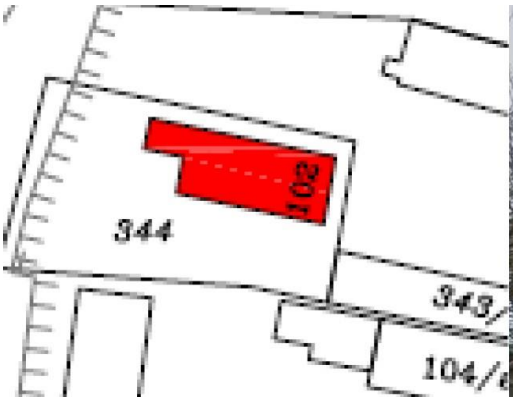

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
56.	952	Zengő u. 5.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
57.	421/1	Fő u. 29.	HV

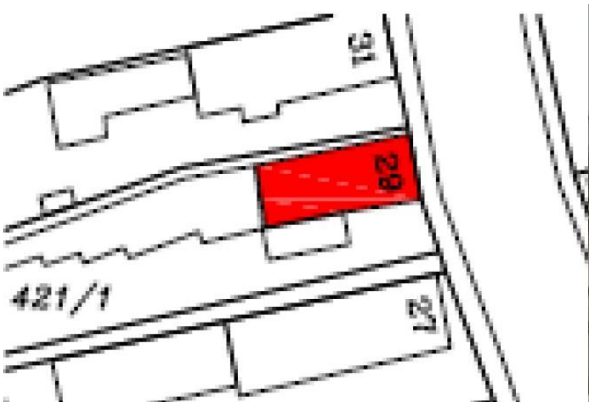

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
58.	778	Fő u. 20.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
59.	798/1	Fő u. 50.	HV

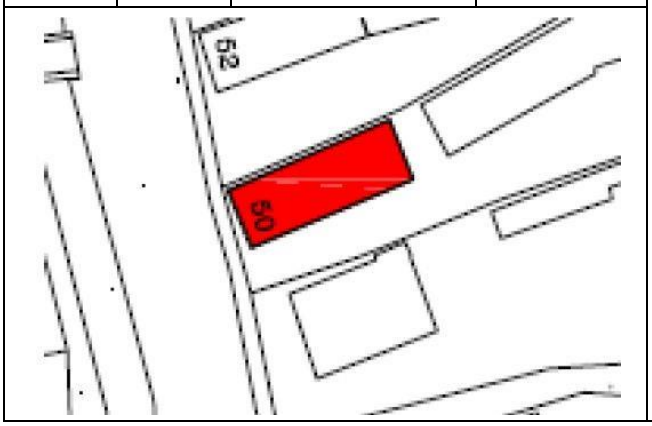

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
60.	1024	Kossuth u. 43.	HV

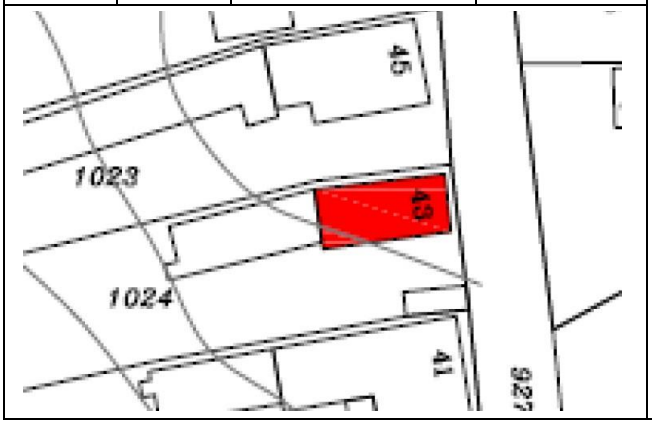

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
61.	296	Ormándi u. 30.	HV

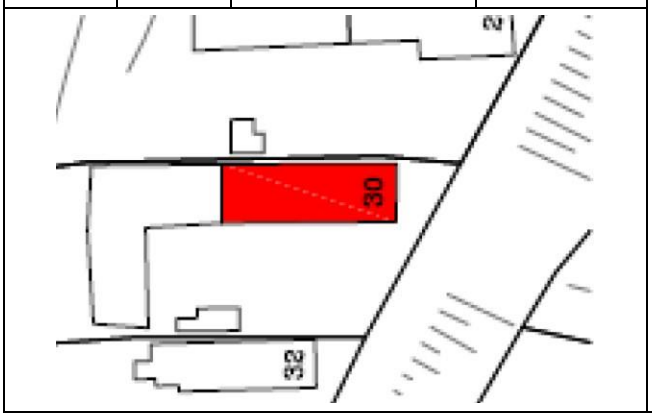

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
62.	306	Ormándi u. 46.	HV

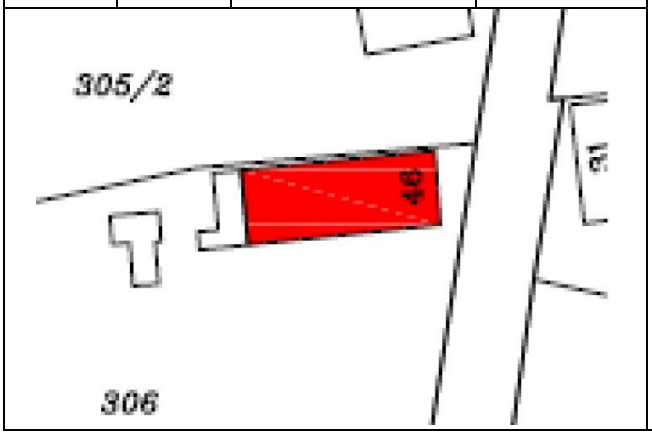

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
63.	345/1	Ormándi u. 104/a	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
64.	776	Fő utca 16.	HV

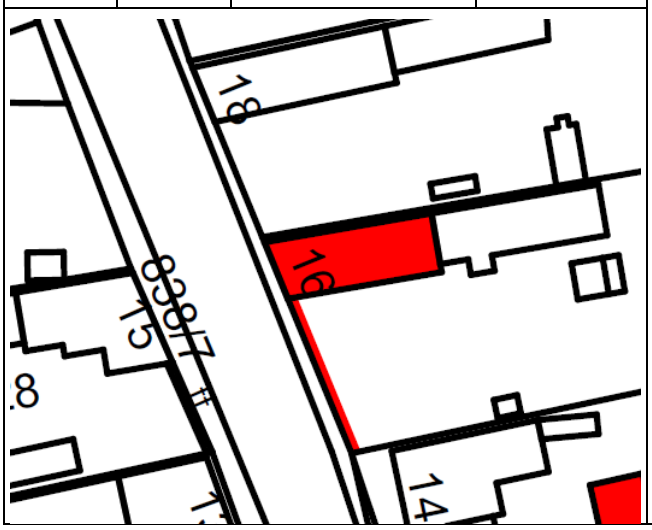

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
65.	775/2	Fő utca 14.	HV

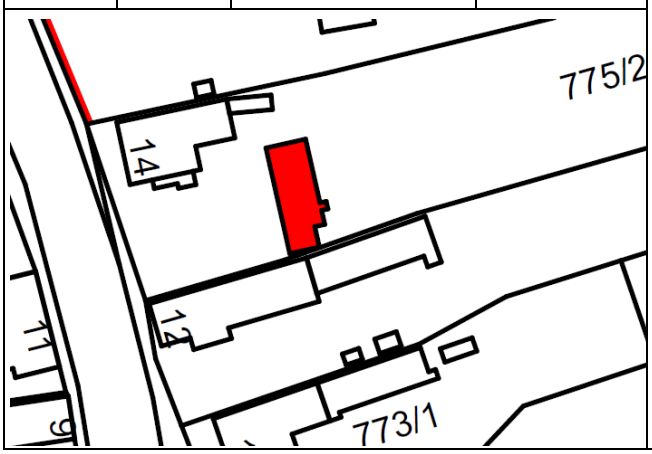

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
66.	792	Fő utca 40.	HV

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
67.	103	Iskola utca 52.	HV

HOSSZÚHETÉNY
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK
JELMAGYARÁZAT
Alaptérképi elemek
Belterületi határvonal
Műemléki védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló utcakép
Bakonya
Bakonya
Bakonya
Csókakő
Szőlőhegy
Tiszaszél
Szőlőhegy
Vásárút
Domosalja
Domosalja
Hideg hegy
Illés hegy
Berek
Hideg hegy
Szőlőhegy
Ormánd

PÜSPÖKSZENTLÁSZLÓ:

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
68.	1529	Püspökszentlászló u. 5.	HV

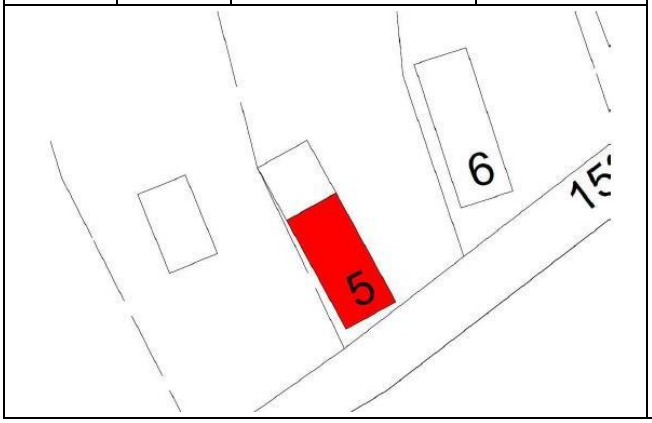

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
69.	1517	Püspökszentlászló u. 17.	HV

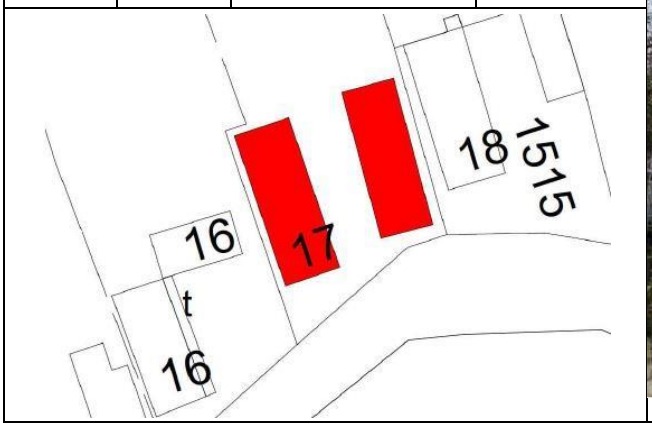

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
70.	1534	Püspökszentlászló u.	HV

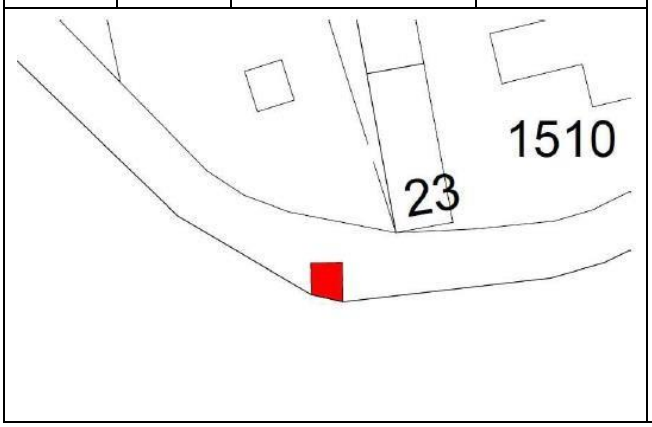

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
71.	1510	Püspökszentlászló u. 23.	HV

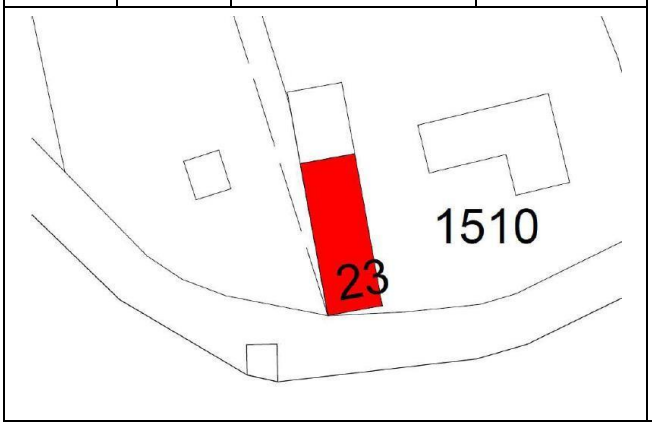

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
72.	1515	Püspökszentlászló u. 18.	HV

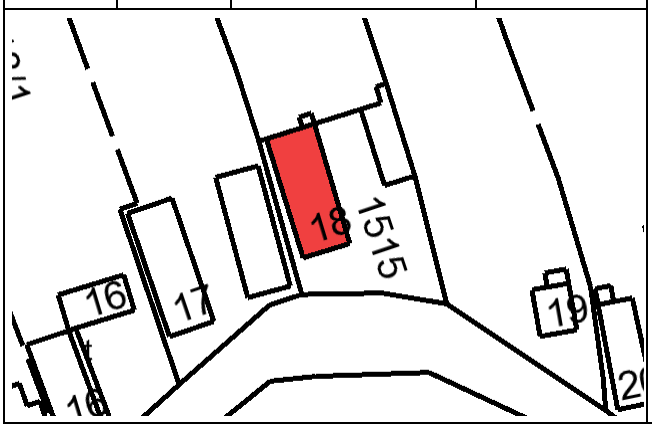

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
73.	1506/1	Püspökszentlászló u. 26.	HV

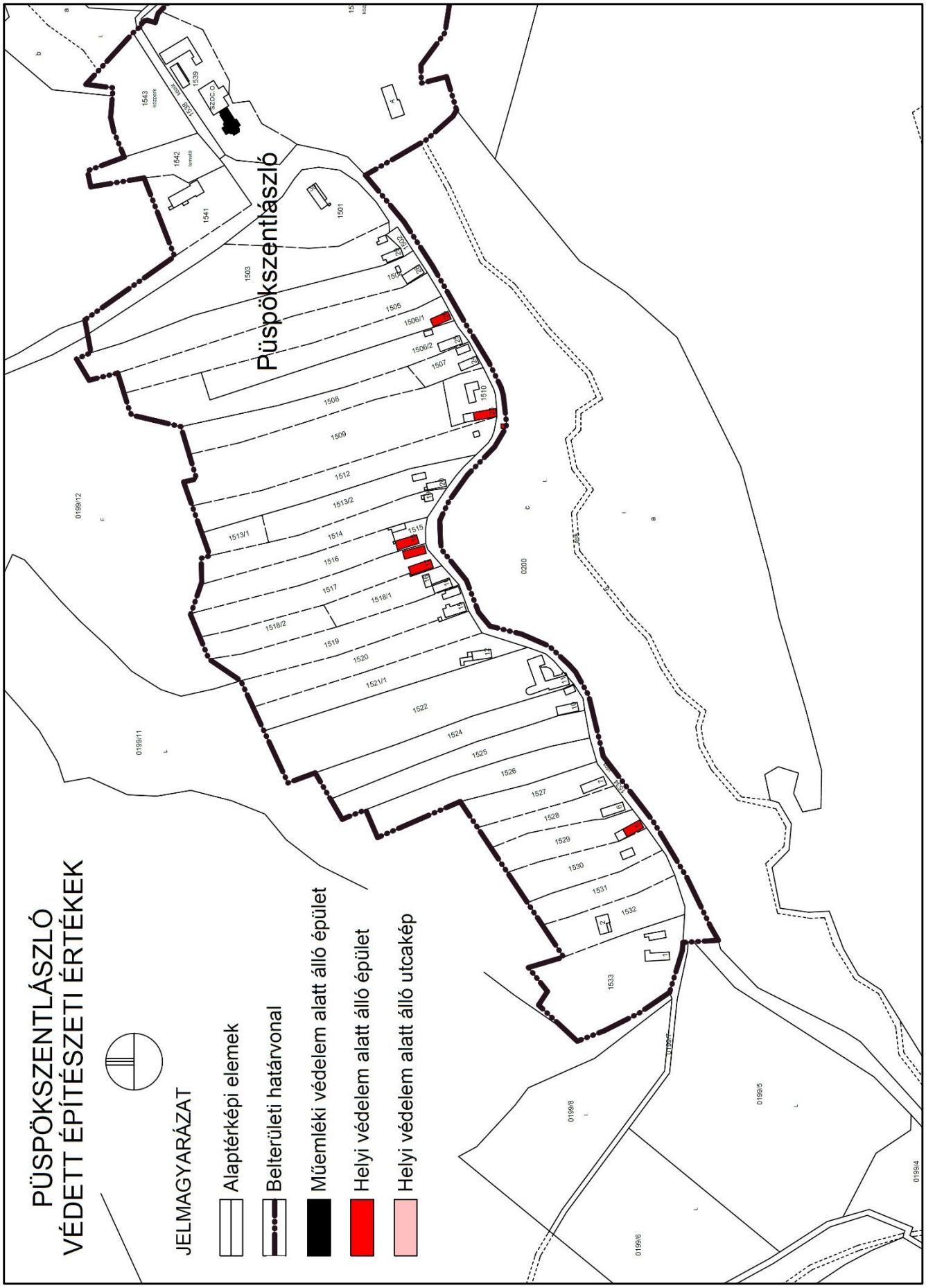
PÜSPÖKSZENTLÁSZLÓ
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK
JELMAGYARÁZAT
Alaptérképi elemek
Belterületi határvonal
Műemléki védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló utcakép
Püspökszentlászló

KISÚJBÁNYA:

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
74.	1623	Kisújbánya u. 12.	HV

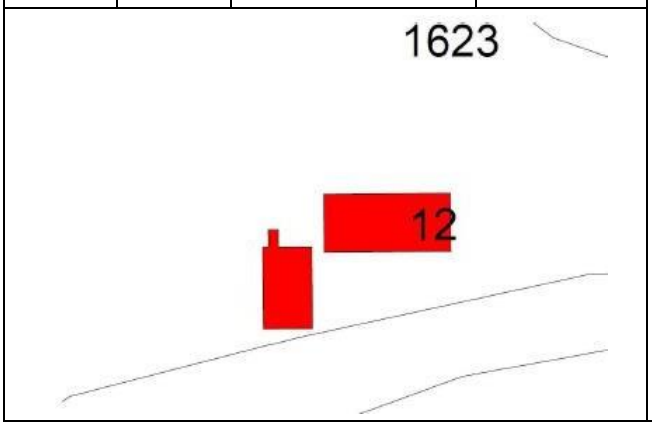

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
75.	1642	Kisújbánya u. 21.	HV

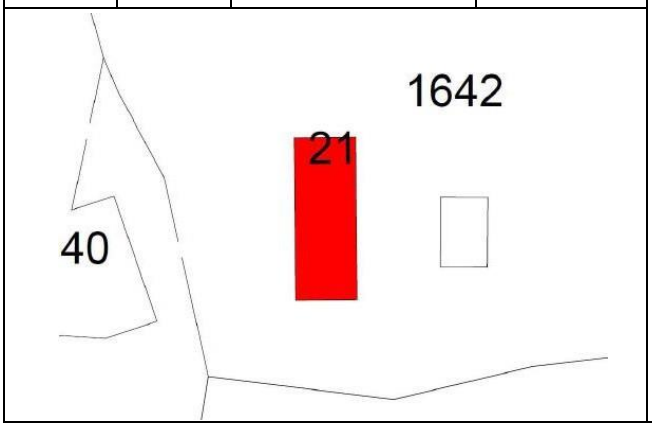

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
76.	1653	Kisújbánya u. 24.	HV

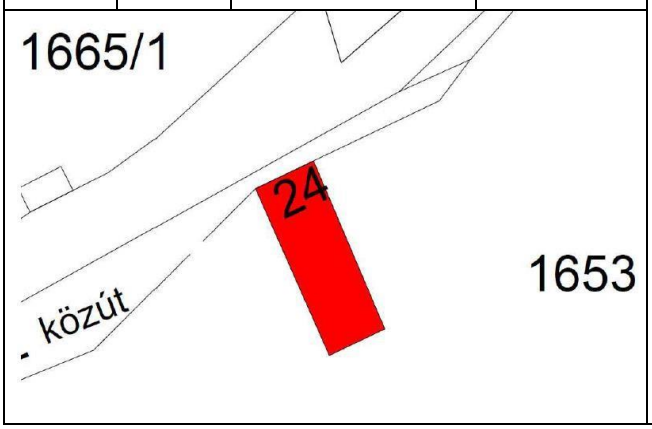

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
77.	1658	Kisújbánya u. 26.	HV

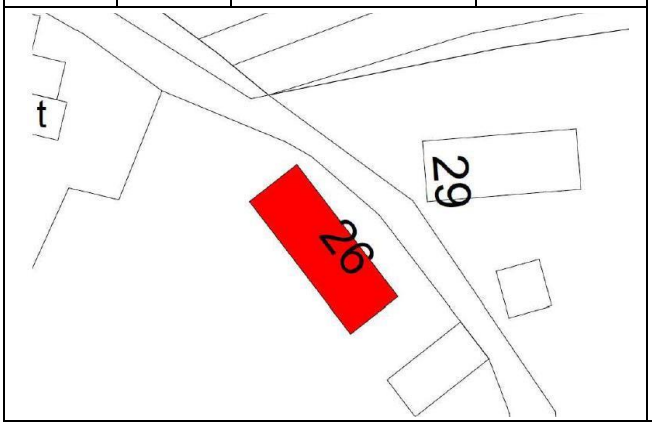

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
78.	1687	Kisújbánya u. 47.	HV

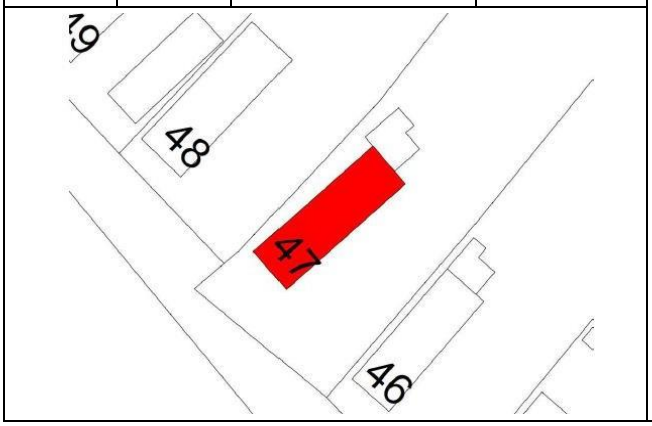

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
79.	1695	Kisújbánya u. 51.	HV

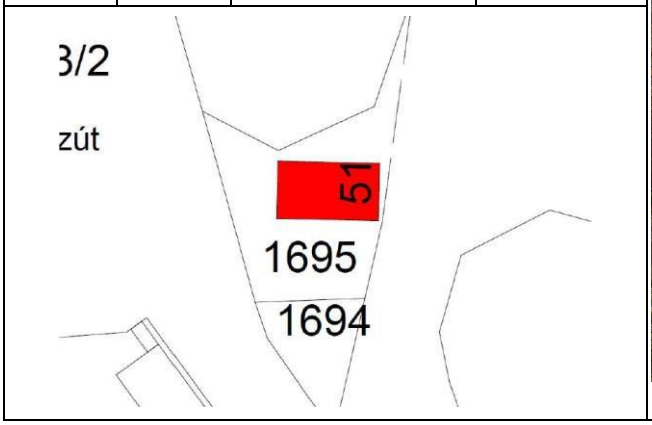

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
80.	1635/1	Kisújbánya u. 53	HV

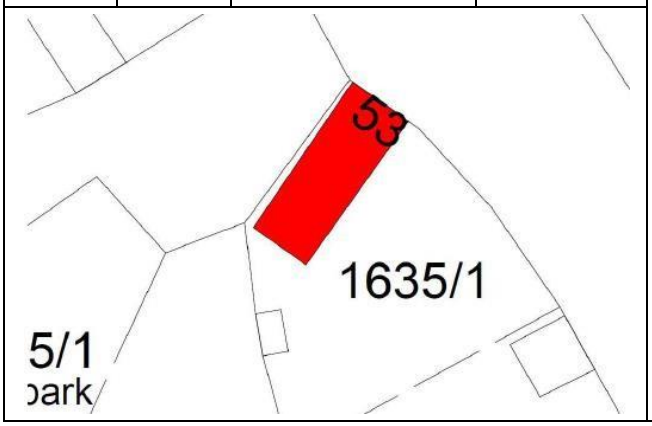

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
81.	1615/2	Kisújbánya u.	HV

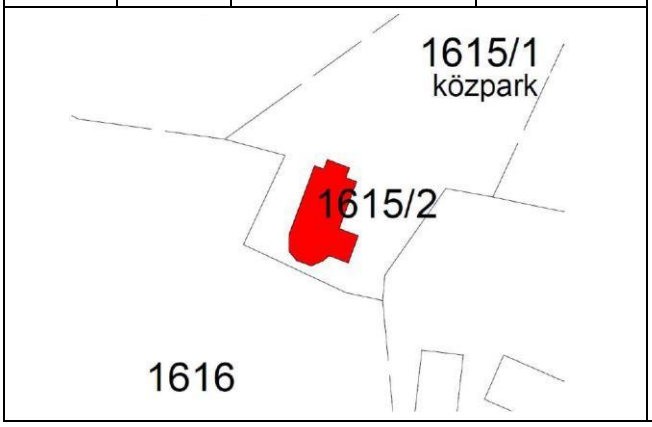

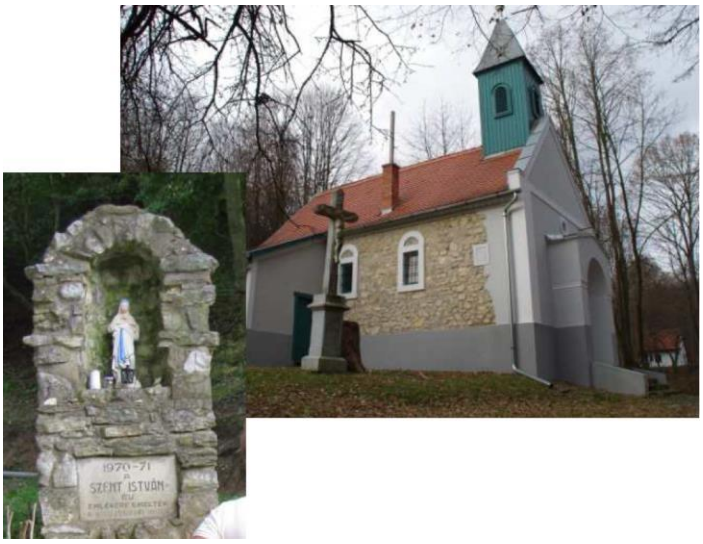

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
82.	1710	Kisújbánya u. 6.	HV

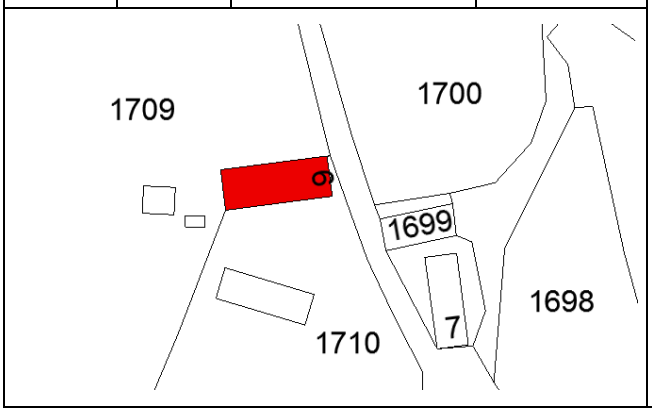

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
83.	1614	Kisújbánya u. 54.	HV

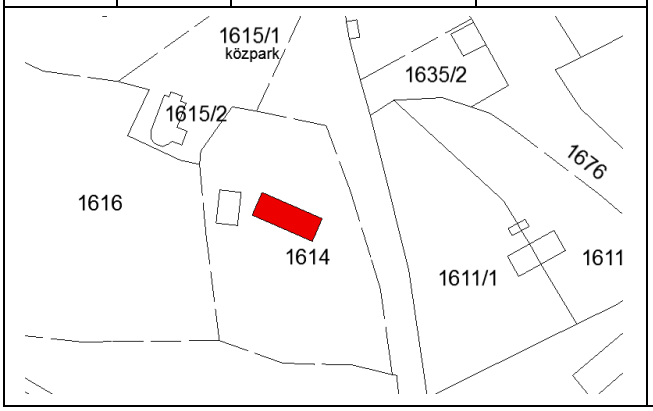

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
84.	1610	Kisújbánya u. 18.	HV

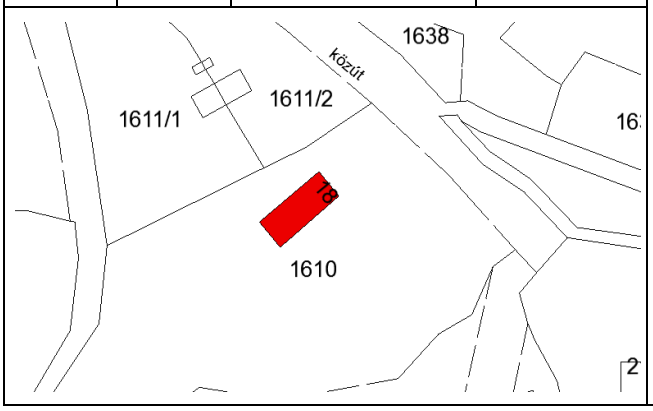

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
85.	1643	Kisújbánya u. 22.	HV

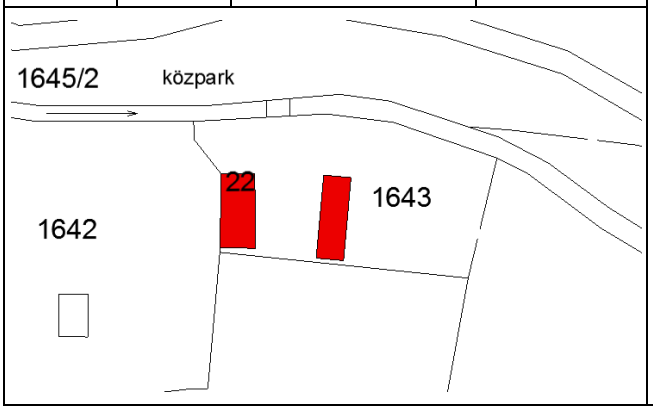

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
86.	1662	Kisújbánya u. 29.	HV

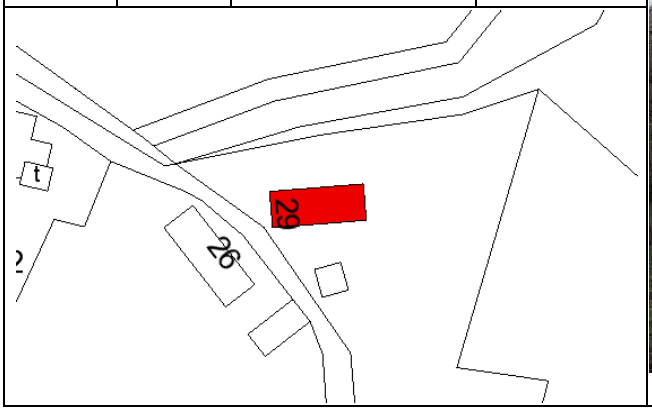

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
87.	1668	Kisújbánya u. 33.	HV

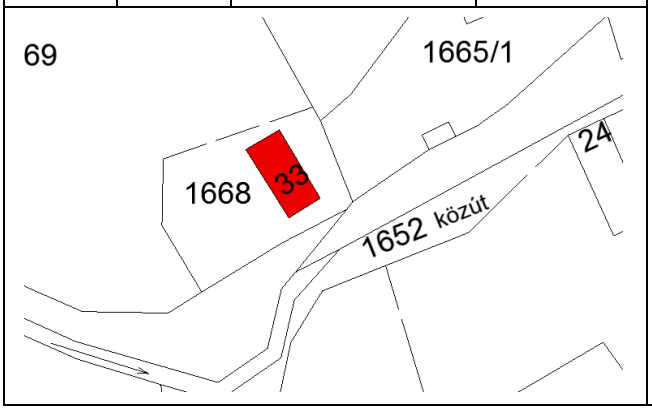

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
88.	1672	Kisújbánya u. 35	HV

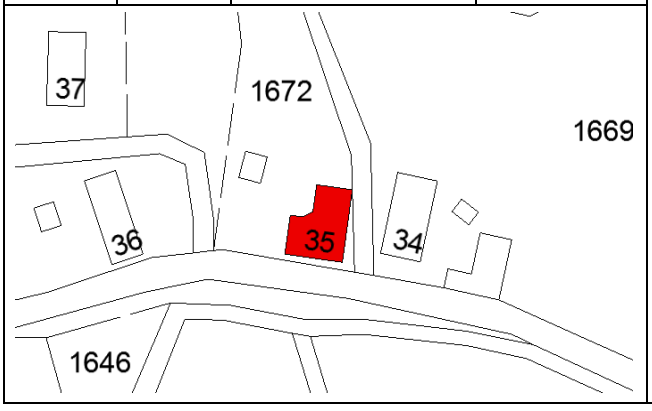

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
89.	1678	Kisújbánya u. 38.	HV

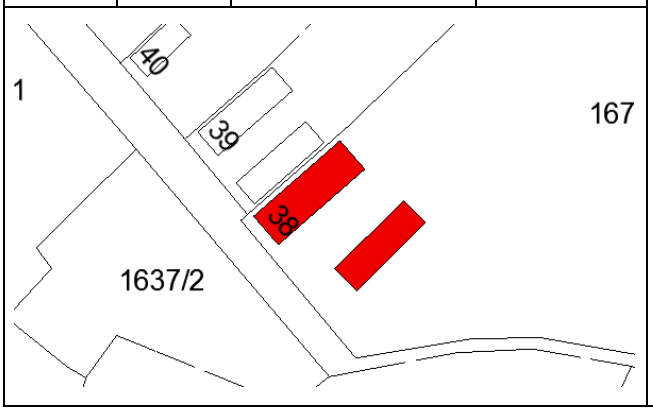

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
90.	1679	Kisújbánya u. 39.	HV

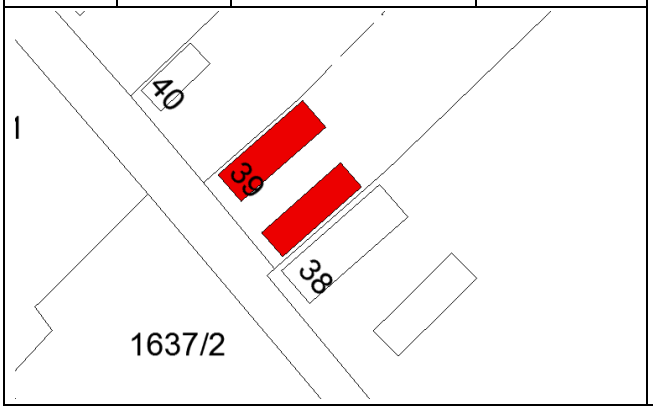

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
91.	1681	Kisújbánya u. 41.	HV

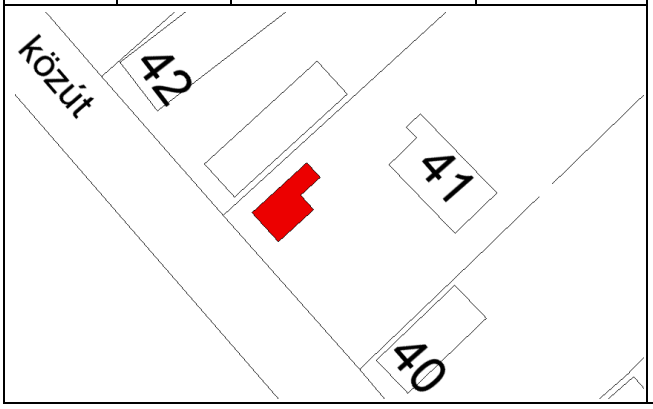

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
92.	1683	Kisújbánya u. 43.	HV

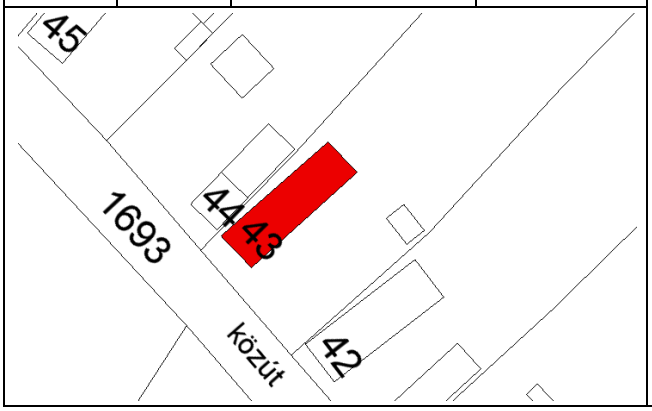

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
93.	1685	Kisújbánya u. 45.	HV

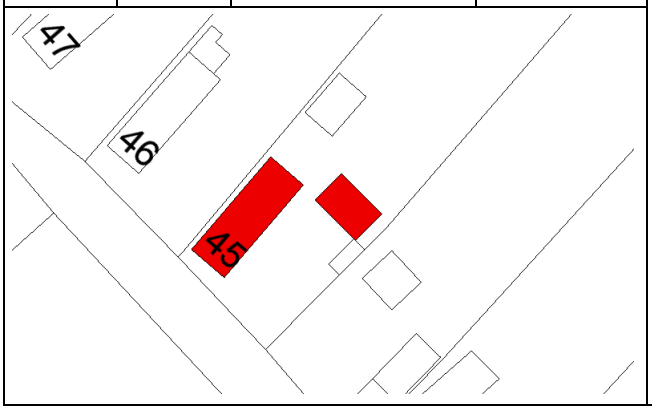

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
94.	1686	Kisújbánya u. 46	HV

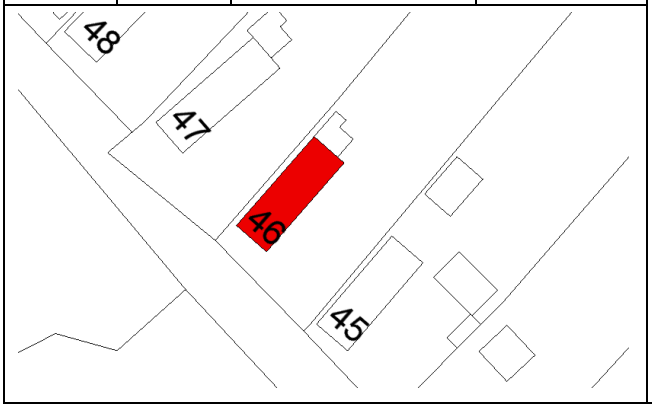

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
95.	1712	Kisújbánya u. 8.	HV

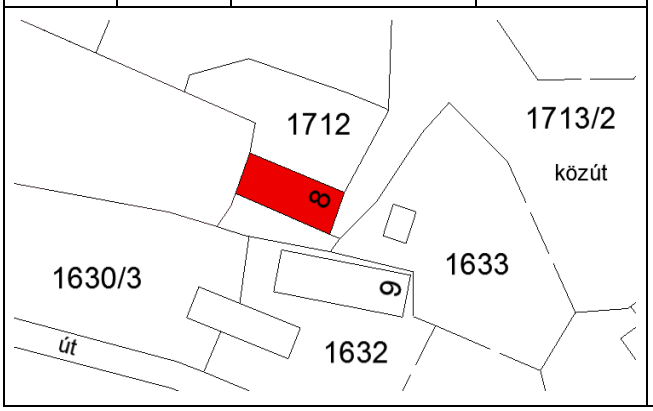

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
96.	1691/1	Kisújbánya u. 1.	HV

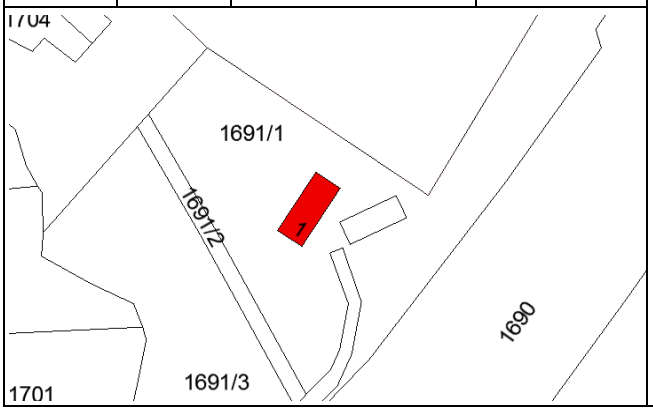

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
97.	1623	Kisújbánya u. 12.	HV

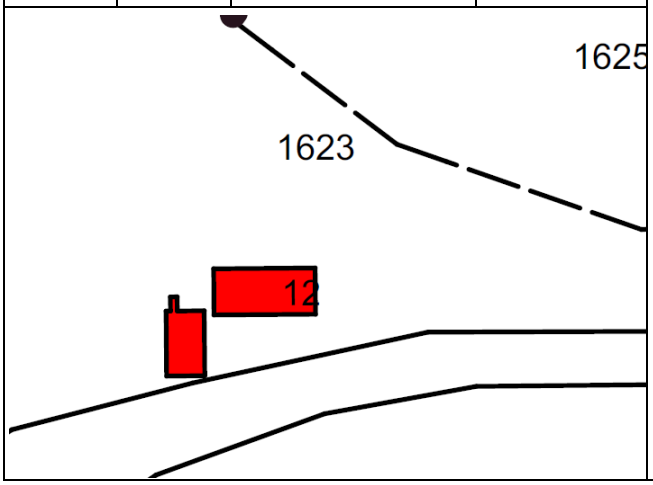

Sorszám	Helyrajzi szám	Cím	Védettségi fok
K24	1678-1690	Kisújbánya u. 38-50	HV

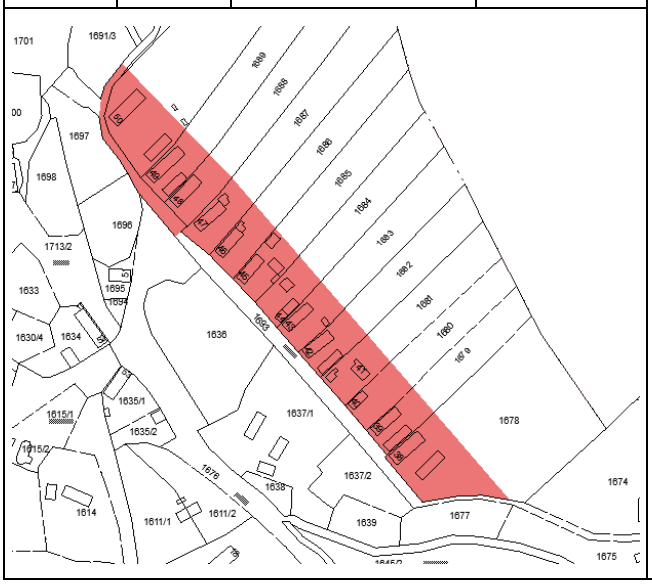

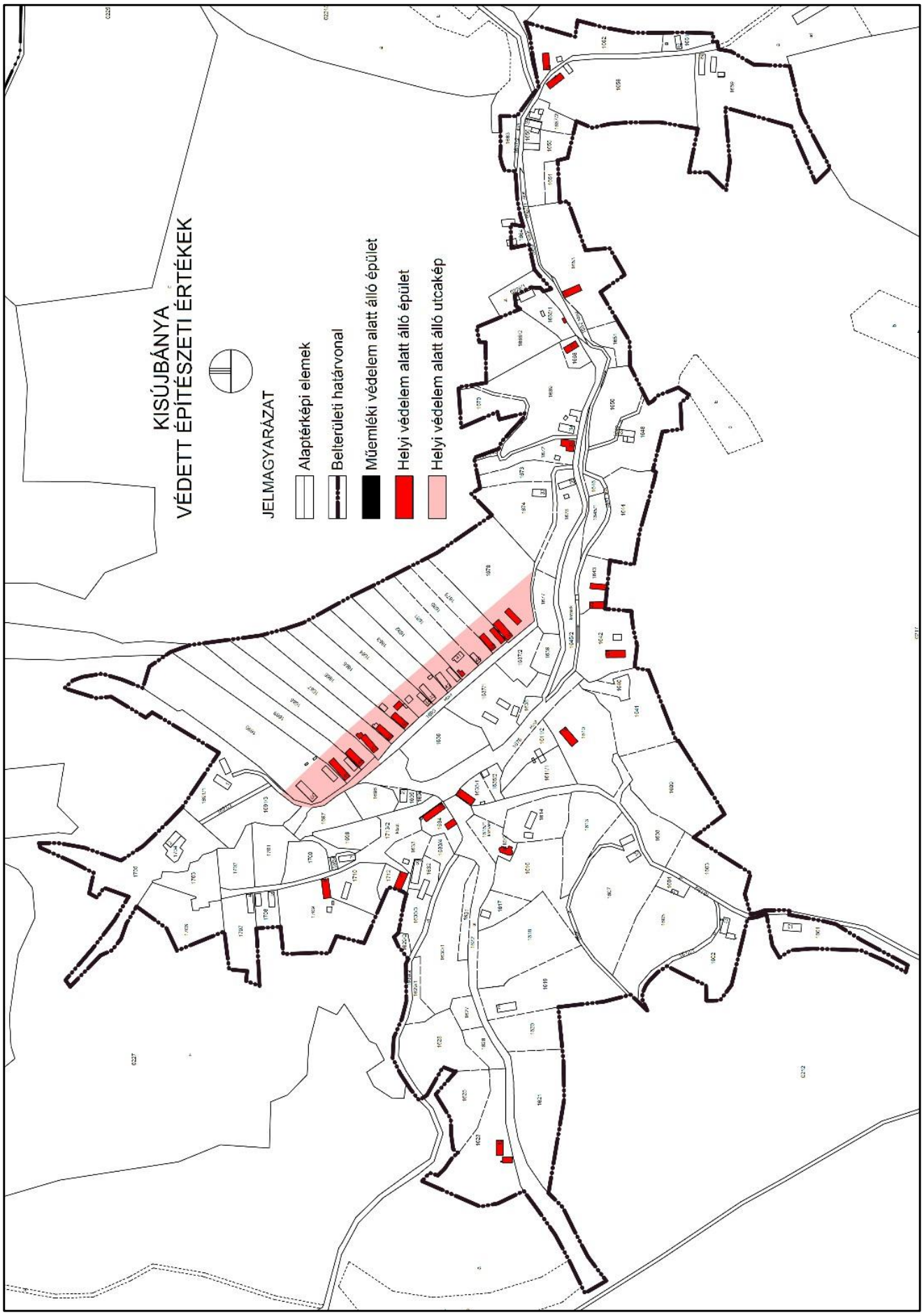
KISÚJBÁNYA
VÉDETT ÉPÍTÉSZETI ÉRTÉKEK
JELMAGYARÁZAT
Alaptérképi elemek
Belterületi határvonal
Műemléki védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló épület
Helyi védelem alatt álló utcakép

3.3. Zöldfelületi, táji, természeti értékek

A természeti örökség részei a védett területek, amelyek közül Hosszúhetény területén az alábbiak találhatók:

Név	Vonatkozó jogszabály
Kelet-Mecsek TK	8/1977. OTvH számú határozat a létesítésről, 10/1993. (III. 9.) KTM rendelete a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet bővítéséről, 58/2007. (X. 18.) KvVM rendelet a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról
Nagy-mező Arany-hegy TT	26/1996. (X.9.) KTM r.
HUDD20030 Mecsek	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről
HUDD10007 Mecsek	
Ökológiai hálózat	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (53. §), 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről (4., 9., 12., 13., 19. és 22. §-ok)
Tájképvédelmi övezet	OTRT, Baranya Megye Területrendezési Terve
Ex-lege védett forrás	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 23. § (2)
Ex-lege védett földvár	
Egyedi tájértékek	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 6. § (3) (4) és (5)
Helyi védett területek	Hosszúhetény Községi Önkormányzat Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védetté nyilvánításáról szóló18/2003. (XII.01.) rendelete

Nemzetközi védelem alatt álló vagy tervezett terület nem található Hosszúhetény közigazgatási területén.

A Tájvédelmi Körzet védetté nyilvánítás indoklásában a terület táji, földrajzi, geológiai, botanikai, zoológiai, kultúrtörténeti és néprajzi értékei szerepelnek. A geológiai értékek közül Hosszúhetény területén megemlítendők a kövestetői és a somlyói fonolitkúpok, a Márévári, Hidasi, Püspökszentlászlói és Óbányai völgyek jura és vulkáni képződményei, mésztufa formái, az ezeken kialakult vízesések. A fontosabb védett növényeket és állatfajokat az előző fejezetekben felsoroltuk. A hegység változatos felépítését és bonyolult szerkezetét a Máré-vár tövében húzódó Várvölgyi Földtani Tanösvényen is tanulmányozhatjuk.

A Mecsek Hosszúhetény és Pécsvárad között húzódó, korábbi helyi jelentőségű védett részeket is magába foglaló Nagy-mező, Arany-hegy területe rendkívüli botanikai értékei miatt élvez védettséget. A Zengő déli lábánál elterülő száraz erdő és gyepfoltok igen szabdaltan és mozaikosan maradtak fenn a művelt területek: szántók, szőlők és gyümölcsösök (pl. mandulások) között. A gazdálkodásra kevésbé alkalmas dombok (Hideg-hegy, Illés-hegy, Nagy-mező, Arany-hegy, Nádasdi-tető, Butyka-hegy, Pavojda) azonban megőriztek olyan száraz tölgyeseket, sztyeppréteket, száraz gyepeket. A Nagy-mező, Arany-hegy Természetvédelmi Területen több mint harminc védett növényfaj fordul elő. Megtalálható itt a fokozottan védett bánáti bazsarózsa, a bodzaszagú ujjaskosbor, fekete kökörcsin is. A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a gyepterületek fenntartása és növényritkaságainak megőrzése érdekében legeltetéses állattartást folytat a tavaszi-nyári időszakban.

A Natura2000 területek és az ökológiai hálózat nagyrészt átfedésben vannak a fenti két védett természeti területtel. Az ex-lege védett forrásokat, földvárakat és az egyedi tájértékeket a természetvédelmi hatóság tartja nyilván. A település szabályozási terve ezeket a kijelöléseket tartalmazza.

Hosszúhetény tájtipológiailag a Mecsek-hegység kistáj területén fekszik. A településtől északkeletre található a Mecsek legmagasabb pontja, a Zengő (682 m). A táj alacsony- és középhegységi jellegű, DDNy-ÉÉK-i csapásiránnyal. A Mecseknek erre a részére jellemzőek a Dobogó-Zengő középpontokból sugarasan kiinduló sasbércsorok. A déli hegységperemen 450-470 m tszf. térszínű hegylábfelszín, majd 250-380 m tszf. magasságú abráziós felszín található. A hegység átlagos reliefe 110 m/4km², de helyenként 250-300 m/km²-t is eléri, a nagyobb platókon viszont alig több, mint 50 m/km².

Hosszúhetény település külterületét természeti adottságai alapján az alábbi különböző táji adottságú területekre tagolhatjuk:

I. A **hegységi területek**, a településtől északra találhatók, jellemzően 380-680 m tszf. magasságúak, erdővel borítottak (kivéve a két irtástelepülés, Püspökszentlászló és Kisújbánya környékét). A kelet-nyugatias hátak között azokkal párhuzamos völgyek futnak: a Vár-völgy, a Singödör, a Hidasi-völgy, a Takanyó. Jelentősebb magaslatai a már említett Zengő (682 m), a Hármas-hegy (577 m, 604 m, 591 m), a Köves-tető (463 m), a Cigány-hegy (524 m), a Miske-tető (475 m), Hárs-tető (545 m), Róka-hegy (497 m). A szűk völgyekben hűvös, nedvességre hajló és

szélcsendes helyi klíma alakul ki, különösen a zárt erdővel borított területeken. A lejtők 25% és annál meredekebb kategóriába tartoznak.

II. A **lejtőzóna** a hegységi területek alatt, kb. a 330-380 m tszf. térszínen található. A Zengő mintegy 200 m relatív magasságú „fala” kitűnő védelmet ad az agresszív északias légáramlásoktól, az összefüggő erdőterület helyi klímája pedig mérséklően hat a hegyi szelek hőmérsékletére, csökkentve ezzel a tavaszi és az őszi fagyveszélyt. A terület mindössze 6-8 % lejtésű, déli kitettségű, optimális a szőlő- és gyümölcskultúrák számára.

III. A **hullámos hegylábi felszín** 270-380 m tszf. magasságú, 8-10%-os lejtésű, egymást követő kisebb (320-340 m) tetők (Illés-hegy, Bence-hegy, Butyka-hegy, Nádasdi-hegy, Aranyhegy) és a köztük levő völgyek (Monyoródi-völgy, Rácok gödre) tagolják. Szintén elsősorban gyümölcskultúrák számára optimálisan és hagyományosan hasznosított.

IV. **Alacsony dombság/síkság** a 270 m tszf alatti, a Basagödörtől és a 6-os útig nyúló terület: hosszú, észak-déli irányú párhuzamos völgyek és hátak a Hosszúhetényre bevezető út nyugati oldalán. A völgyekben általában délnek futó vízfolyások találhatók. Jellemzőek a bányászati tevékenység nyomai, ipari területhasználat, a mezőgazdasági és gyep művelési ágak.

Hosszúhetény tájhasználatára a tájstabilitást biztosító övezetes tájszerkezet jellemző. A déli részeken meghatározóan a mező- és kertgazdasági termelés, északon az erdőborítás jellemző, ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízvédelmi és turisztikai szempontból kiemelhetők olyan középső tájegységek, amelyek érzékenysége, terhelhetősége eltér a hagyományos mezőgazdasági tájhasználattól. A táj terhelhetősége szempontjából Hosszúhetény területét az eltérő természeti adottságok az ökológiai, természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján a következő tájegységekre osztjuk fel:

- Hegyvidéki üdülőtáj
- Kertgazdasági táj
- Mezőgazdasági táj

A **hegyvidéki üdülőtáj** a településtől északra található, jellemzően 380-680 m tszf. magasságú, erdővel borított (kivéve a két irtástelepülés, Püspökszentlászló és Kisújbánya környékét). A hegyvidéki üdülő táj területén meghatározóan fontos a növény- és állatvilág védelme, az erdők többfunkciós használatának megvalósítása. Az erdőterületek és az azokhoz szervesen kapcsolódó természetközeli élőhelyek meghatározóan ökológiai folyosóként az ökológiai hálózat kiemelt jelentőségű részei.

A **kertgazdasági tájban** olyan tájgazdálkodás fenntartása a cél, amely biztosítja a szőlők, kertek, legelők, rétek fenntartását az azokhoz kapcsolódó külterjes, környezetkímélő, hagyományos állattenyésztés fenntartását, a füves élőhelyek rehabilitációját, a táj szerves részét képező, tájba illeszkedő présházak, épületek fenntartását. A tájfenntartás mellett azonban fontos a zártkerti, szőlőművelő életforma fenntartása, a génmegőrzés, az ismeretterjesztés is.

A hagyományosan árutermelő gazdálkodást szolgáló **mezőgazdasági táj** a település déli részének meghatározó része. A mezőgazdasági táj elválaszthatatlan a településektől, hiszen a települések fejlődésében, városiasodásában a mezőgazdaságnak meghatározó szerepe volt. Ma már a foglalkoztatásban az egyes gazdasági ágazatok fontosságában a mezőgazdaság háttérbe szorult ugyan, de a táj fenntartása szempontjából, továbbá a tájhasználatban meghatározó aránya miatt jelentősége távlatban is jelentős marad.

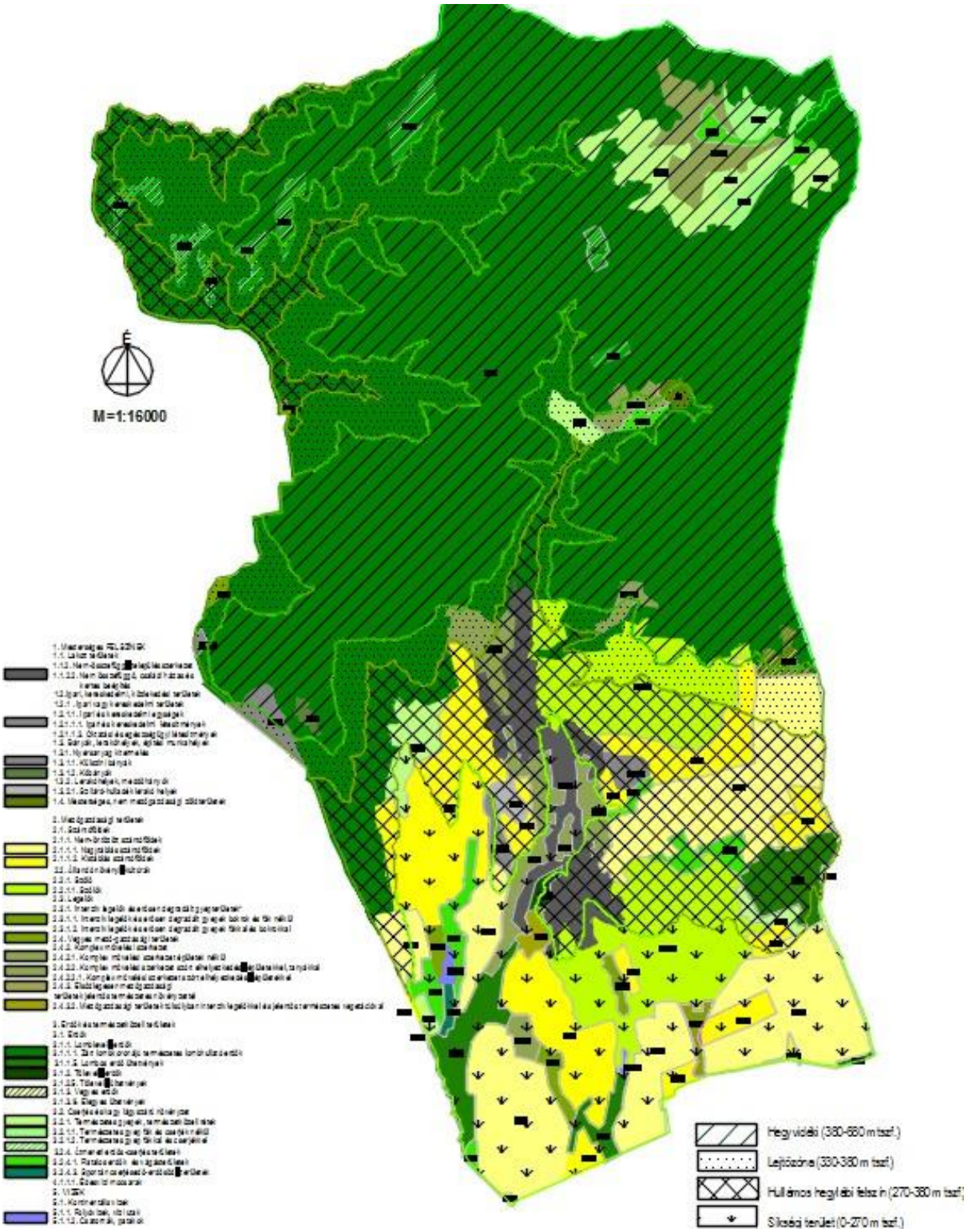

Hosszúhetény közigazgatási területének különböző karakterű zónái tájhasználati, domborzati, természeti adottságai alapján

A tájkarakter elemzésben a domborzati, geológiai, vízrajzi, éghajlattani, talajtani és biogeográfiai adatokkal egyenrangú szerepe van az esztétikai tájminősítésnek, valamint a tájkaraktert erősen befolyásoló aspektusoknak, mint pl. a történelmi, néprajzi, kollektív emlékezeti vonatkozások stb. Hosszúhetény a Mecsek előterében levő hullámos hegylábi területre települt. A táj alakulását alapvetően a termelési viszonyok határozták meg évszázadokon keresztül. Termőhelyi adottságai következtében elsődlegesen erdő- és mezőgazdasági település, de a XX. század közlekedési és ipari termelési változásai erőteljesen megváltoztatták a külterület tájképi adottságait.

Tájképvédelmi, illetve tájkarakter megőrzése szempontjából kiemelt jelentőségű területek találhatóak a közigazgatási terület északi területein. Az övezet lehatárolásának fontos szempontja a tájkarakter, a hagyományos tájszerkezet és tájhasználat megőrzése. Hosszúhetény külterületének déli része tájképi szempontból a nagy kiterjedésű homogén tájhasználatok következtében ma már kevésbé harmonikus. Viszont a belterület egyes részeinek zöldfelületei harmonikus és karakteres képet mutatnak. A sajátos karakterű tájrészletek a következők:

- a hegyvidéki és lejtőzóna döntően erdővel borított, természeti és tájképvédelmi szempontból kiemelten védett területei
- a hullámos hegylábi felszín mozaikos, természeti és tájképi értékekben gazdag területei
- a síkvidéki döntően mezőgazdasági területek ökológiai kapcsolatokkal

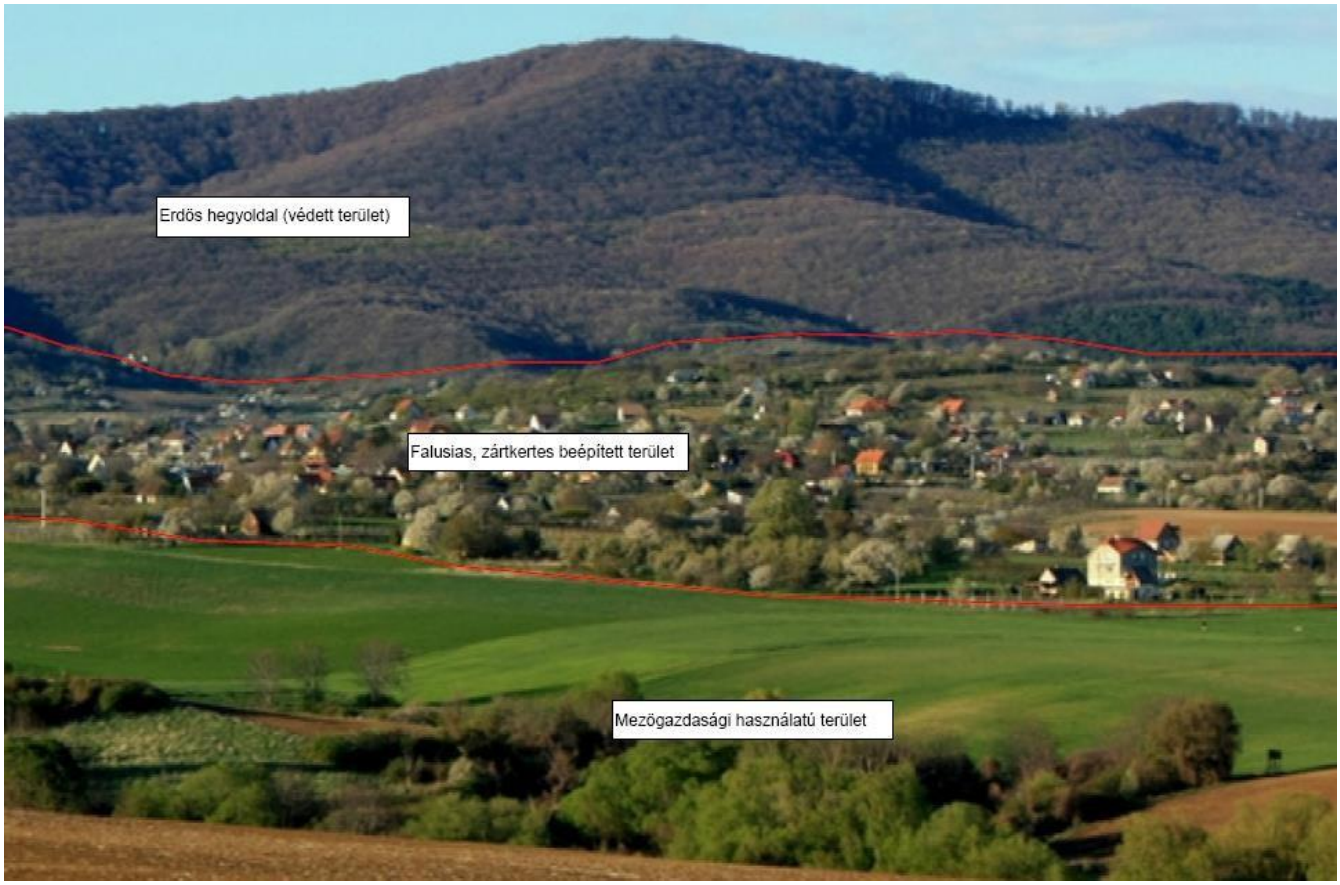

Hosszúhetény különböző tájkaraktereinek elhelyezkedése

A hegyvidéki és lejtőzóna döntően erdővel borított, természeti és tájképvédelmi szempontból kiemelten védett területei

4. LEHATÁROLÁS

4.1. Településképi szempontból eltérő karakterű területek lehatárolása

4.1.1. Falusias lakóterület

Hosszúhetény:

Hosszúhetény településszerkezetének fejlődése nagyjából 3 szakaszra tagolódik. Először a vízfolyás által meghatározott völgyi térség szalagtelkes struktúrája jelent meg, majd a már lejtősebb területekre felkúszó kisebb telekméretű, de változatlanul fésűs beépítésű lakóterületek, végezetül a meglévő beépítést kiegészítő, ill. azokat megosztó új kertvárosias jellegű beépítések teszik ki a mai települési térséget. (sematikus ábra)
Az utcaszerkezetet a domborzati adottságok, valamint a település É-D-i tengelyén végigfutó hosszúhetényi vízfolyás lehetőségei, ill. korlátai alakították.
A hosszú sokszor 300 m-es szalagtelek a lakás, állattartás, kert, ill. mezőgazdálkodási területekre tagolódott. Napjainkra az efféle telekhasználat eltűnőben van, a lakosság többsége már nem használja ki a nagy telek adta lehetőségeket.

A település lakott területének telekalakulatai jellemzően 2-3000 m^2 –esek, mely történeti településszerkezeti örökség. Idővel – kiszolgálva az aktuális igényeket –a nagyméretű telkek egy része megosztásra került, létrehozva ezzel a –második legnagyobb számú - 800-1200 m^2-es kertvárosias léptékű teleknagyságot. (Ezek jellemzően az új beépítéseknél mutatnak sűrűsödéseket.)

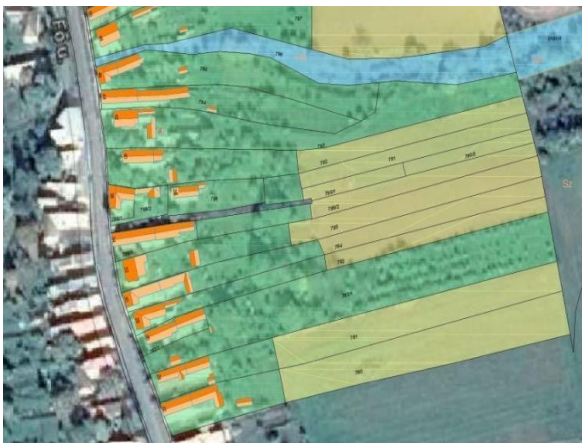

A történeti településrészek beépítési módja alapvetően előkert nélküli, fésűs, változó telekszélességgel és domborzathoz igazodó telekmélységgel. E beépítési mód legszebb példáit helyi védelemben részesítette az Önkormányzat.
Az előkert nélküli beépítési mód következménye az a tény, hogy a hatályos szabályozási terv csak a legritkább esetben javasolta a közterület bővítését, szélesítését.

Az 1960-as évektől kialakított új lakóterületek telekstruktúrája már szabályos, a beépítési mód oldalhatáron álló, előkertes. E területeken a lakóutcák szabályozási szélessége 12-16 m.

Napjainkban a lakóterületek fejlődésében tapasztalható tendenciák:

- a lakóépületek felújítása, értékmegőrző rehabilitációja,
- új lakóterületek kialakítása az egykori zártkertek helyén, a hegyoldali területeken (Hegyelő utca, Csókakő utca, Bencze J. utca),
- új építési területek kialakítása a déli területeken.

Mindhárom esetben a nagyobb méretű telekalakítás, a szabadonálló beépítés, a kötetlenebb tömegalakítás és építészeti formálás (illeszkedés nem kötelező) teszi vonzóvá az új épületek létesítésének lehetőségét.

A településképet meghatározó elemek a falusias lakóterületen:

- földszintes épületek,
- az utcára merőleges, nyeregtetős, oromfalas vagy csonkakontyos épület,
- az utcával párhuzamos tetejű, az oldalkert felé oromfalas vagy csonkakontyos épület,
- a sátortetős épület,
- a magastető 30-45°-os hajlásszöggel,
- a cserép- és palafedés,
- az épületek színezésében a fehér és pasztell színárnyalatok,
- dominánsan áttört jellegű kerítés – falazott lábazat, deszka vagy kovácsoltvas, fémvázas betéttel, gyakran drótháló kialakítással,
- ritkábban tömör, zárt kerítés – falazott anyagú, vagy tömör deszkázattal.

A történeti településrész épületeiről részletesen a 2. valamint jelen fejezetben Kisújbánya bemutatásánál teszünk említést, hiszen „a faluépítő gyökerek” azonosak.
Összefoglalóan elmondható, hogy a lakóépületek sokfélesége híven tükrözi a lakással, lakóépülettel kapcsolatos történeti fejlődést, mind a hosszházas (utcavonalra merőleges), valamint a sátor- és nyeregtetős „kockaházas” lakóépület típus megtalálható.

A közterületek településképi jellemzői:

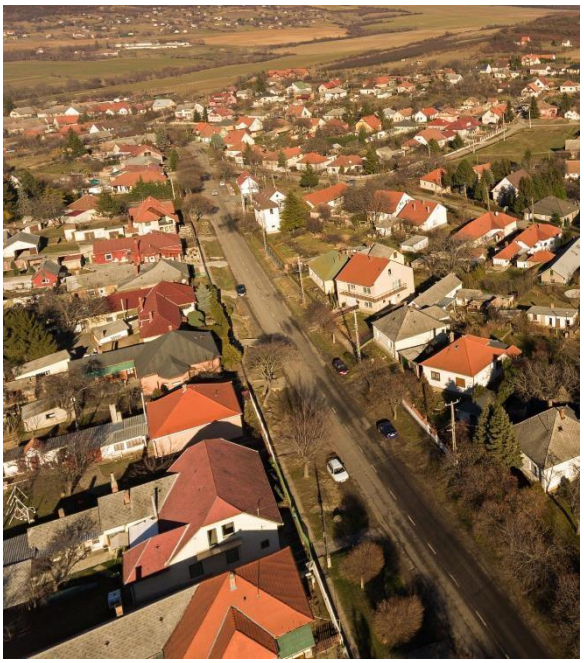

- az utcák keresztmetszeti kialakítása:
  - az ingatlanok előtt cca. 1 m-es járda, mellette nyílt árok,
  - az utca tengelyében – kivéve a forgalmi utakat – 3,0-5,0 m-es aszfaltburkolat,
  - a fenti kettő között füvesített terület, elszórtan fa telepítéssel, e sávban került elhelyezésre az egy- illetve kétoldali elektromos légvezeték,
  - utcai fasorok sem a kis szabályozási szélességű ősközség, sem az újonnan kialakított területen nem létesültek,
  - a községen végigmenő Hosszúhetényi-vízfolyás karbantartása folyamatosan történik, a vízelvezetésen kívül sem funkcionális, sem településképi szerepet nem tölt be.

Hosszúhetény különleges települési területét jelenti a két, egykor önálló település: Kisújbánya és Püspökszentlászló. Míg a Cigány hegy lábánál, az Óbányai völgyben fekvő Kisújbánya a domborzathoz maximálisan igazodó, szabálytalan és szabályos utcavezetésével nagyobb részt halmazos településszerkezettel bír. A Zengőhöz közeli, több forrásból táplálkozó Hosszúhetényi vízfolyás ÉNY-i partján létrejött Püspökszentlászló nemcsak épületeivel, hanem egyházi létesítményeivel, arborétumával hívja fel magára a figyelmet. Mindkét település ma elsődlegesen üdülési, pihenési funkciót tölt be.

Kisújbánya:

Kisújbánya településszerkezetét alapvetően a domborzat – vízfolyások, völgyeletek, domboldalak – határozta meg, melynek figyelembevételével alakult ki az utcaszerkezet, telekstruktúra és beépítési mód.

A Cigányhegy térségéből induló, a települést átszelő, majd az Óbányai-vögyben folytatódó vízfolyástól délre és nyugatra szabálytalan utcaszerkezet, halmazos jellegű beépítési mód alakult ki, az épületek elsődlegesen szabadonálló formában épültek meg a telkek síkabb felületein.

A település különleges értéke az északkeleti domboldalon a terep lejtésével párhuzamosan kialakított 1693-as helyrajzi számú (cca. 300 m) utca – Neue Gasse –, melynek mentén közel azonos szélességű (cca. 20 m) utcára merőleges telkek létesültek oldalhatáron álló, több esetben kétsoros beépítési móddal. Az épületek az utca mentén, arra merőleges gerincű tetővel, oromfalas homlokzattal valósultak meg egy 30-40 m szélességű kis lejtésű síkon.
Ezen „építési helyet” egy több méteres meredekebb rézsű, illetve támfal, majd egy 40-45 m-es

szélességű, cca. 5-6 m-es szintkülönbségű (kb. 10%-os) meredekebb, később kisebb lejtésű terep követ.
Fentiekben bemutatott megoldás egy ésszerű és egyben sajátos, a falura jellemző településképet eredményezett, melynek megtartása alapvető fontosságú a kialakult településkép védelme szempontjából.

Kisújbánya lakóházai egytől-egyik tornácosak. Két jellemző típust különböztethetünk meg: a szerényebb épületek keskenyebb, oszlop nélküli tornáccal épültek, a módosabbak faragott oszlopokkal.

A kisújbányai épületek meghatározó eleme az oromfal, az azon elhelyezett nyílászárók aránya és a tornác 'lezárásának' módja. Ahol oszlopos tornác van, ott általában az oromfal falazott pillérrel válaszol az oszlopsorra.
Az archív fotón látható: oszlopos tornác is 'futhat ki' csüngő eresz-szerűen, oromfal alátámasztás nélkül.

Az oromfalakat leggyakrabban a párban elhelyezett, álló téglalap arányú ablakok, a felettük végighúzódó markáns párkány és a legtöbbször szintén páros négyzetes padlásablakok jellemzik.
Jellemző színek: okkersárga, vörösbarna, türkiz-zöld.
Az ablakokat minden esetben zsalugáterrel látták el. A nyílászáró része volt a tokkal együtt beépített rács, régebben kovácsoltvasból, később acélpálcákból.

Kisújbányán a fő- és melléképületek gyakran 'párban' épültek, közöttük sík, vagy enyhe lejtésű udvarral. A két épület általában az oldalhatárokon állt, a köztük lévő távolságot a telekméret határozta meg.

A melléképületek a lakóházakhoz hasonlóan általában vályogtéglából épültek, szintén oromfalas, nyeregtetős kialakítással. Az utcai traktusban volt az istálló, ajtóval, négyzetes is ablak(ok)kal és trágyakidobó nyílással.
Középen a szekérbeálló nagy kapuja. Ezt a részt nyitott fedélszékűnek építették, mert innen dobták fel a szénát az istálló padlására.

A jellegzetes beépítési típuson és az oromfalas, nyeregtetős, tornácos épületformán túl, az épületkaraktert az anyaghasználat és a részlet-képzés határozza meg.

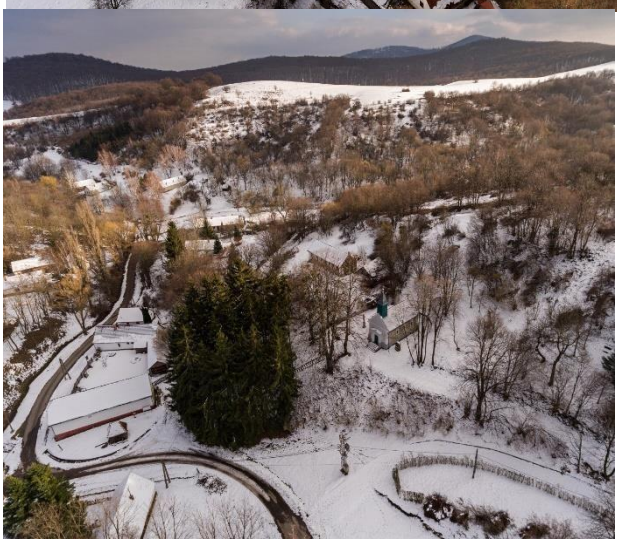

Az épületek lábazata hangsúlyos elemként jelenik meg. Legtöbbször rakott terméskő, de szerényebb kivitelben a szürkére festett lábazat is előfordult.
A lábazat feletti zóna egyik meghatározó építőanyaga a vakolt fal. A vályogházakra mészvakolat került, az épületeket rendszeresen meszelték. A házak meghatározó felületképzése a fehér, sima (nem kőporos) vakolat.
A tetőfedés az épületek másik meghatározó karaktereleme, melynek anyaga kizárólag égetett agyagcserép.

A ház utcafrontján végighúzódó kerítés is fontos településkép formáló elem, mely leggyakrabban egyszerű léckerítés.
Sajnos néhány helyen már megjelent a faluban a vízszintes pallókból álló 'karámkerítés'.

A hátsó kertekben érdekes, egyedi melléképületekre találhatunk. Ezeket mindenképpen érdemes megóvni.

Püspökszentlászló:

Püspökszentlászló falusias lakóterülete: akár a domborzati, akár a beépítési módokat, az épületek építészeti karaktereit tekintjük, Püspökszentlászló számtalan azonosságot mutat Kisújbányával, hiszen mindkét települést a XVIII. század második felében a német telepesek hozták létre.

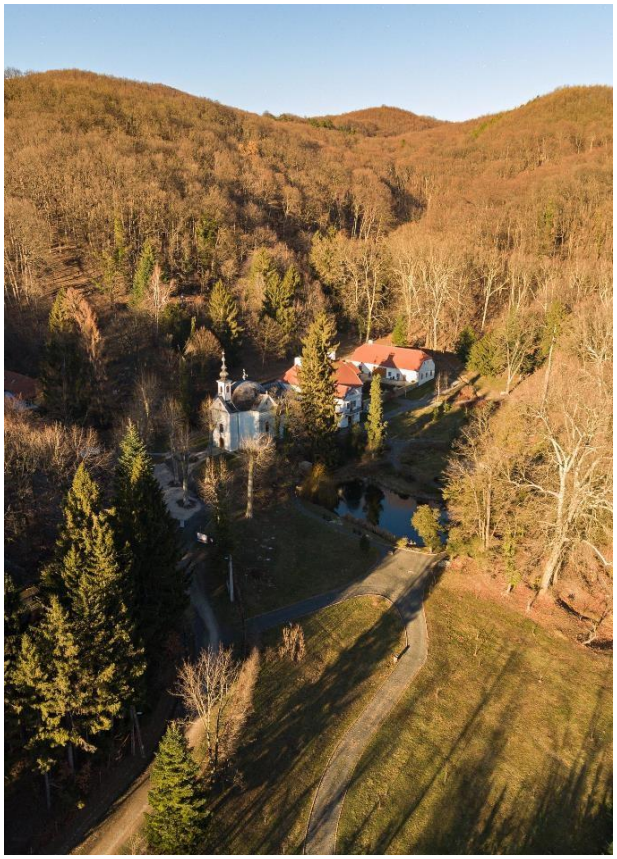

Az azonosságok mellett két különbözőségről is érdemes szót ejteni.

- Püspökszentlászló különleges értéke az 1997-ben Eszterházy Pál püspök által megvalósított klasszicióló-barokk kastély és templom, valamint a cca. 4,0 ha-os arborétum,
- Püspökszentlászló Hosszúhetény központjától cca. 3 km-re helyezkedik el, s bár őslakosokkal itt nem találkozunk, a falu iránti érdeklődés sűrűbben eredményezett tulajdonosváltást (kezdetben több művész talált második otthonra), több épület került felújításra, új épületek valósultak meg.
  Fenti tényezők eredményeként „színesedett” a településkép, karakterében (beépítési mód, épületek anyaghasználata, színezése, stb.) jóváthetetlen változások nem következtek be.

Egyéb vonatkozásban a beépítési mód és épületek kialakítására a Kisújbányán leírtak érvényesek.

LAKÓÉPÜLET ALAPTÍPUSOK

A OROMFALAS, UTCÁRA MERŐLEGES GERINCŰ

A1 NAGY KIÜLÉSŰ ERESZALJÁVAL KIALAKÍTOTT, NYITOTT TORNÁCOS PARASZTHÁZ

A OROMFALAS, UTCÁRA MERŐLEGES GERINCŰ

A2 HOMLOKZATI VAKOLATDÍSZÍTÉSSEL ELLÁTOTT, OROMFALAS, NYEREGTETŐS, NAGY KIÜLÉSŰ ERESZALJÁVAL KÉPZETT TORNÁCOS PARASZTHÁZ (A TORNÁC ABLAKKAL ZÁR AZ OROMFALON***)***

B1 UTCA FELŐL KONYTOLT, ATTIKASZERŰ HOMLOKZATMAGASÍTÁSÚ HOSSZÚHÁZ, FALAZOTT PILLÉRSOSOROS TORNÁCOS PARASZTHÁZ

B2 OROMFALAS HOSSZÚHÁZ, FARAGOTT FAOSZLOPOS TORNÁCÚ PARASZTHÁZ HOMLOKZATI DÍSZÍTÉSSEL

C1 XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN ÉPÜLT, A POLGÁRI ÍZLÉST TÜKRÖZŐ, DÍSZÍTETT HOMLOKZATÚ SZABADONÁLLÓ VAGY ZÁRTSORÚ EGYSZINTES LAKÓHÁZ

C2 XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN ÉPÜLT, A POLGÁRI ÍZLÉST TÜKRÖZŐ, DÍSZÍTETT HOMLOKZATÚ SZABADONÁLLÓ VAGY ZÁRTSORÚ KÉTSZINTES LAKÓHÁZ

PRÉSHÁZAK

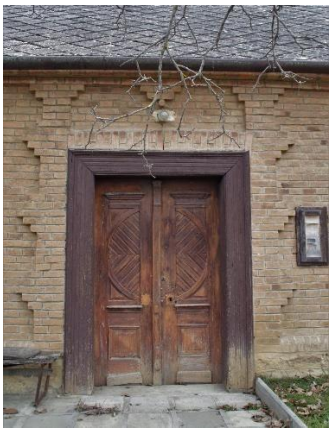

KERÍTÉSEK

SZOBROK

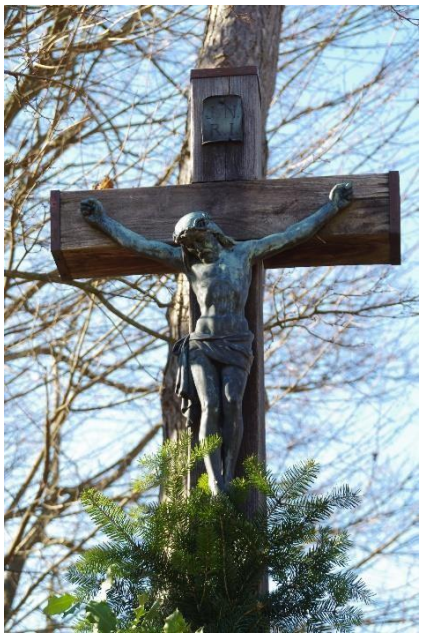

KERESZTEK

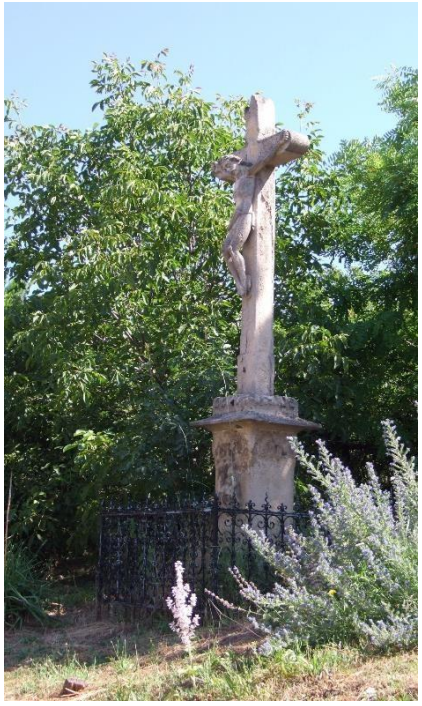

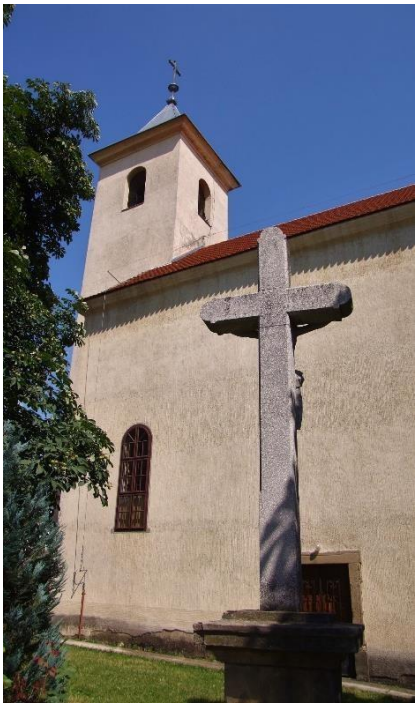

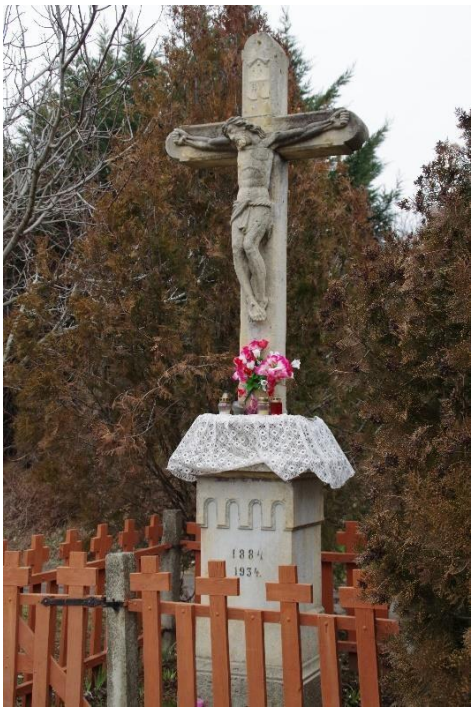
1884
1934

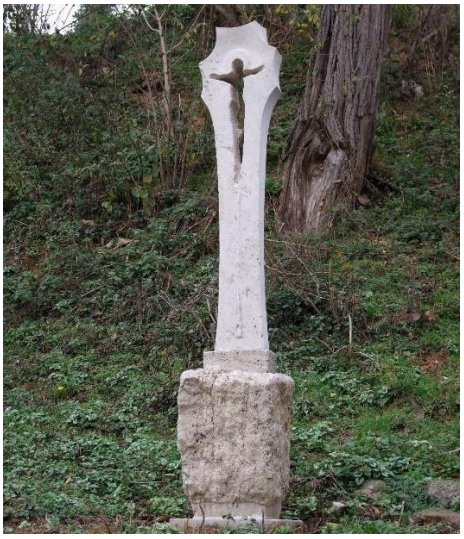

EGYÉB TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ ELEMEK

HOSSZÚHETÉNY - UTCAKÉPEK

PÜSPÖKSZENTLÁSZLÓ - UTCAKÉPEK

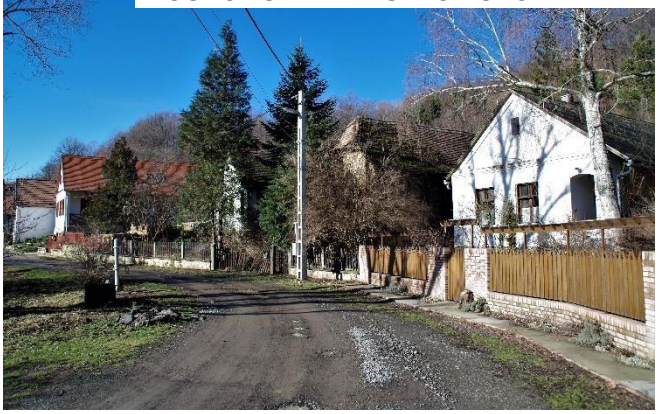

KISÚJBÁNYA - UTCAKÉPEK

4.1.2. Településközponti terület

Hosszúhetény településközpontja a Fő utca – Kossuth utca találkozásánál alakult ki. Itt találhatók a település és környéke ellátását, kiszolgálását biztosító igazgatási, egészségügyi, művelődési, vallási, kereskedelmi, szolgáltatási és vendéglátási intézmények legnagyobb része.

E térség sűrűbb beépítésével, zártsorú beépítési módjával, kisvárosias karakterével különbözik a szomszédos területektől. A domborzati viszonyok, az útelágazások, a patakmeder karakteres térformákat eredményeztek, melyeket tovább gazdagít a zöldfelületek rendszere.

Hosszúhetény településközpontjának területe egyben a község rehabilitációs feladatainak is térsége. Itt épültek fel a műemlékileg védett, ill. itt csoportosulnak a helyi védelemre javasolt épületek, ez a településrész a legvárosiasabb hatású, karakteres térformákkal, térfalakkal, értékes növény-együttesekkel, mindez fűszerezve az elmúlt 50 év néhány építészetileg sikertelen, környezetében nem illeszkedő épületével.

A településközpontnak ma még domináns eleme a korábbi 6541-es számú összekötő út széles burkolata, itt jelenik meg a tér részeként a Hosszúhetényi-vízfolyás, nagyrészt rendezetlen a parkolás és szerény méretű a zöldfelület. Fenti problémák megoldása képezheti a településkép megújulásának alapját.

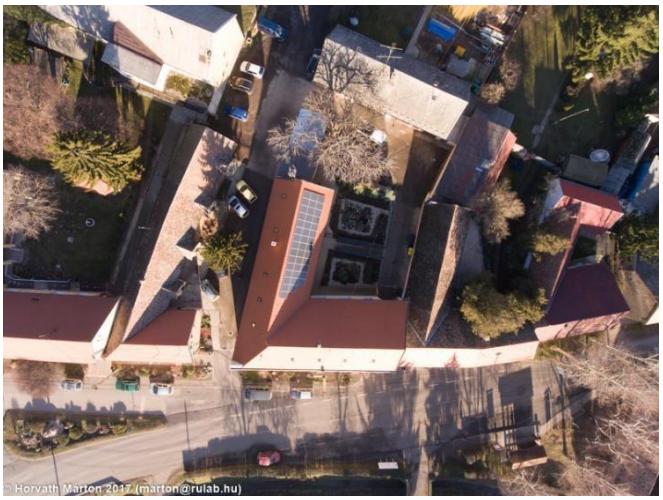

4.1.3. Gazdasági terület

E településképi karakterbe a település nyugati részén lévő egykori bányaterület sorolható, mely az értéktelen épületek lebontását követően ma a fejlesztés kezdeti stádiumában van.
A közelmúltban megvalósult elkerülő út menti elhelyezkedés településképi szempontból is meghatározó, ezért a hatályos településrendezési eszközök a zöldfelületek, fasorok kialakítását meghatározó jelentőségűnek tartják az épületekkel kapcsolatos előírások mellett.

4.1.4. Különleges területek

A településközpont szomszédságában elhelyezkedő általános iskola, sportpálya és temető állapota rendezett, településképi szempontból igényesen kialakított.

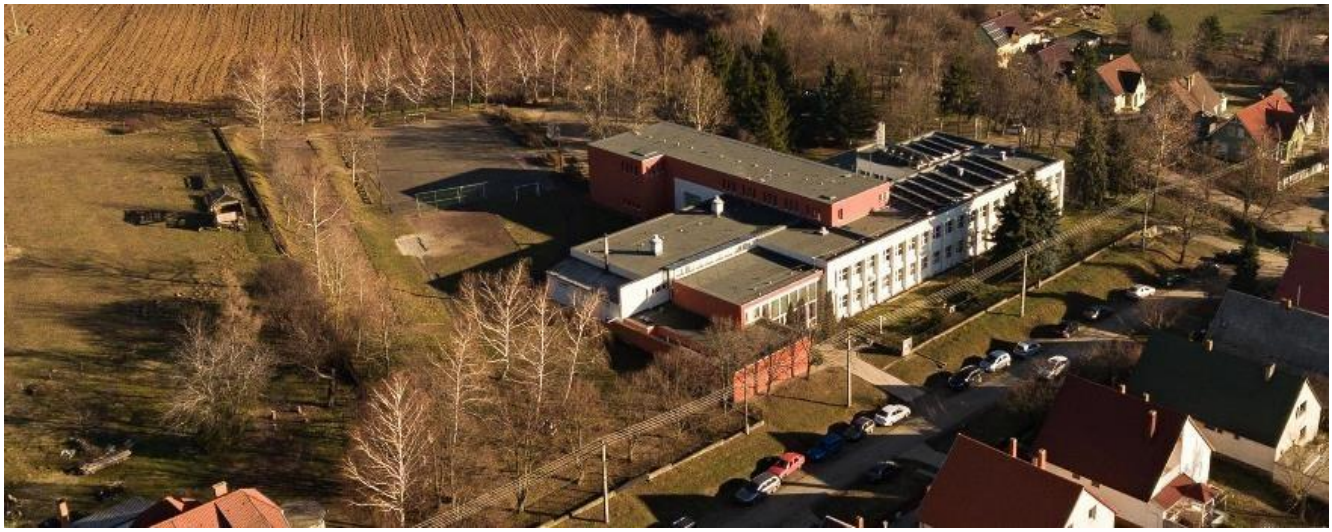

Kép forrása: https://mapio.net

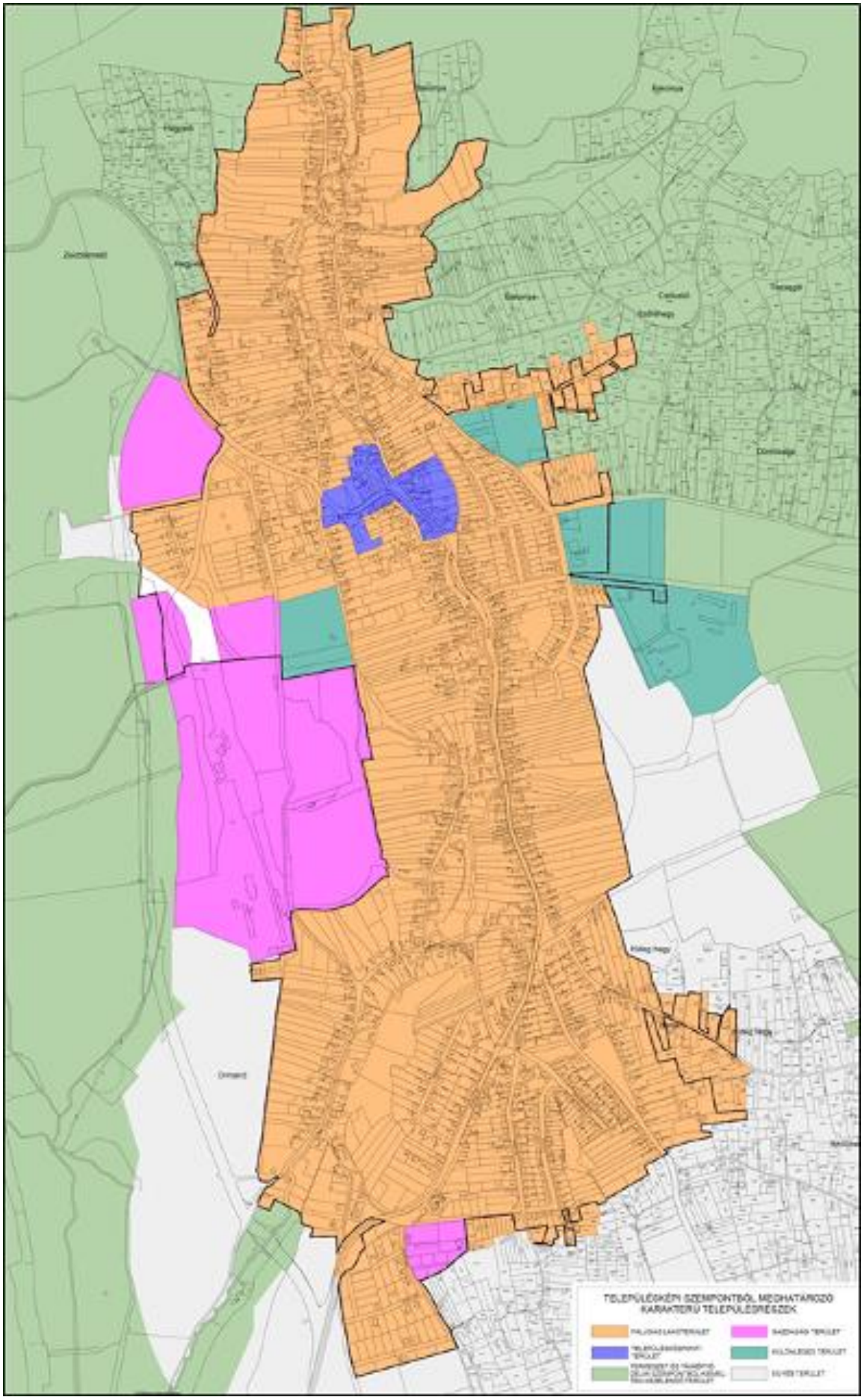

A településképi szempontból meghatározó területek lehatárolása a településmag területén.

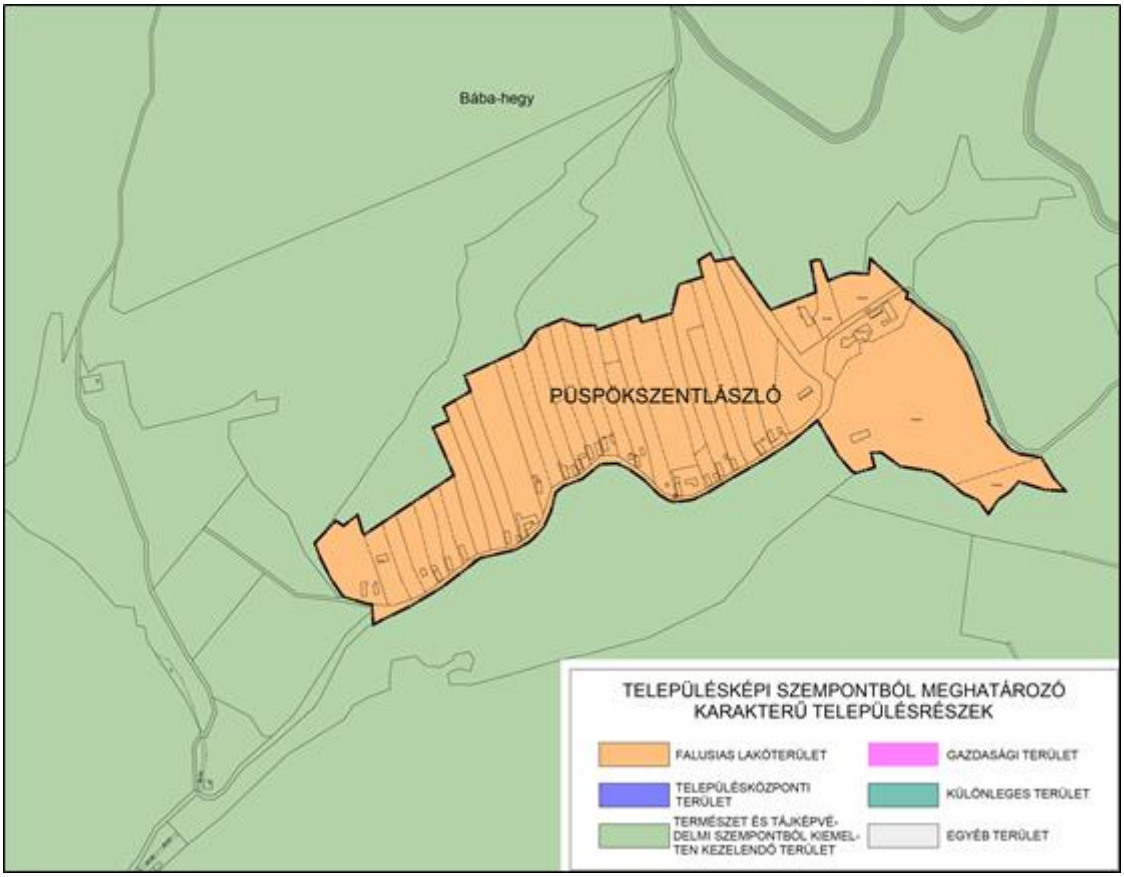

A településkép szempontból meghatározó területek lehatárolása Püspökszentlászló településrészen.

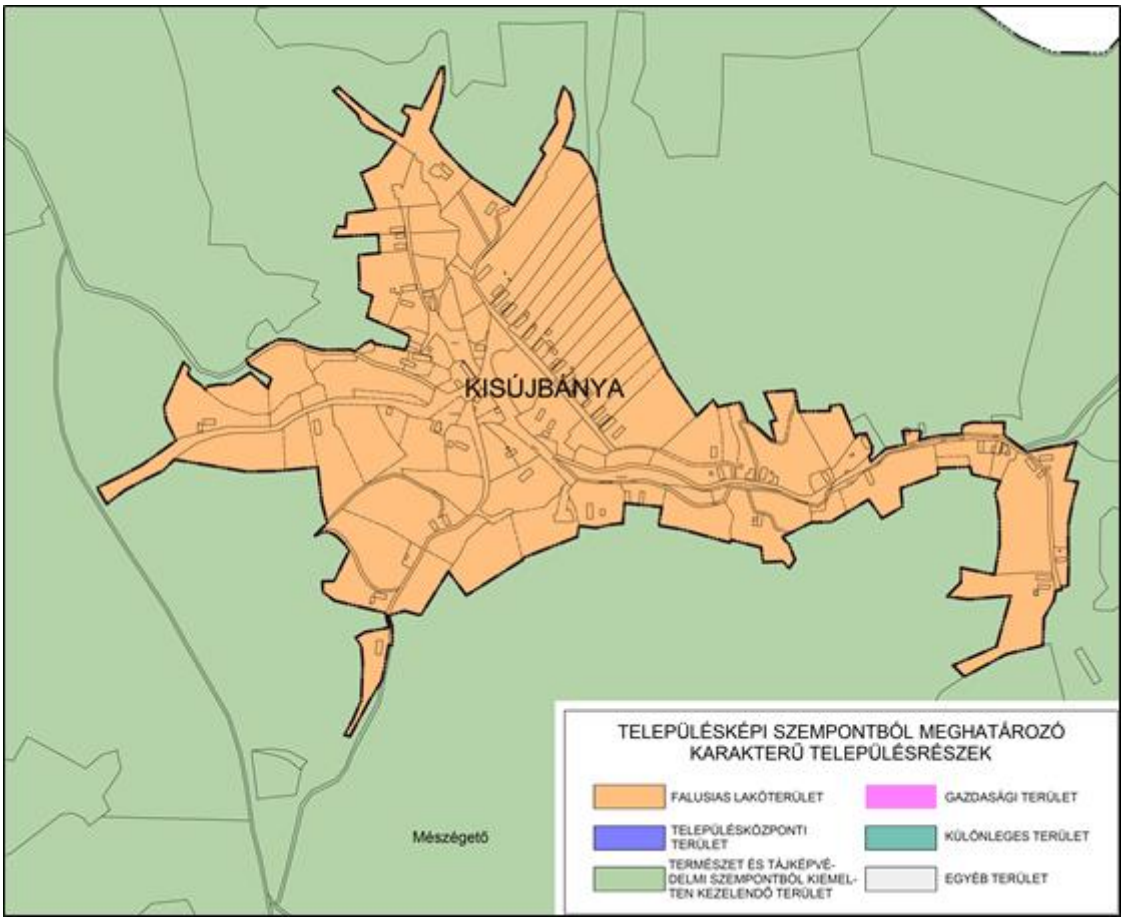

A településkép szempontból meghatározó területek lehatárolása Kisújbánya településrészen.

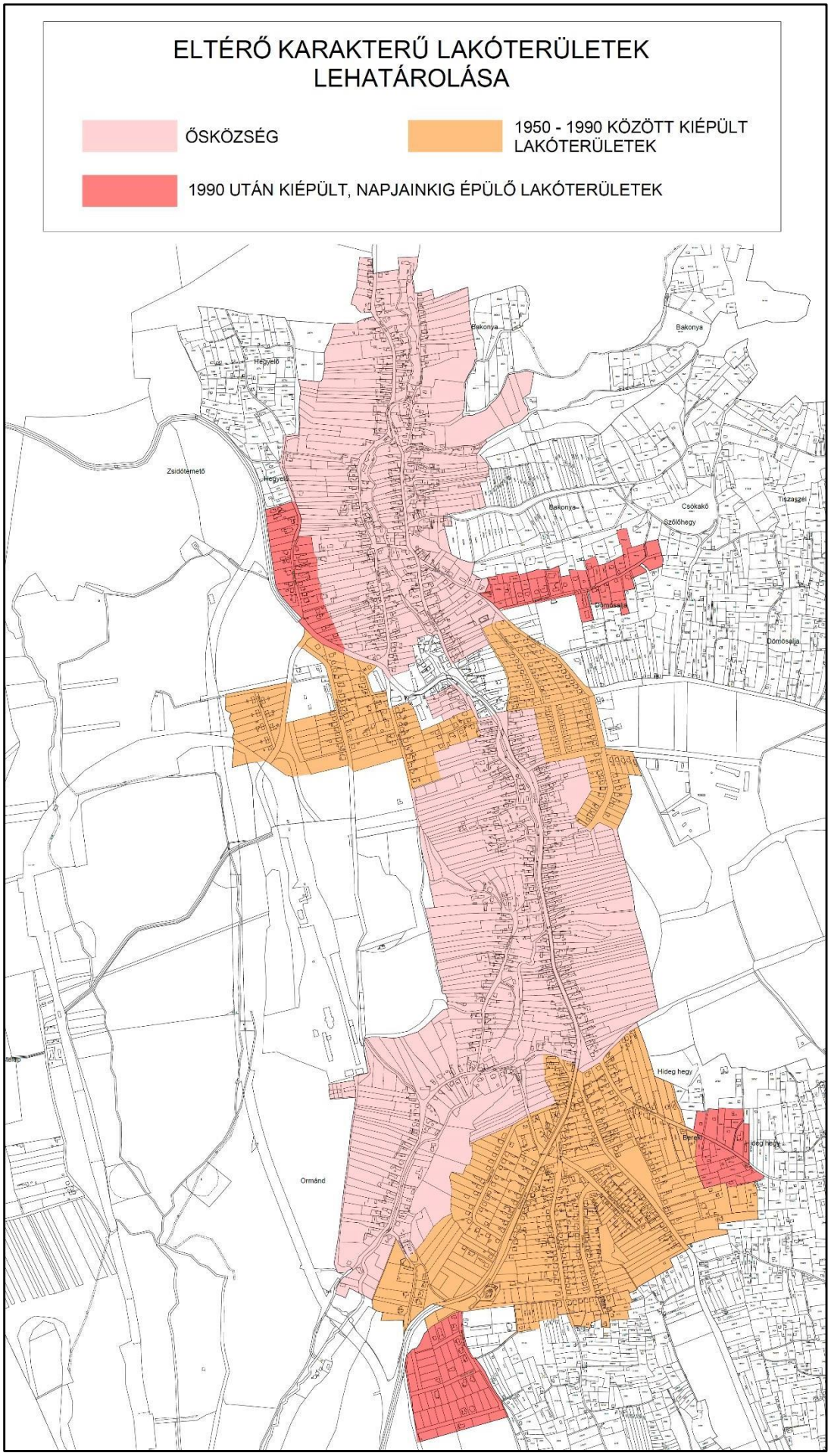
ELTÉRŐ KARAKTERŰ LAKÓTERÜLETEK LEHATÁROLÁSA
ŐSKÖZSÉG
1950 - 1990 KÖZÖTT KIÉPÜLT LAKÓTERÜLETEK
1990 UTÁN KIÉPÜLT, NAPJAINKIG ÉPÜLŐ LAKÓTERÜLETEK
Bakonya
Bakonya
Hegyelő
Zsidótemető
Hegyelő
Bakonya
Csókakő
Szőlőhegy
Tiszaszőlős
Domósalja
Domósalja
Hideg hegy
Berek
Hideg hegy
Ormánd

4.1.5. Zöld-, erdő-, és mezőgazdasági terület, belterületi zöldfelületi rendszer

Zöldterületbe (Z) az állandóan növényzettel fedett, közösségi célú (pihenést, testedzést szolgáló) közterületek tartoznak.
A község (belterületéhez képest) viszonylag nagy külterülettel rendelkezik. A külterületet szinte kizárólag zöldfelületek alkotják, ezek körülveszik a belterületet, legnagyobb részét az északon hosszan elnyúló erdőterület adja.

Erdőterületbe (E) az erdőként nyilvántartott területek soroltak. A külterületi erdők nagy része állami tulajdon, ezen a Mecseki Erdőgazdaság gazdálkodik. Hosszúhetény közigazgatási területén az erdőterületek sajátos használatuk szerint az alábbiak szerint tagolódnak.

- Védelmi erdőbe tartoznak a védett (Kelet-Mecsek TK területén lévő) és a Natura2000 területként nyilvántartott erdők, valamint a védő (pl. mezővédő, talajvédelmi, településvédelmi stb. célú) erdők.
- Gazdasági erdőbe tartoznak az elsősorban faanyagtermelést szolgáló erdők, melyek a közigazgatási területen elszórtan, kisebb-nagyobb foltokat alkotnak.
- Az erdők nagyobb részt (91,94%) védelmi, kisebb részt (8,06%) gazdasági rendeltetésűek. Az erdők rendeletetésük szerinti (gazdasági, védelmi) besorolásának meghatározása erdészeti hatósági jogkörbe tartozik.

Hosszúhetény központi belterülete az igazgatási terület déli részén fekszik, ezt veszik körül kelet, dél
és nyugati irányban a mezőgazdasági területek (M), melyek általános és kertes kategóriába sorolhatók.

A településen kialakult mezőgazdasági területfelhasználásból levonható megállapítások:

- az általános mezőgazdasági terület aránya viszonylag alacsony (26,18%), ezen belül is magas a gyep művelési ágak részesedése, mely a korábbi állattartás fontosságára utal. E művelési ág a domináns területhasználat Püspökszentlászló és Kisújbánya térségében.
- a zártkerti terület cca. 38 hektárral nagyobb a belterületnél, település-üzemeltetési szempontból

kedvezőtlennek minősíthető (zártkerti utak, közmű, stb).

- a szőlő es gyümölcsös terület (181,34 ha) a zártkerti területnek csupán 53%-a, azaz jelentős mértékű a zártkerten belüli szántóterületek aránya.
- a kertövezetben a változó teleknagyságok következtében az új beépítések esetenként nagyméretű, lakó és üdülési funkciójú épületek is megjelentek, megbontva a táj eddigi karakterét
- az általános mezőgazdasági területen mindezidáig birtokközpontok, nagy tömegű épületek nem létesültek

Azon – döntően a belterületen levő – zöldfelületek, amelyek a települési szerkezetet nagymértékben befolyásolják, zöldfelületi rendszert alkotnak. Funkciójuk elsősorban a lakosság és az üdülők kondicionálása, azaz a településen tartózkodók komfortérzetének javítása. Nem elhanyagolandó, hogy mint biológiailag aktív felületek, a klímát, a levegő- és talajminőséget is erősen befolyásolják. A belterületi zöldfelületi rendszer hálózati elemeinek az utcafásításokat tekintjük. A beépítés jellegéből következően újabb közhasználatú zöldfelületek kijelölésére nincs lehetőség. A belterületi beépítésekhez kapcsolódó belső kertek megtartását a településszerkezeti terv biztosítja.

5. AJÁNLÁSOK

(A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások)

5.1. Építészeti útmutató

Hosszúhetény több százéves településszerkezete a megvalósult fejlesztésekkel ma is megfelelően szolgálja lakóinak szükségleteit, elégíti ki igényeit.

A mindenkori fejlesztési igények, szükségletek eredményeként jöttek létre a domináns, oldalhatáron álló hosszúházas megoldások mellett a hajlított házas, az utcával párhuzamos házas és kétsoros beépítési módok is. A telekmegosztások eredményezték azt a sajátos formát is, hogy egy telekhatár mellett cca. 1,0 m-es távolsággal is valósultak meg az épületek.

A II. világháborút követő időszakban mind a településszerkezet, mind a beépítési módokra a tervezettség a jellemző. Új utcahálózat, tömbfeltárások, 600-1200 m^2-es teleknagyságok, oldalhatáron álló, illetve ikerházas beépítési mód reprezentálja e korszakot, melyben az utcára merőleges, oromfalas épületek éppúgy megtalálhatók, mind az utcával párhuzamos – az oldalkert felé oromfalas – nyereg-, illetve sátortetős megoldások. Az épületek anyaghasználata, színezése is a korszakra jellemző (vakolt homlokzat, típus nyílászárók, pala- vagy cserépfedés, stb.).

A XX. század végétől napjainkig megvalósuló új beépítésekre a ma divatos, szabadonálló, tagolt tömegalakítású, változatos színezésű, anyaghasználatú, napelemes megoldások miatt a történeti településrészekre jellemző egységesebb telekhasználat és településkép eltűnőben van.
Az újonnan beépítésre kijelölt területeken a közterületek kialakítása – alapközművesítés – megtörtént, a településképre (utcaképre) kedvező hatást eredményező növényesítés, fasorok létesítése, a telkek zöldfelületeinek kialakítása több évtized múlva lesz érzékelhető.

A felsorolt változatok mögött természetesen nem a „rossz szándék”, hanem a szükségszerűség, a rendelkezésre álló anyagi források játszanak döntő szerepet.

A XIX. sz. végén, XX. sz. elején a történeti stílusok formáinak átvételét az építőanyag adta lehetőség, a kőműves, ács, lakatos mesterek szaktudása, a díszítéseket elkészítő ipari, kézműves – előregyártott öntöttvas és faoszlopok, gipszdíszítések - háttér biztosította. A mesterek és formák vándorlása falvaink képét sokrétűvé alakította. Természetesen ekkor is a vagyoni helyzet alapvetően meghatározó volt, egy településen belül is vegyes összkép alakult ki.

A község történetileg kialakult hagyományos utcaképe, telekstruktúrája védelmében a meglévő épületek lehetőség szerint megtartandók. Szükségszerű bontás esetén az új épületeket a meglévő épületek helyére- a kialakult beépítési módhoz, építési vonalhoz illeszkedve- kell elhelyezni. A meglévő védett épületeken, vagy védett területen álló építményeken végzett bármilyen építési munka esetén az örökségvédelmi munkarész iránymutatásai szerint kell eljárni.

Helyi védettségű épületekkel és építményekkel kapcsolatos bárminemű építési, felújítási munka esetén a hagyományos homlokzati és tömegarányok, nyílásrendek, a nyílások osztása, a homlokzati tagozatok megőrzendők, ill. az eredeti állapotok helyreállítandók.

A településen élőknek a településképhez, annak arculatához való viszonya csak részben érzelmi, esztétikai kérdés. A lakással kapcsolatos mai elvárásaink, lakáskultúránk változása, új anyagok, szerkezetek, divatok, ill. nem utolsó sorban a gazdasági háttér alapvetően határozzák meg és befolyásolják az „új településképet”.

Telepítés:

Hosszúhetény hagyományos, falusias karakterű lakóterületein jellemzően az utcavonalra merőleges, oromfalas telepítés alakult ki.

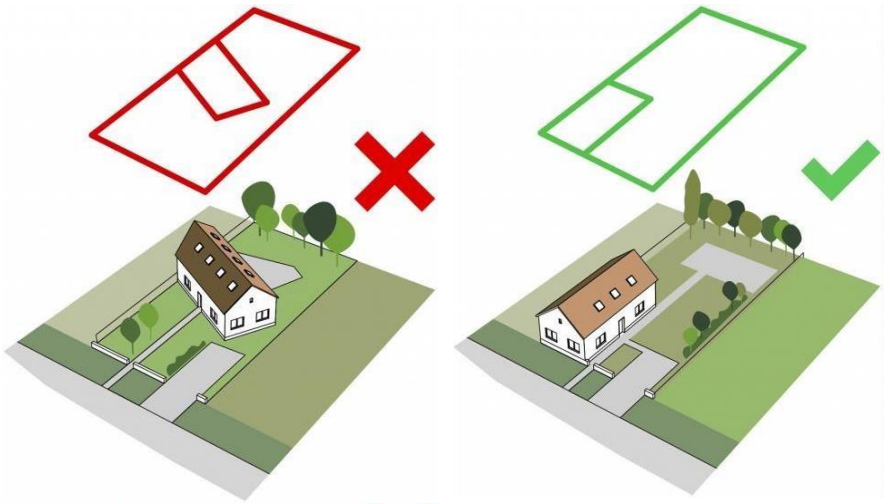

A helyenként kialakult zártsorú beépítési mód esetében javasolt ehhez igazodni.

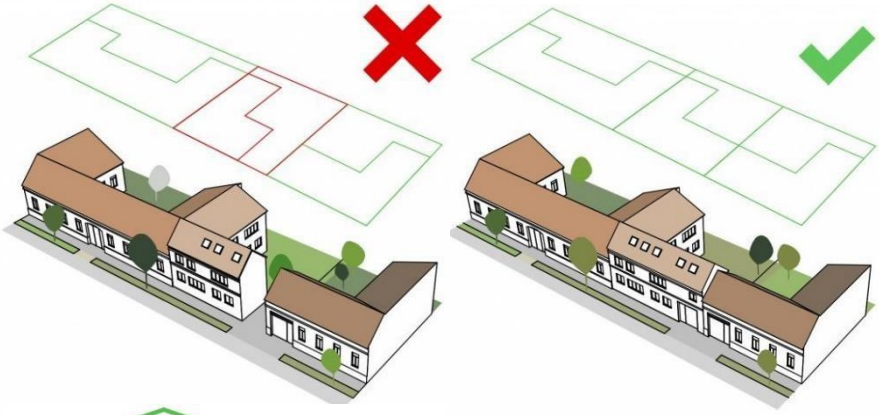

Az épülettömeg „hátrahúzása” kerülendő, településképi szempontból általában a meglévő előkerthez történő igazodás a leginkább kedvező. Indokolt esetben (pl.: közterületi, közlekedési adottságok figyelembe vételével) természetesen el lehet térni ettől.

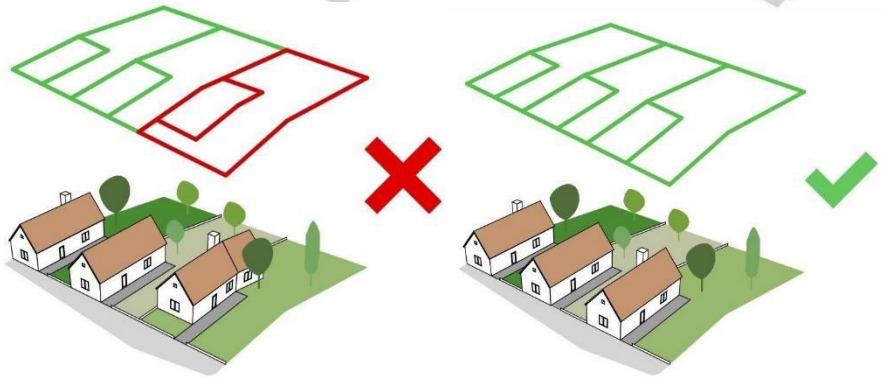

Épületmagasság:

Az egyes építési övezetekben megengedett legnagyobb épületmagasság vonatkozásában alapvetően a helyi építési szabályzatban foglaltak az irányadók.
Az illeszkedés általános szabályait ebben az esetben is javasolt figyelembe venni.

Tetőidom, tetőhajlásszög:

Hosszúhetény településképének meghatározó jellemzője, hogy az épületek túlnyomórészt hagyományos magastetővel kerültek kialakításra. A lakóterületek esetében a lapostetős épülettömeg általánosságban tájidegennek tekinthető a településen.

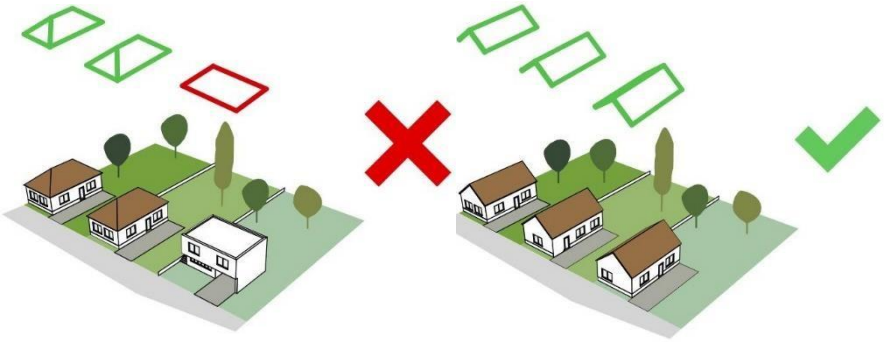

Az idősebb, korábban beépült településrészeken az összetett tetőidom kerülendő.
A XX. század második felében kialakult és a jelenleg kialakuló településrészeken nagyobb arányban megjelentek az összetett tetőformával rendelkező épületek, így ezen területeken az illeszkedés ilyen formák esetén is létrejöhet.

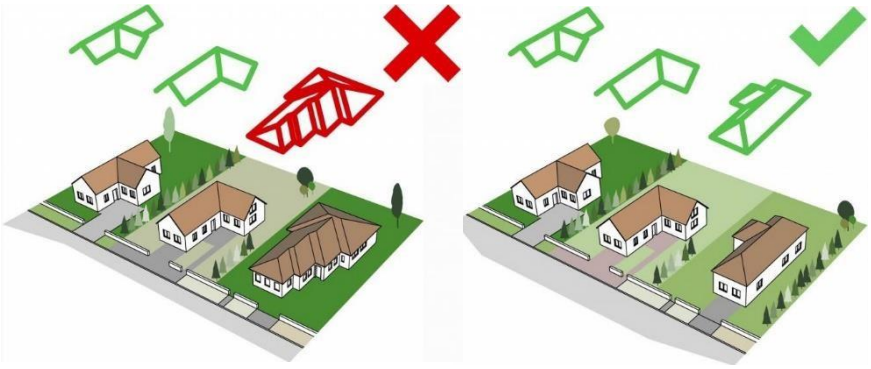

A magastetők a térség hagyományos építészeti szokásainak, valamint a klimatikus adottságoknak leginkább megfelelő, jellemzően 35-45°-os tetőhajlásszöggel kerültek kialakításra a településen.
Általánosságban elmondható, hogy településképi szempontból javasolt a környező épületek tetőhajlásszögéhez történő igazodás.

Színek:

Általánosságban kerülendő a harsány, rikító színek használata a homlokzatokon, valamint a tetőfedés elemein.

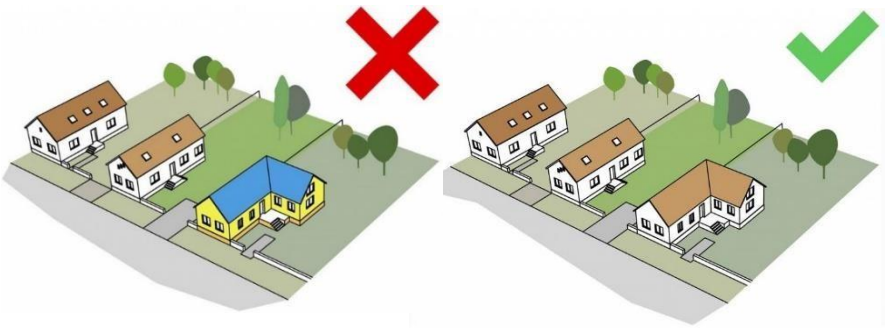

Kerítések:

Hosszúhetényben igen sokszínű forma-és anyaghasználat megjelenik a kerítések kialakítása vonatkozásában.
Főszabályként elmondható, hogy javasolt a kerítéseket úgy kialakítani, hogy a kerítésmező jellemzően (túlnyomórészt) áttört legyen, mely így természetesebb vizuális kapcsolatot eredményez az épület, a kert és a kapcsolódó közterületek között.
Az utcafronton jellemzően tömör vagy drótháló kerítés építése kerülendő, törekedni kell, hogy legalább a kapuk áttörtek legyenek vagy drótháló kerítés alkalmazása esetén a drótháló növényzettel takart legyen.

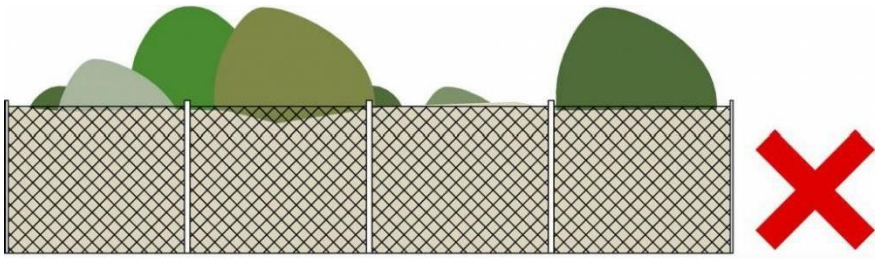

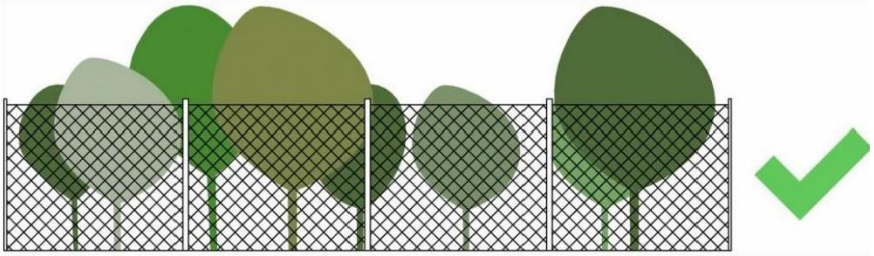

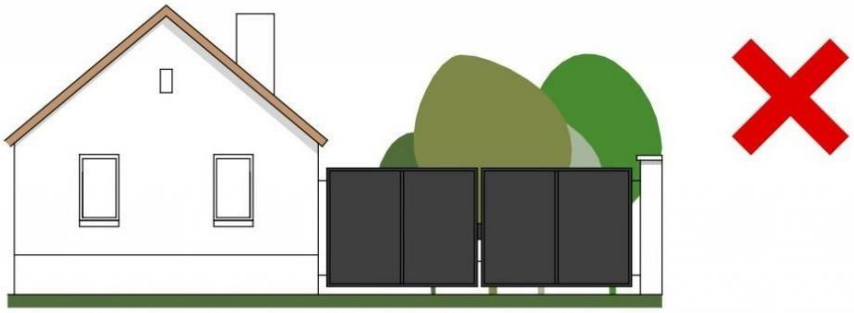

5.2. Zöldfelület-gazdálkodási ajánlások

(közterületek településképi útmutatója - utcák, terek, közparkok, közkertek)

A tájba való illeszkedést alapvetően a tervezett építés és az alábbiak viszonya határozza meg:

Helyszín: azaz Hosszúhetény táji, településképi karaktere, amely elsősorban erdő- és mezőgazdasági jellegű, erőteljes szakrális, kézműves hagyományokkal. Zártkertben, szőlőhegyeken a szőlőművelés fenntartásával csak a pince bejáratnál jellemző a kis gyepterület. Az épület vagy boltpince mellett diófák ültetése általános, melyek egyben a pince árnyékolását is szolgálják. Esetleg telepíthető néhány gyümölcsfa, főként csonthéjasok, és cserjék. Gyakori a cseresznye, mandula, szelídgesztenye fa ültetése. A lakó- és üdülőtelkek, de különösen a külterületek, szőlőhegyek területén a tájidegen fajok (tű- és pikkelylevelűek, tuják ültetése feltétlenül kerülendő.

Domborzat: A teljes közigazgatási területen a láthatóság szempontjait figyelembe kell venni. Különösen a hegyvidéki és lejtőzóna és a hullámos hegylábi terület érzékeny. A zengő és a Hármas-hegy sziluettje a településképi háttér fontos eleme.

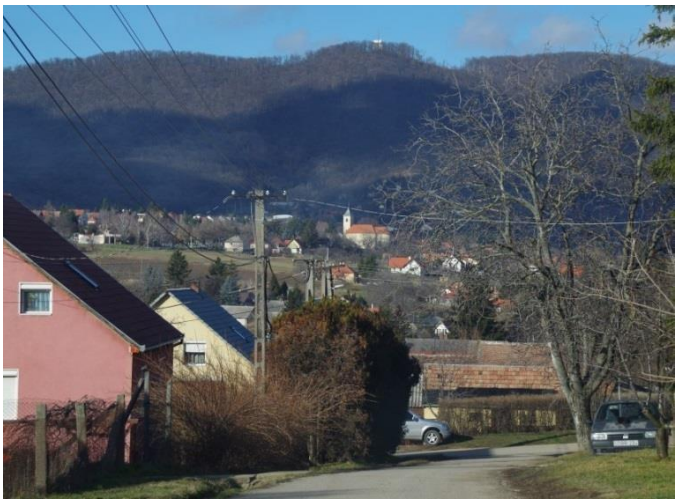

Épület helye: azaz hogy a tervezett építmény a belterület, vagy a külterület eltérő karakterű zónái közül melyiken helyezkedik el. A kilátásvédelem szempontjából érzékeny hegyvidéki és lejtőzóna területén további új építések nem javasolhatók, a meglevők átalakítása, felújítása, bővítése a látványkapcsolatok figyelembevételével javasolható. A hullámos hegylábi felszínen új beépítések növekedésével kell számolni, ami a látványkapcsolatok figyelembevételével javasolható. A síkvidéki döntően mezőgazdasági területeken elsősorban a mezőgazdasági termeléshez kapcsolódó beépítésekkel lehet számolni, ezek növényzettel való tájba illesztése javasolható.

Udvar, környezet kialakítása során

- Ha volt korábban is épület, annak helyére építsünk

- Meglevő növényzet, terepviszonyok megőrzésére kell törekedni, kivéve, ha a növényzet fontos látványkapcsolatot takar vagy besűrűsödik
- Díszvilágítás mellőzése főleg külterületen

Telepítendő növényzet

A falusias környezet legmeghatározóbb zöldfelületi elemei a magánkertek, a közintézmények (templom, iskola, kastély) környéke. A növényalkalmazásnál Hosszúhetényben az örökzöldek aránya a hegyvidéki jelleget is hangsúlyozza, ezért nem feltétlen kerülendő, de a faj- és fajtaválasztás során célszerűbb a hagyományos fenyőféléket (luc, erdei, feketefenyők) előnyben részesíteni a divatosabb és ritka egzóta fafajokkal szemben. A divatnövények (Leyland, hamisciprus, tuják, selyemfenyő, ezüstfenyő), túl geometrikus vonalak, szimmetrikus elrendezések, tengelyek mellőzése célszerű a lakóházak, intézmények környékén, mert nem illeszthetők be egy hagyományos növényhasználaton alapuló, többszintű kistelepülési zöldfelületi rendszerbe. Egyes esetekben létjogosultságuk megengedett (eltakarás, háttérként), de tömeges alkalmazásuk nem kívánatos, jellegtelenséget eredményez. Javasolt az invázív és özönfajok (akác, nemesnyarak, aranyvessző, zöld juhar, bálványfa) mellőzése. Fontos a bel- és külterületi útmenti, árokparti fasorok megőrzése, pótlása, újak létesítése. A vízfolyások mentén helyben honos fafajok (hazai füzek, nyarak, kocsányos tölgy, stb.) alkalmazása szükséges, szabálytalan elrendezésben, a fák végső méretének figyelembe vételével, a kedvező át- és kilátások biztosításával, tervszerűen. A zöldfelületek mennyisége és minősége az idegenforgalom egyik legfontosabb vonzereje egy településen, ezért a meglevő értékek megőrzése és fejlesztése (idős fák, temető) alapvető.

A tájjelleg megőrzésére alkalmas növény kiválasztásnál mindig két alapvető elvet kell érvényesíteni:
- az ökológiai és
- az esztétikai elvet.

A tájra jellemző növénytársulások stilizálásával tudatosan befolyásolhatjuk a kert karakterét, megteremthetjük egy táj hangulatát. Ebben az esetben az illető társulás vagy táj fás szárú karakterfajaié a vezető szerep, de azokat szükség esetén más, hasonló megjelenésű fajokkal, illetve fajtákkal is helyettesíthetjük. A fák és cserjék által kialakított keretet a társulás jellegének megfelelő lágy szárú virágokkal, esetleg még egyéb létesítményekkel egészítjük ki. A növényegyüttesek összeállításának esztétikai elve a dísznövények színek és formák szerinti társítását jelenti. Ennek bővebb kifejtése már a kerttervezés szakterületébe tartozik.

Tájba illesztett infrastruktúrák

A bel- és külterületet sűrűn behálózó légvezetékek kedvezőtlenül befolyásolják a településképet, különösen a településközpontban. Az elektromos, távközlési és egyéb vezetékek legjobb helye a föld alatt lenne. Erre gazdasági okokból várhatóan nem kerül sor. A tájban megjelenő infrastrukturális elemek mennyiségét a korábbi fejlesztéspolitikai döntések határozzák meg, ezért a tájba illesztés első alternatívája a takarékosság és megelőzés elvén a már meglévő elemek igénybevétele. Az új infrastruktúrákat bölcs területhasználati modell alkalmazásával, a táji és ökológiai fragmentáltságot lehetőleg nem fokozó módon, az értékes tájelemek figyelembevételével (idős fák, tájértékek) kell tervezni és kialakítani.

További javaslatok a helyi szabályozásra

- A kiviteli tervek készítésekor, illetve a kivitelezések során a meglévő növényzet felméréséről és megóvásáról gondoskodni kell.
- A település zöldfelületeinek védelme érdekében meglévő fát, egyéb fás növényzetet kivágni csak rendkívül indokolt esetben, a fák védelméről szóló hatályos jogszabály előírásainak betartása mellett lehet.
- Az értékes idős fák helyi védelem alá helyezése.

6. JÓ PÉLDÁK

Egyszerű tömegű, jó arányú lakóépület hagyományos fehér vakolattal és fa nyílászárókkal

Egyszerű tömegű, eredeti formáit, anyaghasználatát megőrző lakóépület

Új építésű, szép tömegformálású lakóépület

Hagyományos tömegformálását, nyíláskiosztását megőrző épület

Arányos, szép tömegformálású lakóépület

Az eredeti állapotot és értékeket maximálisan tiszteletben tartó felújítás

Funkció miatt rendhagyó formaképzés – az Év Lakóháza Díj nyertese 1987

Hagyományos tömegű és nyíláskiosztású lakóépület modern elemekkel

Jó tömegarányú, tégla homlokzati díszítésekkel kialakított gazdasági melléképület

Hagyományos nyíláskiosztás, fa nyílászárók

Utcával párhuzamos telepítésű, szép homlokzatkialakítású „polgári” lakóépület

Faragott faoszlopos tornácok

Faragott tornácoszlopok

Tornác és kert gazdag növényzettel

Homlokzati díszítőelemek

Jó példák zöldfelület-gazdálkodás vonatkozásában:

Rövid sövény alacsony-középmagas virágos cserjéből (pl. a képeken Hibiscus syriacus) az utcai keskeny zöldsávban, nem takarja ki az értékes homlokzatot.

Rövid sövény alacsony-középmagas cserjéből az utcai keskeny zöldsávban, illetve nyírott formában a kerítés helyett is javasolható.

Rövid sövény alacsony-középmagas cserjéből az utcai keskeny zöldsávban nem takarja ki az értékes homlokzatot

Az áttört kerítés és az épület közötti keskeny előkertben hagyományosan is a virágoskert helye.

Az oldalkertben és a tornácokon a nagyobb összefüggő gyep (esetleg 1-2 gyümölcsfa vagy fenyő) és az épület, kerítés mentén sok-sok hagyományos virágos növény jellemző

A kúszónövények változatosan alkalmazhatók kapuk, kerítések, homlokzatok mentén

A hagyományos örökzöldek (pl. lucfenyő) a település- és utcakép jellemző elemei

Záró gondolatok:

Az építészeti útmutatóban, valamint a jó példák kiválasztásában a helyi adottságokra kívántunk támaszkodni, hiszen ez esetben értékelhető valójában az adott település fejlődésének egyes stádiumai. Az épített és természeti környezet alakulása, változása csak egy tényezője a folyamatnak, az épületek egykori állapotának megőrzése, karbantartás, a korszerűsítés, ill. új épületek építése a mindenkori polgárok feladata. Ezért tartottuk fontosnak, hogy a település bemutatása során utaljunk a népességszám alakulására, a változás tendenciájára is. E mellett még számtalan más tényező (életkor, családstruktúra, jövedelem, külföldiek beköltözése, szakember ellátottság, stb.) is befolyással bír a települési környezetre.
A beépítési módokkal, épületekkel szembeni elvárások az életmóddal, a mindenkori divattal is változnak, ezért pl. nem ítélhető el az, ha az utcaképben a korra jellemző, új, a már kialakult formától eltérő épületek jelennek meg jó minőségű, rendezett formában. A jó példák kiválasztásában fenti szempontok mellett azonban elsődlegesen az illeszkedés elveit tekintettük meghatározónak. Illeszkedőnek tekinthető az épület, amennyiben az alábbi kritériumoknak együttesen eleget tesz:

a) környezetéhez igazodik;
b) a település építészeti karakterét megőrzi;
c) a meglévő formakultúrát megtartja;
d) léptékhelyes épülettömeget eredményez, továbbá
e) a környezetét figyelembe vevő építési anyagot és színezést alkalmaz.

A településfejlődés folyamatosságáról, állandó változásokról már szóltunk. A településképi rendelet azonban jellemzően statikus. Minden korban születtek jó, elfogadható és kevésbé sikeres alkotások, a kor települési környezetének kultúrájába illeszkedő / nem illeszkedő megoldások. Kétséges, hogy a településképi rendelet képes lesz-e csak kiváló minőségű, harmonikus településképet eredményezni. Úgy véljük, hogy erre leginkább a fejlesztőkkel, építkezőkkel és az önkormányzat vezetőivel, szakmai és társadalmi képviselőkkel állandó kapcsolatot teremtő települési főépítészi – szakértőkkel (pl. főkertész) kiegészített – rendszer megfelelő kialakítása lehet a biztosíték.